

Bu sayımızda

Təhsil Nazirliyində qanvermə aksiyası

→səh.2

Təlim-tərbiyə prosesinin humanistləşməsi

→səh.7

Təhlil, müqayisə və müstəqil qərar qəbul etmə

→səh.8

"Hər dərs müəllimin pedaqoji əsəridir"

→səh.10

Heydər Əliyev ideyaları ilə yetişən nəsil

"Ən yaxşı təqdimat" layihəsinin qalibləri mükafatlandırıldı

O, biri üçün xilaskar, başqası üçün sadəcə Günəşdir. Biri hər sətrində onu görməyincə təəssüflənir, digəri istəyəndə onunla danışa bilir. Ümummilli lider Heydər Əliyev hər məktəbli üçün bir çox mənə ifadə edir. Danışanda jestləri, baxışları, ifadə tərzləri ilə böyük qədər ağıllı görünən məktəblilərin yazılarında hər kəlmə, hər cümlə onları ələ verir. Bu nümunələrin hər birində uşaq məsuliyyəti üzə çıxır.

Söhbət "Ən yaxşı təqdimat" layihəsinin bulki qaliblərindən gedir. Gözü yaşlı, həyəcanlı dili söz tutmayan bu uşaqların əksəriyyəti ümummilli liderlə bağlı yazı müsabiqəsinin rəqibsiz qalibi olmağa hazırlaşmışdılar. Ancaq burada məlum oldu ki, sən demə, tək deyillər. Məktəbli dostları arasında kifayət qədər güclü rəqibləri var.

Mayın 7-də "Ən yaxşı təqdimat" müsabiqəsinin növbəti qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi keçirilib. Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü münasibətilə təşkil olunmuş tədbir yenə möhtəşəm, yenə həyəcanverici olub.

Ümumi təhsil müəssisələrinin IX-XI sinif şagirdləri arasında keçirilən müsabiqə Təhsil Nazirliyi, Heydər Əliyev Fondu, Yeni Azərbaycan Partiyası, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsi tərəfindən təşkil olunub.

→Ardı səh.3

Təhsil hamı üçün əlçatan olur

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev "I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Sərəncam I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsilə əlçatanlığını təmin etmək və onların təhsil almaq imkanlarını genişləndirmək məqsədini özündə ehtiva edir. Sərəncama əsasən, ali təhsil müəssisələrində bakalavriat və magistratura (əsas (baza) ali) tibb təhsili və rezidentura) təhsil səviyyələrində, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura səviyyəsində və orta ixtisas təhsili müəssisələrində

rində ödənişli əsaslarla təhsil alan I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsil müddəti ərzində təhsil haqqı xərcləri 2019-2020-ci tədris ilindən etibarən dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödəniləcək.

"Təhsil" televiziyaşının "Təməl" verilişinin qonağı olan Təhsil nazirinin müavini İdris İsayev ölkəmizdə bu kateqoriyadan olan şəxslərin təhsil hüququnun təmin edilməsi istiqamətində görülən işlərdən danışdı. Nazir müavininin sözlərinə görə, Azərbaycanda 70 minə yaxın əlilliyi olan şəxs var. Ümumtəhsil pilləsində təxminən 10 minə yaxın uşaq təhsil alır. "Həmin uşaqların təxminən 6700 nəfəri evdə təhsil alır. Onların təhsil müəssisəsinə gəlib-gətmək imkanı yoxdur. Təxminən 4700-ə yaxın uşaq xüsusi təhsil müəssisələrində, eyni zamanda inteqrasiya təlimli təhsil müəssisələrində təhsil alır. Onların da bir qismi ümumi təhsil müəssisələrindədir. Biz də on çox buna üstünlük veririk. İmkan varsa, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların öz yaşları ilə bir yerdə təhsil müəssisələrində oxuması daha məqsəduyğun hesab edirik. Hazırda 500-ə yaxın uşağın təhsil aldığı 86 belə sinif təşkil olunub".

Ümumiyyətlə, ümumi təhsil müəssisələrində inklüziv təhsilin təşkil olunması ilə bağlı ilk addımlar 2004-cü ildən atılmağa başlayıb. 3 pilot layihə icra edilib. 15 ümumtəhsil məktəbində, 13 məktəbəqədər hazırlıq müəssisəsində təxmi-

nən 300-ə yaxın sağlamlıq imkanları məhdud uşaq ümumtəhsil müəssisələrində təhsilə cəlb edilib.

Peşə təhsili sistemində 24 minə yaxın sağlamlıq imkanı məhdud və ya əlilliyi olan şəxs oxuyur. İdris İsayevin sözlərinə görə, hər il peşə təhsilində bu kateqoriyadan olan 100-ə yaxın şəxs daxil olur. Orta ixtisas təhsili müəssisələrində 52 minə yaxın tələbə təhsil alır. Həmin tələbələrin 3.5 faizi əlilliyi olan və ya sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərdir. Say nöqtəyi-nəzərindən ən böyük göstərici ali təhsil müəssisələrində 171 minə yaxın tələbə təhsil alır.

→Ardı səh.2

Mobil və konkret məsələyə fokuslanmış

Müəllimlərin ixtisasartırma təlimlərinə qatılmaq həvəsi artır

Bir müddət öncə Təhsil naziri Ceyhun Bayramov "Azərbaycanda müəllimlərin ixtisasartırma modulları yenilənəcək", - deyə mətbuata açıqlama verib. Bu, təhsilin bütün sahələrində olduğu kimi, əlavə təhsil sahəsində də mütəmadi yeniləşmənin aparıldığını göstərir.

Əslində, təhsildə mütəmadi olaraq yeniliklər gedir. Xüsusən, "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın qəbul olunmasından sonra bu proses daha mütəşəkkil və planlı şəkildə həyata keçirilir. Bütün istiqamətlərdə paralel aparılan yeniləşmə

məqsədyönlüdür və görülən hər iş hədəfə doğru bir addım yaxınlaşdırır. Maraqlıdır, bəs, əlavə təhsildə hədəf nədir?

Öncəliklə qeyd edək ki, təhsilverənin keyfiyyətinin artırılmasından söhbət getdiyi zaman ilk növbədə əlavə təhsil yada düşür. Azərbaycanda həyata keçirilən təhsil siyasətində "Təhsilin keyfiyyəti müəllimlərdən başlayır" fikrinin əsas inkişaf istiqamətlərindən biri olduğunu nəzərə alsaq, əlavə təhsilin əhəmiyyəti ilə bağlı təşəvvür yaratmaq çətin olmaz. Qaydalara görə, müəllimlər üçün bir ixtisasartırma dövrü 5 il müəyyən edilib və təhsilverən bu müddət ərzində ümumi

həcmi minimum 120 saat olan ixtisasartırma proqramlarında iştirak etməlidir ki, bu da müəllimə 20 kredit qazandırır və ona növbəti illərdə fəaliyyətini davam etdirməyə imkan verir.

3 istiqamətdə səhsiz-hesabsız proqram

Əlavə təhsilin təşkili və aparılmasını təmin edən sənəddə 3 modul - yəni 3 istiqamət müəyyən edilmişdir. Müəllimlər həmin 3 istiqamətdən biri, yəni ya peşə sahəsi üzrə ümumi biliklər, ya ixtisas sahəsi, ya da innovasiyalar üzrə ixtisasartırma təlimlərinə cəlb edirlər. Ölkəmizdə əlavə təhsilin təşkili, monitorinqi və qiymətləndirilməsini həyata keçirən Təhsil İşçilərinin Peşəkar İnkişafı Insti-

→Ardı səh.7

Təhsil Nazirliyi fövqəladə hallarla bağlı "Qaynar xətt"i (146-2) istifadəyə verdi

Təhsil Nazirliyində təhsil müəssisələrində baş vermə təhlükəsi olan və ya baş vermiş fəvqəladə hallarla bağlı "Qaynar xətt" (146-2) istifadəyə verilib.

"Qaynar xətt" in əsas məqsədi baş vermə təhlükəsi olan və ya baş vermiş fəvqəladə hallarla bağlı məlumatların vətəndaşlar tərəfindən birbaşa nazirliyə verilməsidir. Bu cür məlumatlar nazirliyin aidiyyəti struktur bölmələri tərəfindən operativ araşdırılaraq müvafiq qərar qəbul ediləcək, həmçinin belə halların qarşısının alınması məqsədilə lazımı tədbirlər görülməkdir.

146-2 "Qaynar xətt" inə daxil olmuş məlumatlar nazirlikdə bu məqsədlə təhkim olunmuş əməkdaşlara yönləndiriləcək, nazirliyin və ya yerli təhsil idarəetmə orqanının aidiyyəti məsul şəxsləri tərəfindən dərhal nəzarətə götürülməkdir. Fəvqəladə hallarla bağlı daxil olmuş məlumatlar təhlil edilərək mütəmadi olaraq ümumiləşdiriləcək və aidiyyəti təkliflərlə birlikdə nazirliyin rəhbərliyinə təqdim ediləcəkdir.

146-2 "Qaynar xətt" in fəaliyyəti ilə bağlı məlumat lövhələri yeni tədris ilindən başlayaraq bütün təhsil müəssisələrində yerləşdiriləcəkdir.

Fəvqəladə hallara təhsil müəssisəsi və onun ərazisində baş vermə təhlükəsi olan və ya baş vermiş yanğın, zəhərlənmə, təhsilçilərin, təhsil işçilərinin xəsarət almasına səbəb olan bədbəxt hadisələr, təhsilçilərə və ya müəssisə işçilərinə qarşı fiziki və ya psixi zorakılıq halları, təhsil müəssisəsinin normal fəaliyyətinin ciddi pozulmasına səbəb ola bilən digər hallar aiddir.

"Azərbaycan məktəbi"nin beynəlxalq nüfuzu möhkəmlənir

Mayın 8-də ADA Universitetində fəaliyyətə başladığı ilk gündən pedaqoji mətbuat tariximizdə öz əhəmiyyətini yaranan "Azərbaycan məktəbi" jurnalının 95-ci ildönümünə həsr olunmuş "Nüfuzlu elmi jurnallarda məqalələrin dərci və yerli jurnalların nüfuzunun yüksəldilməsi yolları" mövzusunda elmi-praktik seminar keçirilib.

Seminarla çıxış edən ADA Universitetinin prorektoru Vəfa Kazdal Təhsil Nazirliyinin elmi-nəzəri orqanı olan jurnalın fəaliyyətinin təhsilimiz üçün mühüm töhfə olduğunu deyərək, tədris və elmi mövzularda mütəmadi olaraq bu cür təqdimatların keçirilməsinin vacibliyini bildirib.

→Ardı səh.6

Universitetlər cəsarətli təşəbbüslər sərgiləməlidir

Asiyanın ən yaxşı universitetlərinin
növbəti reytingi bunu göstərir

Səh.9

RƏSMİ XRONİKA

■ Mayın 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Qobustan rayonunda səfərdə olublar. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Qobustan Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının, "Azərxaçça" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qobustan filialının, "Azərxaçça" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qobustan regional yun və boyaq bitkilərinin tədarükü məntəqəsinin və Qobustan-Poladlı avtomobil yolunun açılışlarında iştirak ediblər.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 7-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 16 nömrəli 1113 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin sərəncamında olan mənzilləri vətəndaşların güzəştəldə etməsi Qeydiyyatı"nda və 2017-ci il 24 may tarixli 1418 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Güzəştli mənzil" sistemi haqqında Əsasnamə" də dəyişiklik edilməsi barədə Fərman imzalayıb.

■ Mayın 7-də dövlət başçısı İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasında müharibə veteranlarına dövlət qayğısının artırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Prezident İlham Əliyev mayın 7-də Qobustan şəhərində əhalinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, Qobustan rayonunun Bakı-Şamaxı-Yevlax (88 km)-Ərəbqədım-Göydağ avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncamlar imzalayıb.

■ Mayın 6-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Rusiya Dəmir Yolları" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Baş direktoru və idarə heyətinin sədri Oleq Belozorovu qəbul edib.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 6-da Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə Şeremeteyev aeroportunda təyyarənin qəza enişi nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı ilə əlaqədar başsağlığı verib.

■ Mayın 6-da dövlət başçısı İlham Əliyev Dövlətə məxsus olan

hüquqi şəxslərdə apellyasiya şuralarının yaradılması haqqında fərman imzalayıb.

■ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mayın 6-da Heydər Əliyev Fondu əməkdaşlarının təltif edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Mayın 6-da dövlət başçısı İlham Əliyev Horadiz şəhərinin su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin layihələndirilməsi və yenidən qurulması ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 3-də Braziliya Federativ Respublikası Milli Konqresinin Deputatları Palatasının sədri Rodriqo Mayanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 3-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və İraq Respublikası Hökuməti arasında ticarət, iqtisadi, elmi, texniki və mədəni əməkdaşlıq üzrə Birgə Komissiyanın Azərbaycan Respublikası tərəfindən tərkibi haqqında" 2011-ci il 20 may tarixli 1514 nömrəli, "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramının təsdiq edilməsi haqqında" 2011-ci il 27 dekabr tarixli 1938 nömrəli, "Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014-2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" 2013-cü il 27 dekabr tarixli 195 nömrəli, "Birləşmiş Millətlər Təşkilatının insan hüquqları üzrə müqavilə qurumlarına dövrü hesabatlarla birlikdə təqdim ediləcək "Ümumi əsas sənəd" in hazırlanması haqqında" 2017-ci il 28 aprel tarixli 2826 nömrəli və "2018-2025-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" 2018-ci il 14 fevral tarixli 3672 nömrəli sərəncamlarında dəyişiklik edilməsi barədə sərəncam imzalayıb.

Qobustan rayonunun Sündü kəndində yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Qobustan rayonunun Sündü kəndində 360 şagird yerlik yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi üçün Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ilkin olaraq 2,0 (iki) milyon manat ayrılınsın.
2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.
3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi layihəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinin bölgüsündə bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisinin başa çatdırılması üçün zəruri olan maliyyə vəsaitini nəzərdə tutsun.
4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 may 2019-cu il

I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsilə əlçatanlığını təmin etmək və onların təhsil almaq imkanlarını genişləndirmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrində bakalavriat və magistratura (əsas (baza ali) tıbb təhsili və rentidura) təhsil səviyyələrində, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura səviyyəsində və orta ixtisas təhsili müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil alan I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin, habelə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların təhsil müddəti ərzində təhsil haqqı xərcləri 2019/2020-ci tədris ilindən etibarən dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilsin.
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 3 may 2019-cu il

Təhsil hamı üçün əlçatan olur

Əlilliyi olan şəxslər, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlar təhsil haqqından azad edilib

← Əvvəlki səh.1

Ruhiyyə DASSALAHLI

Onların da 1.5 faizi əlilliyi olan şəxslərdir: "Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu təhsil pilləsinə daxil olan sağlamlıq imkanı məhdud uşaq və ya əlilliyi olan şəxslərin sayı hər il artır. Əgər 2015-ci ildə ali təhsil müəssisələrinə 660-a yaxın sağlamlıq imkanları məhdud uşaq və ya əlilliyi olan şəxs daxil olmuşdusa, 2016-cı ildə 1019 belə şəxs ali məktəblərə daxil olub. Bu da bir ildə 54 faiz artım deməkdir. Növbəti il bu göstərici daha 24 faiz artıb və 1258 nəfər bu kateqoriyadan olan şəxs ali təhsil sistemində daxil olub. 2018-ci ildə ali təhsil sistemində daxil olanların sayı 1500 nəfərə yaxındır. Burada da 19-20 faiz artım var. Bu artım onu göstərir ki, belə şəxslərə münasibətdə təhsil əlçatandır".

Nazir müavininin sözlərinə görə, ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində sağlamlıq imkanları məhdud və ya əlilliyi olan 4500-ə yaxın şəxs təhsil alır. Onların da böyük bir qismi, yəni 47 faizi sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlardır. İkinci də-

rəcə əlilliyi olan şəxslərin xüsusi çəkisi təxminən 24 faiz, birinci qrup əlilliyi olan tələbələrə isə bütün öil tələbələrə 2.3 faizini təşkil edir: "Təhsil səviyyələri üzrə statistikaya diqqət yetirsək, görürük ki, bakalavr pilləsində daha çoxdur. Sağlamlıq imkanları məhdud və ya əlilliyi olan şəxslərin 56 faizi bakalavrdır. 3 faiz magistr, qalan 41 faizi isə orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələridirlər. Azərbaycanda orta ixtisas və ali təhsil pilləsində təhsil alanların ümumi sayı 223 min nəfərdir. Onların böyük bir qismi, 70 faizinin ödənişli əsaslarla təhsil aldığı nəzərə alsaq, bu sərəncamın onların sosial vəziyyətinə böyük təsiri olacağı şübhə doğurmur".

Qeyd edək ki, hazırda ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat və magistratura səviyyələrində, eləcə də orta ixtisas təhsili müəssisələrində ödənişli əsaslarla təqribən 2500 nəfər əlilliyi olan şəxs təhsil alır. Həmin tələbələrə illik təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi üçün orta hesabla 4 milyon manat vəsait tələb olunur.

İdris İsayev onu da vurğulayıb ki, bu sərəncam nəzərdə tutulan kompleks tədbirlərin bir hissəsidir:

"İkinci mərhələ tədbirlər planı paketi olaraq nəzərdə tutmuşuq ki, ali məktəblərə qəbul planı təsdiqlənərkən dövlət sifarişli yerlərin sayını artıraraq". Onun sözlərinə görə, hər il 12300 dövlət sifarişli yer təsdiq olunurdusa, 2019-2020-ci tədris ili üçün bu göstərici 20400-ə yaxın olacaq. Bu da 65 faizə yaxın artım deməkdir. Bu, 20 mindən artıq şəxsin dövlət hesabına təhsil almaq imkanı əldə etməsi deməkdir.

Xatırladaq ki, "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 5.2-ci maddəsinə görə, dövlət cinsindən, irqindən, dilindən, dinindən, siyasi əqidəsindən, milliyyətindən, sosial vəziyyətdən, mənşəyindən, sağlamlıq imkanlarından asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşa təhsil almaq imkanı yaradılmasına və ayrı-seçkiliyə yol verilməsinə təminat verir. Həmin qanuna əsasən, dövlət hər bir vətəndaşın icbari ümumi orta təhsil almaq hüququnu təmin edir və dövlət təhsil müəssisələrində hər bir təhsilalan pulsuz ümumi təhsil almaq hüququna malikdir.

2018-ci ildə qəbul edilmiş "Peşə təhsili haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 20.8.2-ci maddəsinə əsasən əlilliyi olan şəxslərin dövlət peşə təhsili müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil aldıkları müddətdə təhsil haqqı xərcləri dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir.

"Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda xüsusi təhsil, evdə təhsil və internetə təhsilin təşkil olunması ilə bağlı normalar yer alıb.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2017-ci il 14 dekabr tarixli 3498 nömrəli sərəncamı ilə sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin fiziki, psixi, intellektual və digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq, öz həmyaşdqları ilə eyni formada təhsilə cəlb edilməsi məqsədi ilə "2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" təsdiq edilib. Dövlət Proqramının məqsədi sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsil hüququnu təhsilin bütün pillələrində digər şəxslərlə bərabər səviyyədə təmin etməkdən və onların təhsili üçün maneəsiz mühit yaratmaqdan ibarətdir.

Təhsil naziri Çilinin ölkəmizdəki müvəqqəti işlər vəkili ilə görüşüb

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Çili Respublikasının Azərbaycan Respublikasına yeni təyin olunmuş müvəqqəti işlər vəkili Qabriel Xara Maldonado ilə görüşüb.

Görüş zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Çili Respublikası arasında təhsil sahəsində əlaqələrin hazırkı vəziyyəti və gələcək inkişaf perspektivləri müzakirə edilib.

Təhsil Nazirliyində qanvermə aksiyası

8 may-Beynəlxalq Talassemiya Günü ilə əlaqədar Təhsil Nazirliyində qanvermə aksiyası keçirilib. Aksiyada Təhsil Nazirliyinin rəhbərliyi, nazirliyin kollektivi və təbə qurumların əməkdaşları iştirak edib.

Qanvermə aksiyası ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə təsdiqlənmiş "Hemofiliya və talassemiyadan əziyyət çəkən uşaqlara qayğı" Dövlət Proqramının icrası çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlərə dəstək vermək məqsədilə təşkil olunub.

Aksiyada Bahadır Eyvazov adına Elmi-Tədqiqat Hematologiya və Transfiziologiya İnstitutunun Mərkəzi Qan Bankının səyyar tıbb briqadasının həkim-hematoloqları donorların sağlamlıq vəziyyətini yoxlayıb və bundan sonra müvafiq qaydada qan götürüblər.

Qan nümunələri xüsusi laboratoriyada yoxlamadan keçiriləcək və irsi qan xəstələrinin müalicəsində istifadə edilməsi üçün Mərkəzi Qan Bankında toplanacaq.

İşə qəbul imtahanına start verilib

Mayın 6-da Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi (BŞTİ) tərəfindən ümumi təhsil müəssisələrində təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini, tərbiyə işləri üzrə direktor müavini (təşkilatçı), gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı rəhbəri, psixoloq, uşaq birliyi təşkilatı rəhbəri, laborant və kitabxanaçı vəzifələrinə işə qəbul üzrə müsabiqənin II (test imtahanı) mərhələsinə start verilib.

Bakı şəhəri 220 nömrəli məktəb-liseydə keçirilən imtahanlara ilk olaraq laborant vəzifəsinə işə qəbul üzrə namizədlər cəlb olunub. Laborant vəzifəsinə işə qəbul üzrə test imtahanı mərhələsində 570 nəfər iştirak edib.

Müsabiqəyə qatılan şəxslər 30 sualdan ibarət test tapşırğını 45 dəqiqə ərzində cavablandırılar.

Laborant və kitabxanaçı vəzifəsinə işə qəbul imtahanı mayın 7-də, uşaq birliyi təşkilatı rəhbəri vəzifəsinə isə mayın 8-də davam edib. Həmçinin mayın 10-da təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini, gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı rəhbəri, 11-də isə

tərbiyə işləri üzrə direktor müavini (təşkilatçı) və psixoloq vəzifələrinə işə qəbul üzrə müsabiqənin II (test imtahanı) mərhələsi keçiriləcək.

Qeyd edək ki, I mərhələnin (elektron ərizələrdə qeyd edilmiş məlumatlar əsasında müzakirə et-

miş şəxsin müvafiq vəzifə üzrə müsabiqədə iştirak üçün uyğunluğunun yoxlanılması) yekunu, eyni zamanda müsabiqənin keçirilmə yeri və vaxtı barədə məlumatlar artıq namizədlərin şəxsi sahifələrinə göndərilib.

Müsabiqə ilə bağlı hər hansı sual yaranarsa, namizədlər (012) 599-12-22 (daxili 60-22; 60-25; 60-28), mob: 055-336-36-39 nömrəli telefonlar vasitəsilə əlaqə saxlaya bilərlər.

Növbəti imtahanlarda qeydiyyat və yerləşdirmənin təşkilatı zərurəti ilə əlaqədar iştirakçılardan təyin edilmiş vaxtdan 30 dəqiqə əvvəl imtahanın keçirildiyi məntəqədə olmaları xahiş edilir. İştirakçılar imtahana gələrkən şəxsiyyət vəsiqəsini gətirməlidirlər.

“Ən yaxşı təqdimat” müsabiqəsi qaliblərinin təltif edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Təhsil nazirinin əmri

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü münasibətilə 2018–2019-cu dərslər ilində ümumtəhsil məktəb şagirdləri arasında keçirilmiş “Ən yaxşı təqdimat” müsabiqəsi qaliblərinin təltif olunması ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 13.5-ci bəndini rəhbər tutaraq

ƏMR EDİRƏM:

1. Aşağıda adları göstərilən şagirdlər I, II, III dərəcəli diplomlar və tərifnamə ilə təltif edilsinlər:

I dərəcəli diplomla

1. Kərimli Bahar Şamil qızı – Sumqayıt şəhəri Təbiət elmləri təmayüllü gimnaziyasının X sinif şagirdi
2. Vəliyeva Səadət Anar qızı – Abşeron rayonu Məmmədli kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
3. Tağıyeva Şahənə Eldəniz qızı – Ağdam rayonu 52 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
4. Yusifli Pünar Səbutər qızı – Bərdə rayonu akademik Zərifə Əliyeva adına Texniki fənlər təmayüllü məktəb-liseyin XI sinif şagirdi
5. Şabanov Mais Eldəniz oğlu – Qax şəhəri 2 nömrəli məktəb-liseyin X sinif şagirdi
6. Cəfərzadə Səbinə İlqar qızı – Xızı rayonu Sitalçay 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi

II dərəcəli diplomla

1. Sultanova Fidan Azər qızı – Abşeron rayonu Ceyranbatan qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
2. Salehova Gülşən Elçin qızı – Ağdaş şəhəri M.Şeyxzadə adına Texniki, humanitar və təbiət fənləri təmayüllü gimnaziyasının X sinif şagirdi
3. Məmmədli Lalə Vüqar qızı – Ağstafa şəhəri 2 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
4. Babayeva Səkinə Rauf qızı – Goranboy rayonu Quşçular kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
5. Quluzadə Qarakişi İlqar oğlu – Göyçay şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
6. İbrəhimova Elnarə Polad qızı – Hacıqabul şəhəri 10 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
7. Sovziyeva İlkanə Zöhrab qızı – Masallı rayonu Yolağac kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
8. Məcidli Şəbnəm Ceyhun qızı – Oğuz rayonu Tərkeş kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
9. Mirzəliyeva Zəfirə Vüsal qızı – Qobustan şəhəri 2 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
10. Əlimxanova Arzu Mustafa qızı – Saatlı rayonu Varxan kənd kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
11. Hacıyeva Aydan Ruhid qızı – Şəmkir şəhəri M.Füzuli adına Təbiət və humanitar fənlər təmayüllü məktəb-liseyin IX sinif şagirdi

III dərəcəli diplomla

1. Məmmədova Jalə Ənvər qızı – Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki A.S.Makarenko adına Humanitar fənlər təmayüllü gimnaziyasının IX sinif şagirdi
2. Əliyeva Rəmziyyə Fuad qızı – Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki S.C. Pişəvəri adına Humanitar fənlər gimnaziyasının X sinif şagirdi
3. Hətəmovna Ulduz Anar qızı – Gəncə şəhəri 39 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
4. Şərəfxanlı Ərturqut Nəsimi oğlu – Sumqayıt şəhəri 11 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
5. Məmmədova Ülkər Suliddin qızı – Naftalan şəhəri 2 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
6. Eyvazova Jalə Həbil qızı – Füzuli rayonu 59 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
7. Mərənski Nərim Nədir qızı – Göygöl şəhəri Texniki-təbiət fənlər təmayüllü liseyin XI sinif şagirdi
8. Quliyeva Günel Barat qızı – Xocavənd rayonu Salakət kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
9. Əsgərli Gülsüm Mais qızı – İsmayıl rayonu Təzəkənd kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
10. Sarıyeva Sahilə Aqil qızı – Qazax rayonu Aşağı Salahlı kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
11. Mirzəliyeva Səbinə Samir qızı – Qəbələ şəhəri 4 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
12. Əhədova Nuriyyə Rəsim qızı – Qubadlı rayonu Çaytumas kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi

13. Əsədzadə Abdulla İdrak oğlu – Salyan rayonu Yenikənd kənd tam orta məktəbinin IX sinif şagirdi
14. Məmmədova Ülkər Elşad qızı – Şuşa rayonu 9 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
15. Məmmədova Günel Bayram qızı – Ucar şəhəri 2 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
16. Nərimanlı Rəfiqə Füzuli qızı – Yardımlı rayonu Şəfəqli kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
17. Cavadova Şahənə Rizvan qızı – Yevlax şəhəri 4 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
18. Haqverdiyeva Türkan Hafiz qızı – Zaqatala şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi

Tərifnamə ilə

1. Rəsulzadə Cavid Rakif oğlu – Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki T.Həsənov adına 23 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
2. Əli Cavid Rəsul oğlu – Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin IX sinif şagirdi
3. Hətəmovna Nigar Mahir qızı – Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdindəki İncəsənət Gimnaziyasının XI sinif şagirdi
4. Şükürova Ayana Laçın qızı – Bakı şəhəri 60 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
5. Talışlı Lalə Rahim qızı – Bakı şəhəri 67 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
6. Məmmədova Fidan Anar qızı – Gəncə şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
7. Mustafayeva Aytac Vüqar qızı – Mingəçevir şəhəri Təbiət-riyaziyyat və humanitar elmlər təmayüllü liseyin X sinif şagirdi
8. Abuşova Lalə Valid qızı – Mingəçevir şəhəri 16 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
9. Məmmədova Zeynəb Cəmil qızı – Astara şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
10. Səfərlilə Bəhram Sərvan oğlu – Balakən şəhəri 2 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
11. Əliyeva Aysel Vüsal qızı – Daşkəsən rayonu Alunitdağ qəsəbə tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
12. Hüseynzadə Nigar Şahin qızı – Gədəbəy rayonu Zəhmət kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
13. Məmmədova Azər Azər qızı – Xaçmaz şəhəri 9 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
14. Səmədova Dilarə Dilavər qızı – İmişli rayonu Kürdəmahmudlu kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
15. Quluyeva Nərimin Ədalət qızı – Kürdəmir şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
16. Asəfova Səma İlham qızı – Quba rayonu Alekseyevka kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
17. Seyidova Aynur Ağası qızı – Qusar rayonu Balaqusar kənd tam orta məktəbinin X sinif şagirdi
18. Allahverdiyeva Tərlan Elçin qızı – Laçın rayonu 10 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
19. Cəfərova Səbinə Asif qızı – Lerik rayonu Günəşli kənd tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi
20. Abbaszadə Xəlilə Əflən qızı – Sabirabad şəhəri 4 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
21. Məmmədova Nigar Mehdi qızı – Samux rayonu Qarayeri qəsəbə 1 nömrəli məktəb-liseyin IX sinif şagirdi
22. Əliyarova Zərifə Rahim qızı – Siyəzən şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi
23. Bədəlova Firuzə Firudin qızı – Şabran şəhəri 4 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi
24. İsayeva Aysel Mehman qızı – Şəki şəhəri Fizika-riyaziyyat və humanitar fənlər təmayüllü liseyin XI sinif şagirdi
25. Məmmədova Aysel Firdovsi qızı – Tərtər şəhəri 6 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdi
26. Sadıqlı Zakir Samir oğlu – Zəngilan rayonu 4 nömrəli ümumi orta məktəbin IX sinif şagirdi
27. Əhmədli Müşfiq Məmmədali oğlu – Zərdab şəhəri 3 nömrəli tam orta məktəbin XI sinif şagirdi

2. İnformasiya şöbəsi (E.Məmmədov) əmrin “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc olunmasını və Nazirliyin internet saytında yerləşdirilməsini təmin etsin.

Ceyhun BAYRAMOV,
Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri

6 may 2019-cu il

“Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi” mövzusunda konfrans keçirilib

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti (BŞİH) və Təhsil Nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü ilə əlaqədar paytaxt məktəbliləri arasında keçirilən “Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi” mövzusunda referat müsabiqəsinin yekunlarına həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilib.

Şagirdlərin təşkil və idarə etdiyi konfransda Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin, Təhsil Nazirliyinin, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin məsul nümayəndələri, paytaxtın bütün rayonlarında keçirilən konfranslarda qalib seçilmiş məktəblilər, onların elmi rəhbərləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən film nümayiş olunub.

Əsas məqsədi orta məktəb şagirdləri arasında tarixə, mədəniyyətimizə, keçmişə və tarixi şəxsiyyətlərə, milli-mənəvi dəyərlərə diqqət və marağı artırmaq, şagirdlərə elmi araşdırma və tədqiqat aparmaq, tarixi faktları analiz edib müvafiq nəticə çıxarmaq bacarığı aşılamaq olan bu konfranslarda şagirdlər Azərbaycan tarixinin müxtəlif dövrləri, o cümlədən ulu öndər Heydər Əliyev və Prezident İlham Əli-

yev Azərbaycan tarixindəki rolu barədə öz elmi məqalələri ilə çıxışlar ediblər.

Paytaxt rayonları üzrə qalib olan şagirdlərdən-Pirallahı rayonundan Qorxmaz Məmməd-zadə, Qaradağ rayonundan Şəbnəm Feyzili, Suraxanı rayonundan Vəsilə Mahmudova, Səbail rayonundan Zəhraxanım Məmmədova, Nizami rayonundan Ayla Atakişiyeva, Nəsimi rayonundan Səba Ağayeva, Xətai rayonundan Aygün Hüseynova, Binəqədi rayonundan Həsni Qubatoğlu, Sabunçu rayonundan Səma Əliyeva, Xəzər rayonundan Gülşən Yusibzadə, Nərimanov rayonundan Abdulsübhən Nəcəfli, Yasamal rayonundan Yunis Quliyev və başqaları hazırladıkları referatları təqdim etdilər.

Konfransda çıxış edən Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının İctimai-siyasi, humanitar məsələlər və dini qurumlarla iş şöbəsinin müdiri Elmin İmanov, Təhsil Nazirliyinin şöbə müdiri Aydın Əhmədov, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdiri Rəşad Tağıyev rayonlarda keçirilən konfranslar, şagirdlərin hazırladıkları referatlar barədə məlumat verərək bildirdilər ki, ulu öndərin Azərbaycan tarixində qoyduğu iz, onun tariximizin bir çox məqamlarının aşkar olunması, dərinləşdirilməsi, araşdırılaraq öyrənilməsi və geniş ictimaiyyətə çatdırılmasında əvəzolunmaz rolu var.

Saatlıda əsaslı təmirdən sonra məktəbin açılışı olub

Saatlı rayonu Sarcalar kənd tam orta məktəbinin açılış mərasimi keçirilib.

Açılış mərasimində Saatlı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Siraqəddin Cabbarov çıxış edərək, əsaslı təmir olunan məktəb binasında şagirdlərə təhsil almaq üçün lazımı şəraitin yaradıldığını qeyd edib.

Təhsil Nazirliyinin Ümumi və məktəbəqədər təhsil şöbəsinin baş məsləhətçisi Əhliyətdə Adıgözəlov çıxışında bildirib ki, son bir neçə il ərzində ölkəmizdə 4500-ə yaxın məktəbdən təxminən 3000-i əsaslı təmir olunub və yeni məktəb binaları istifadəyə verilib. Əhliyətdə Adıgözəlov təhsilə dövlət səviyyəsində göstərilən qayğı və diqqətin nəticəsi olaraq tədris

keyfiyyətinin yüksəldiyini vurğulayıb.

Qeyd olunub ki, 624 şagird yerlik 2 mərtəbəli məktəb binası 17 sinif otağı, 2 emalatxana, 3 laboratoriya, hərbi hazırlıq otağı, tibb məntəqəsinə malikdir. Məktəbdə idman zalı, sanitariya qovşaqları və yeməkhana istifadəyə verilib.

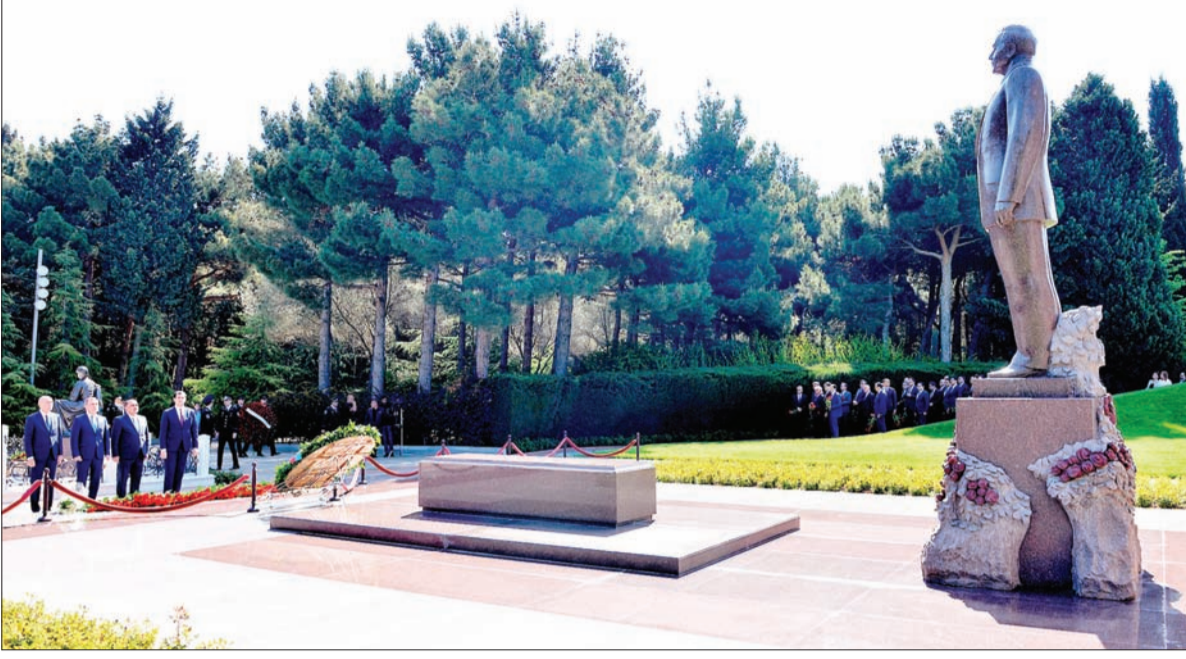
Təhsil müəssisəsinin ərazisində abadlıq işləri aparılıb, açıq idman meydançası tikilib. Məktəbin dam örtüyü dəyişdirilib, binada müasir istilik sistemi quraşdırılıb. Təhsil müəssisəsi lazımı avadanlıqlarla təchiz edilib.

Açılış mərasimindən sonra qonaqlar məktəbin sinif otaqları, fənn kabinetləri, laboratoriya və idman zalı ilə tanış olublar.

Heydər Əliyev - 96

Təhsil işçiləri ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət ediblər

Mayın 7-də Təhsil Nazirliyinin və Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin kollektivi ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü ilə əlaqədar Fəxri xiyabana gələrək ulu öndərin xatirəsini yad edib, məzarı önünə gül dəstələri qoyub.

Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi yad olunub, məzarı üzərinə gül dəstələri düzülüb.

Bakı məktəbliləri Naxçıvanda ekskursiyada olublar

Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü və Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılmasının 95 illik yubileyi ilə əlaqədar Bakı şəhəri 20 nömrəli məktəb-liseyin bir qrup müəllim və şagird heyəti Naxçıvanda ekskursiyada olub.

Ekskursiya çərçivəsində qonaqlar Muxtar Respublikanın bir sıra muzey və səhiyyə müəssisələri ilə tanış olublar.

Ekskursiya çərçivəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının Təhsil naziri Rəhman Məmmədov və Gənclər və idman naziri Azad Cabbarov Bakı məktəbliləri ilə görüşüblər. Nazirlər ölkəmizdə gənclərə göstərilən diqqət və qayğıdan danışdılar.

Bakı məktəblilərinə müxtəlif hədiyyələr təqdim olunub.

AzMIU Elmi Şurasının iclasında

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin Elmi Şurasının (AzMIU) ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikasının Təhsil naziri Rəhman Məmmədov və Gənclər və idman naziri Azad Cabbarov Bakı məktəbliləri ilə görüşüblər. Nazirlər ölkəmizdə gənclərə göstərilən diqqət və qayğıdan danışdılar.

Universitetin rektoru, professor Gülçöhrə Məmmədova müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, milli həmrəyliyimizin və azərbaycançılıq məfkurasının banisi, xalqımızın və dövlətimizin xilaskarı ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındakı misilsiz tarixi xidmətlərindən danışdı. Bildirdi ki, ümummilli lider Heydər Əliyev ölkəmizə rəhbərliyinin bütün dövrlərində xalq, dövlət, cəmiyyət üçün yorulmadan fəaliyyət göstərmiş, dünya şöhrətli dövlət xadiminin əvəzsiz xidmətləri qədirbilən xalqımız tərəfindən daim uca tutulur. Bu gün Azərbaycan xalqı bir daha ulu öndərin əziz xatirəsinə öz hörmət və ehtiramını bildirir. Fenomen şəxsiyyət Azərbaycan dövlətinin və xalqının bütövlüyü uğrunda fədakarlıqla çalışmış, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, dövlətçiliyimizin inkişafı, xalqın rifah halının daha da yaxşılaşdırılması üçün mühüm işlər görüb. Dahi rəhbərin

müəyyən etdiyi siyasi kursu xalqımız yekdiilliklə dəstəkləyərək onun davam etdirilməsini Heydər Əliyev məktəbinin ən layiqli yetirməsi və bayraqdarı, bütün fəaliyyətini Azərbaycan dövlətinin strateji maraqlarının aliliyinə və işıqlı gələcəyinə həsr edən Prezident cənab İlham Əliyevə etibar edib.

Nəqliyyat fakültəsinin dekani Elçin Yusifzadə ulu öndərin Azərbaycan təhsilinin inkişafı üçün gördüyü işlərdən, aparılan islahatlardan danışdı.

Yeni Azərbaycan Partiyası Yasamal rayonu, 43 saylı ərazi ilk partiya təşkilatının sədri, İqtisadi nəzəriyyə və marketing kafedrasının müdiri Aşef Ağayev çıxışında ulu öndərin rəhbərliyi dövründə aparılan genişmiqyaslı islahatlardan, dahi rəhbərin Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsində və inkişafındakı xidmətlərindən bəhs edib.

AzMIU Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri Bayram Aslanov isə çıxışında ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkədə gedən demokratik islahatlarla və insan hüquqlarının qorunmasına həmişə diqqət yetirməsinə toxunub.

Şura üzvləri iclasdan sonra ümummilli liderin universitetin heyətində ucaldırılan büstünün önünə əklil qoyub, ulu öndərin xatirəsini ehtiramla yad ediblər.

Bədii yaradıcılıq festivalının yekun konserti

Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri arasında keçirilmiş bədii yaradıcılıq festivalının yekun konserti olub. Festival ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr edilib.

Tədbirdə Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin sədri Səttar Möhbəliyev, ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri və tələbələr iştirak ediblər.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov çıxış edərək ulu öndərin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə bütün sahələrin, xüsusilə, təhsil sahəsinin sürətlə inkişaf etdiyini vurğulayıb və bu uğurlu siyasətin ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən davam etdirildiyini qeyd edib.

Firudin Qurbanov bildirib ki, bu il festivala respublika üzrə ümumilikdə 17 ali məktəb və 10 kollec qatılıb. 2 mərhələdə keçirilən festivalda 800-ə yaxın tələbə iştirak edib.

Çıxışının sonunda nazir müavini tələbələrə uğurlar arzulayıb.

Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının sədri Səttar Möhbəliyev çıxış edərək ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti və xalqı qarşısında əvəzsiz xidmətlərindən danışdı.

Səttar Möhbəliyev bədii yaradıcılıq festivalının şagird və tələbələrin əsasında vaxtının səmərəli təşkil edilməsi, istedadlı gənclərin aşkarlanması baxımından əhəmiyyətli rolunu qeyd edib.

Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar

İttifaqı Respublika Komitəsinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən festivalın əsas məqsədi tələbələrə və-tənpörvərlik, milli adət-ənənələrə hörmət ruhunda tərbiyə etmək, istedadlı gəncləri üzə çıxarmaq və onların bədii-estetik səviyyəsini yüksəltməkdir.

BSU-da X Beynəlxalq elmi konfrans

Şakir CƏFƏROV

Mayın 7-də Bakı Slavyan Universitetində (BSU) ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş "Azərbaycanşünaslığın aktual problemləri" adlı X Beynəlxalq elmi konfrans keçirilib. Konfrans iştirakçıları əvvəlcə Fəxri xiyabana gedərək ulu öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın məzarlarını ziyarət edib, abidələri

önünə əklil və gül dəstələri qoyublar.

Konfransın açılış mərasimi BSU-nun Akt zalında Azərbaycanın Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

Mərasimi giriş sözü ilə açan Bakı Slavyan Universitetinin rektoru, professor Nurlana Əliyeva iştirakçıları salamlayaraq konfransın məqsədi, iş prinsipi və vəzifələri barədə onlara qısa məlumat verib. Nurlana Əliyeva tədbirin

ümummilli liderin geniş siyasi-elmi irsinin öyrənilməsinə, dövlətçilik təcrübəsinin araşdırılmasına, onun tərəfindən irəli sürülmüş azərbaycançılıq ideologiyasının tədqiqinə həsr edildiyini və artıq onuncu dəfə keçirildiyini bildirib. O deyib: "Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev qısa müddət ərzində müstəqil Azərbaycanı stabil, inkişaf etmiş güdrətli bir dövlətə, regionun lider ölkəsinə çevirdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əli-

vey ümummilli liderin dövlətçilik ənənəsini daha da inkişaf etdirərək iqtisadi baxımdan güclü, siyasi-diplomatik baxımdan çevik, hərbi baxımdan güdrətli bir Azərbaycan kimi dünyada tanınmasına nail oldu. Ulu öndərin siyasi varisi cənab İlham Əliyevin Azərbaycanda demokratik cəmiyyət quruculuğundakı rolu, ölkəmizin daxili və xarici siyasətində qazandıqı uğurlar, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın sülhsevər missiyası, onun Azərbaycanın dünyada tanınması sahəsində gördüyü işlər göz qabağımdadır". N.Əliyeva hər il BSU-da ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının ildönümünə həsr olunmuş silsilə tədbirlər keçirildiyini diqqətə çatdırıb, həmin tədbirlərdə xarici ölkələrdən gələn qonaqların, xarici ölkə səfirlərinin, müxtəlif beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin, nüfuzlu hökumət adamlarının, Milli Məclisin üzvlərinin iştirakının önəmi hal aldığını bildirib. N.Əliyeva çıxışının sonunda konfrans materialları əsasında dərc olunan "Azərbaycanşünaslığın aktual problemləri" adlı toplusu iştirakçılara təqdim edib, konfransın işinə uğurlar arzulayıb.

Sonra söz təhsil nazirinin müavini İdris İsayevə verilib. İ.İsayev çıxışında ulu öndərin Azərbaycanın müstəqillik tarixindəki rolundan danışdı. Nazir müavini ümummilli liderin irəli sürdüyü ideologiyanın Azərbaycanı bu gün regionun ən güdrətli dövlətinə çevirdiyini bildirdi. O deyib: "Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının bütün istiqamətlərdə sürətlə inkişaf strategiyasını yaratmış, dünya dövlətləri arasında ölkəmizin mövqelərini möhkəmləndirən beynəlxalq müqavilələrə imza atmış, elm və təhsili müstəqil dövlətimizin prioritet istiqamətinə çevirmiş dahi şəxsiyyətdir. Azərbaycanşünaslığın aktual problemlərinin ümummilli lider Heydər Əliyevin 96-cı ildönümünə həsr olunmuş konfransda araşdırılması müasir dövlətçiliyimizin strategiyasının dahi şəxsiyyətin qoyduğu prinsiplərdən kənara çıxmadığının bir göstəricisi kimi dəyərləndirilməlidir".

Konfransda çıxış edən Əqli Mülkiyyət Agentliyinin idarə heyətinin sədri, professor Kamran İmanov bildirdi ki, ulu öndər Heydər Əliyevin xalq qarşısındakı xidmətlərinin qarşılığını zaman özü

verəcək. O deyib: "Heydər Əliyevin innovativ yeniliklərlə zəngin dövlət siyasəti, varislik yolu Prezident İlham Əliyev tərəfindən bu gün uğurla davam etdirilir. Azərbaycan realiaqlarının dünyaya çatdırılması istiqamətində görülən işlər sübut edir ki, ölkəmizin dövlət siyasəti beynəlxalq səviyyədə öz sözünü deməkdədir. Azərbaycanda hökm sürən multikultural mühit dünyanın diqqət mərkəzindədir". K.İmanov nitqinin davamında dövlət başçısı İlham Əliyevin innovasiyalı inkişafı bağlı yürütdüyü iqtisadi islahatlar siyasətindən, əqli mülkiyyətin bu siyasətin təsirinə və innovativ inkişafa uyğun xidmət etməsindən söz açıb.

Rusiya Altay Dövlət Universitetinin Regional iqtisadiyyat və idarəetmə şöbəsinin müdiri, professor Vitaliy Mişşenko, Rusiya Volqoqrad Dövlət Sosial - Pedaqoji Universitetinin professoru Olqa Dmitriyeva, Çexiya-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Mərkəzinin sədri, professor Azər Kərimov çıxışlarında konfransın aktuallığından, bu konfransın beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafına verəcəyi töhfələrdən danışdılar.

Bütün dövrlərdə cəmiyyətin inkişafında təhsil həlledici amil olmuşdur. Bu istiqamətdə müstəqillik əldə edildikdən sonra ölkəmizdə milli təhsil sisteminin yaradılması üçün ciddi təhsil islahatlarına start verildi. Adətən təhsil islahatları təcridi yolla həyata keçiriləndə daha effektiv olur. Lakin ölkəmiz müstəqillik əldə etdiyi dövrdə dünya təhsil sistemi artıq əzəmətli yeni innovasiyaların işığında nurlanırdı. Bizim isə qarşımızda keçən əsrin 70-ci illərinə qədər dünya təhsil sisteminə hegemon yerini qoruyan, 70-ci illərdən sonra isə islahatlar həyata keçirərək, innovasiyalar təbii qədərək təhsil sistemini müasirləşdirmək əvəzinə,

mövcud sistemi yeniliklər adı ilə təkrarlar içərisində daha da qəlizləşdirən, nəticədə dünya təhsil sisteminin uğurlarından çox geri qalan, sovet təhsil sisteminə uzaqlaşmaq məqsədi dururdu.

Təhsil tarixinə ekskurs etsək, aydın olar ki, 60-70-ci illərə qədər təhsilin fəlsəfi mənimləmə episentri üzərində köklənmişdi. Bu dövrlərdə Sovet hökuməti dünyada ən öncül təhsil sistemini qura bilmişdi. 70-ci illərdən etibarən dünya təhsil sisteminin fəlsəfi inkişaf episentri üzərində qurulmağa başlayanda metodiki cəhətdən yeniliklərə imza atılsa da SSRİ təhsilin yeni fəlsəfi üzərində köklənməsini həyata keçirə bilmədi.

rin sonlarından etibarən ölkəmizdə müəllim nüfuzu nəzərəcarpacaq dərəcədə aşağı düşmüşdür. Strateji planda çox mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu problemi Təhsil Nazirliyi öz fəaliyyətində prioritet məsələ kimi mənalandırır və müəllim nüfuzunun artması ilə bağlı müəyyən diqqətçəkən işlər həyata keçirir. Bu fəaliyyətin nəticəsidir ki, müəllim peşəsinin nüfuzunun artmasında dinamik inkişaf hiss olunur. Ali məktəblərə keçirilən qəbul imtahanlarında yüksək bal toplayan gənclər arasında müəllimlik ixtisasını seçənlərin sayının artması, ötən illərlə müqayisədə müəllim vəzifəsində işləmək arzusunda

bacarıqlarını artırmaq, məktəbdə təlim prosesində bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnmələri üçün onlarda sadə əqli əməliyyatların formalaşması məqsədindən çıxış edərək, şagirdlərin məktəbhəzirliliyi ilə bağlı Təhsil Nazirliyi tərəfindən xüsusi məzmun hazırlanmış və bu istiqamətdə həyata keçirilən işlər genişləndirilir. Keçən tədris ilində məktəbəqədər yaşlı uşaqların məktəbhəzirliliyi təhsilin əhatəliliyi 75%-ə çatdırılmışdır. Fikrimizcə, bu qruplarda məşğələlərdə məntiqi oyunların üstünlük kəsb etməsi qarşıya qoyulan hədəfə daha tez nail olmaq imkanı verir.

2008-ci ildə məktəblərdə kurikulumun təbii də təhsilin keyfiyyətinin yeni səviyyəyə qaldırılması üçün atılan mühüm addımlardan biri idi. Kurikulumun təbii köhnə sistemin yenisi ilə əvəz olunması prosesi idi. Bu, həyata keçirilməsi çox mürəkkəb, çətin bir addım idi və onu asanlıqla həyata keçirmək, təbii ki, mümkün deyildi. Belə ki, kurikulumun təbii məktəbin bütün fəaliyyətinin yeni məzmununda qurulması demək idi: təhsilin fəlsəfi, müəllimin rəhbərlik üslubu, müəllim - şagird münasibətləri, təlimin prinsipləri, metodları, dərslər təşkili qaydaları, dərslər, dərslər vəsaitləri, qiymətləndirmə mexanizmləri dəyişməli, yenilənməli idi. Bu həcmdə işi qısa müddət ərzində səlissinə yetirmək sadəcə olaraq mümkün deyildi. Mətbuatda bununla bağlı gen - bol danışılıb. Yeniliklərin təbii prosesində həmişə çətinliklərin yaranması müşahidə olunur. Fikri-

yə də həssaslıqla yanaşaraq Dövlət İmtahan Mərkəzi ilə birlikdə buraxılış imtahanlarının və qəbul imtahanlarının yeni formatını müəyyən etmişlər.

Yeni modelə əsasən, cari ildə abituriyentin balı buraxılış imtahanı və qəbul imtahanında topladığı balların cəmi olaraq hesablanacaq. Belə ki, I mərhələdə (buraxılış imtahanında) abituriyentlər 3 fəndən (ana dili, riyaziyyat, xarici dil) maksimum 300 bal, II mərhələdə (qəbul imtahanında) isə 3 fəndən (ixtisas qruplarına uyğun) maksimum 400 bal olmaqla cəmi 700 bal toplaya bilərlər. Yeni modelə əsasən ali təhsil müəssisələrinə qəbul olunmaq istəyənlər daha az sayda fəndən imtahan verirlər və verdikləri hər bir imtahanın onların həyatına təsiri olur.

Təklif olunan bu model öz məzmunu və müdaxilə qabiliyyət baxımından fərqlənir. Düşünürük ki, bu imtahanlarda açıq sualları çətinliklə mənfi qiymətləndirməyə imkan verən, imtahan verənlərin təkcə yaddaş meydanı əsasında deyil, həm də analiz və sintez qabiliyyətlərinin ölçülməsinə üstünlük verəcəkdir. Fikrimizcə, yaxın gələcəkdə bütün ixtisaslar üzrə qəbul imtahanları zamanı qabiliyyət imtahanlarının keçirilməsi bu modelin daha da təkmilləşməsinə xidmət edə bilər.

Təhsil sisteminə uğurlu addımlardan biri də İKT-dən istifadənin genişləndirilməsidir. Bu, bir tərəfdən şəffaflığın təcəssümü kimi diqqət çəkir, başqa tərəfdən isə valideynlərin işini yüngülləşdirir. 2018/2019-cu dərslər ilində elektron sistem vasitəsilə həm

yaradılıb, peşə təhsili sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq genişləndirilib, peşə təhsili müəssisələrinin fəaliyyətinə dəstək məqsədilə Avropa İttifaqının 4 qrant layihəsinin icrasına başlanılıb (bu layihələr peşə təhsili müəssisələrinin həm məzmun baxımından, həm də onların maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi istiqamətində mühüm əhəmiyyət kəsb edir). “ASAN Peşə” layihəsi çərçivəsində peşə təhsili sahəsində də müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirməsinə və yeni əməkdaşlıq sisteminin təbii qədərək artıq başlanılıb. Cari tədris ilində “Peşə təhsili haqqında” Qanunun qəbul olunması bu işlərin daha yüksək səviyyəyə həyata keçməsinə imkan verəcəkdir. Fikrimizcə, biz yaxın gələcəkdə yeni nəsil peşə təhsil müəssisələri şəbəkəsinin şahidi olacağıq.

Lakin uğurlarımızla yanaşı xeyli sayda öz həllini gözləyən problemlər də vardır. Fikrimizcə, Təhsil Nazirliyi öz qüvvəsini həmin problemlərin həllinə yönəltməklə, təhsilin inkişaf sürətinin artmasına təkan verər. Ən ümumi şəkildə bu problemləri aşağıdakı kimi şərh etmək olar:

- Ailə bütün dövrlərdə mühüm təbii institutu kimi mənalandırılıb. Lakin valideynlərin heç də hamısı uşağın tərbiyəsi üçün zəruri biliyə malik olmur. Bu istiqamətdə məktəb valideynlərinin pedaqoji maarifləndirilməsi ilə məşğul olmalıdır. Lakin bu gün məktəblə ailənin bu müstəvidə əlaqələri çox zəifləyib. Fikrimizcə, məktəb bu vəzifəni yerinə yetirmədən şagirdlərin təlim fəaliyyətində yüksək uğur qazana bilməz;

- Ölkəmizdə liseyli fəaliyyət göstərir. Onların fəaliyyətində uğurlar az deyil. Liseyler müxtəlif ixtisaslara təmayül istiqamətində fəaliyyət göstərir və onların hər birinin tədris planı var, lakin bu tədris planının tələblərinə cavab verən dərslərləri yoxdur. Onlar ümumtəhsil məktəbləri üçün olan dərslərlərdən istifadə edirlər. Fikrimizcə, liseylerde alternativ dərslərlərin olması ilə onların fəaliyyəti daha da yaxşılaşa bilər;

- Mənimləmə konsepsiyası təbii qəbulunda təhsil məsələlərini pedaqoq və metodistlər həll edirdi. İnkişaf konsepsiyasının təbii qəbulu təhsil məsələlərinin həllində psixoloqların rolunu zəruri etdi. Bu müstəvidən hadisələrin qiymətləndirəndə həm yeni kurikulumların hazırlanması və təbii qəbulu, həm dərslərlərin təkmilləşdirilməsində, həm müəllimlərin peşəkarlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsində psixoloq, pedaqoq və metodistlərin cəlb edilməsi zəruri hadisə kimi görünür.

Təhsil dövlət və cəmiyyət həyatının əlverişli sahəsidir ki, bu sferada görülən işlər gələcəyə, daha uzaq hədəflərə hesablanaraq strateji məqsəd daşıyır. Odur ki, bu sahəni qiymətləndirərək təkcə diaqnostik yanaşma deyil, futuroloji təhlil imkanlarından da istifadə olunması məqsəduşuğun olardı. Təhsil sferasında qiymətləndirmə apararkən elementarist yanaşma ilə kifayətlənməyərək, sistemli və kompleks yanaşma daha faydalı olardı.

Gələcəyə hesablanmış strategiya

olanların sayının nəzərəcarpacaq dərəcədə çoxalması cəmiyyət dəyişiklikləri kimi xarakterizə olunsada, onlar bu fikrin doğruluğunu sübut etmək üçün əsas arqument kimi qiymətləndirilə bilər.

Müəllim peşəsinin nüfuzunun artmasında bir tərəfdən müəllimlərin işə qəbulunda müsahibə mərhələsinin nəticələri, digər tərəfdən stimullaşdırıcı tədbirlər mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Fikrimizcə, stimullaşdırıcı tədbirlərin təbii istiqamətdə işlər davam etdirilməlidir. Məsələn, müəllimlərin yerli və beynəlxalq konfranslarda məruzə ilə, pedaqoji mətbuatda məqalələrlə çıxış etməsi, təhsil ilə bağlı təşkilatların maarifləndirici tədbirlərində, müxtəlif müsabiqələrdə iştirak etməsi və s. stimullaşdırıcı diferensial məsələləri müəyyən edilməsi üçün əsas meyar ola bilər. Amma qeyd edilməlidir ki, keyfiyyət dəyişiklikləri müstəvisində müəllim nüfuzunun artması üçün hələ çox işlərin görülməsi tələb olunur.

Məktəbi maraqlandıran əsas problemlərdən biri, bəlkə də başlıcası təhsilin keyfiyyəti məsələsi olmalıdır. Daha dəqiq desək, təhsilin keyfiyyəti məktəbin pedaqoji fəaliyyətinin nəticəsidir. Bu baxımdan məktəbəqədər yaşlı uşaqların məktəbdə hazırlığı mühüm əhəmiyyət kəsb edir, şagirdin məktəb fəaliyyətinə uğurla başlaması onun yüksək təlim hədəflərinə nail olmasının ilkin şərtidir.

Uşaqların məktəb həyatına psixoloji dəyərini artırmaq, onların təhsil mühitində uyğunlaşdırması imkanlarını genişləndirmək, uşaqlarda birgə fəaliyyət və ünsiyyət

mizcə, Təhsil Nazirliyi hər bir vaxt bu çətinliklərin aradan qaldırılması müstəvisində zəruri taktiki addımlar atmışdır.

2018-2019-cu dərslər ilində yeni kurikulumların məktəbin sonuncu - XI sinfinə təbii qəbulu ilə əlamətdar idi. Hər il olduğu kimi bu il də Təhsil Nazirliyi tərəfindən bu istiqamətdə pedaqoji, psixoloji və metodiki baxımdan bir sıra zəruri addımlar atılmışdır: dərslərlə daha da təkmilləşdirilmiş, dərslər keyfiyyətinin artırılması baxımından müəllimlər üçün yeni metodiki vəsaitlər hazırlanmış, məktəbdaxili qiymətləndirmə sistemi təkmilləşdirilmiş, məktəblərin maddi-texniki bazası daha da yaxşılaşdırılmış və s.

Məktəbdaxili qiymətləndirmə sisteminin yenilənməsi cari dərslər ilində taktiki planda təbii qəbulu uğurlu dəyişiklikdir. Bir neçə il əvvəl həyata keçirilməsi tələb olunan bu dəyişiklik gec de olsa, təbii qəbulu ilə əsasən summativ qiymətləndirmənin təkmilləşməsinə xidmət edir. Şagirdlərin biliyinin 100 ballıq şkala ilə qiymətləndirilməsi, qiymətləndirmə zamanı verilən tapşırıqların dörd səviyyə əsasında tərtib edilməsi şagirdlərin biliyinin daha dəqiq ölçülməsinə şərait yaradacaq. Təbii ki, bu qiymətləndirmə mexanizmi zaman müstəvisində daha da təkmilləşəcəkdir.

XI sinfi bitirən şagirdlər bu il yeni kurikulum əsasında ümumi təhsil müəssisələrini başa vuran ilk məzmunlar olacaqlar. Bu, ölkəmizin təhsil həyatında əlamətdar hadisələrdən biridir. Təbii ki, təhsilini kurikulum əsasında bitirən şagirdlərin biliyinin qiymətləndirilməsi yeni məzmunu uyğun yeni qaydalar tələb edir. Təhsil Nazirliyi bu məsələ-

məktəbhəzirlilik qruplarına, həm də I sinfə şagird qəbulunun əhatə dairəsi genişləndirilmişdir. Fikrimizcə, bu istiqamətdə atılan uğurlu addımlar daha da genişləndirilməli və təkmilləşdirilməlidir.

2018-2019-cu dərslər ilində ilk dərslər ibtidai siniflərdə “Vətənim Azərbaycan”, V-IX siniflərdə “Dövlət rəmzləri - müstəqilliyimizin simvolu”, X-XI siniflərdə “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti - dövlətçiliyimizin bayrağıdır” mövzularına həsr olunması, bütün ümumi təhsil müəssisələrində hər iş həftəsinə pedaqoji və şagird həyati tərəfindən Azərbaycanın Dövlət himninin ifası ilə başlanılması Təhsil Nazirliyinin bu gün çox vacib olan Azərbaycançılıq müstəvisində milli-mənəvi tərbiyəni prioritet kimi qəbul etdiyi anlamını verir. Qloballaşan dünyada dəyərlərimizin itməməsi üçün məktəblərdə milli-mənəvi tərbiyənin daha da gücləndirilməsi vacib problem kimi gündəmə çıxır. Fikrimizcə, bu istiqamətdə pedaqoji işlərin aparılması daha çox məktəbin üzünə düşən əsas vəzifədir. Hər bir məktəbdə milli-mənəvi dəyərləri təbliğ və təşviq edən tədbirlər çoxalmalı, gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlər əhatəsində böyüməsi hər günün vacib tələbinə çevrilməlidir.

Gənclərin peşə təhsilinin təkmilləşdirilməsi Təhsil Nazirliyinin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. Cari tədris ilində bu aspektdə maraqlı innovasiyaya imza atılıb. Mingəçevirdə Təhsil Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin birgə layihəsi olan “ASAN Peşə” təhsil mərkəzi

“Azərbaycan məktəbi”nin beynəlxalq nüfuzu möhkəmlənir

ADA Universitetində seminar keçirilib

← Əvvəlki səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Belə bir jurnalın dərcinin qürurverici olduğunu deyən Vəfa Kazdal qeyd edib ki, bu gün təhsilimizdə çox mühüm dəyişikliklər baş verir. O, elmi-tədqiqat məqsullarının təkcə impakt faktorlu beynəlxalq jurnallarda deyil, həm də milli jurnallarımızda dərcinin əhəmiyyətini qeyd edib. ADA-nın magistrant və doktorantlarının da adıçəkilən jurnalda məqalələrinin dərc olundu-

ğunu və onların sayının getdikcə artacağını bildiren Vəfa Kazdal ölkəmizdə gənc müəllimlərin elmə marağının artdığını vurğulayıb.

Tədqiqatda da qeyd olunduğu kimi, tədbirin keçirilməsində məqsəd Azərbaycanda tələbə və magistrantlar, doktorantlar və tədqiqat işi aparıcıların üçün beynəlxalq nüfuzlu elmi jurnallara çıxış mexanizmlərinin öyrədilməsi və eləcə də 95 ildir ki, fəaliyyət göstərən “Azərbaycan məktəbi” jurnalının ən yeni elmi standartların təbii qədərək uğurları barədə tələbə və müəllim - tədqiqat-

çı kontingentini məlumatlandırmaq olub.

Tədbirdə “Azərbaycan məktəbi” jurnalının baş redaktoru Rəhil Nəcəfov “Bir əsrlik tarixə malik “Azərbaycan məktəbi”nin yeni formatda və üslubda nəşri və əldə edilən uğurlar” mövzusunda çıxış edərək, mətbu orqanın inkişaf tarixindən, keçdiyi inkişaf yolundan bəhs edib, qarşıya qoyulan məqsədlər barədə ətraflı məlumat verib. Rəhil Nəcəfov jurnalın yeni üslub və dizaynda dərc olunduğunu deyərək, müasir dünyada aktual elmi məqalələrin mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb. “Azərbaycan məktəbi” jurnalının hədəfinin dünyanın bir sıra nüfuzlu elmi bazalarında yer alması olduğunu vurğulayan baş redaktor magistr və doktorantları hazırda 6 min tirajla çap olunan jurnalda elmi məqalələrlə çıxış etməyə dəvət edib.

Sonra çıxış edən baş redaktor müavini Nəsrəddin Musayev “Azərbaycan məktəbi” jurnalının tarixinə qısa rəkrus: Dünyada ilk special Issue təcrübəsi: Azərbaycan məktəbi jurnalının əlavələri” barədə iştirakçıları məlumatlandırıb. Jurnalın əlavələrlə birlikdə 685 nömrəsi çap edilib, tirajı 700 min nüsxə olub. Nəsrəddin Musayev dünyanın nüfuzlu elmi bazalarında nəşr olunan jurnallar barədə məlumat verərək, “Azərbaycan məktəbi”nin alimlərimizin elmi potensialı ilə beynəlxalq nəşrlər arasında yer

alacağına ümidvar olduğunu bildirib.

Daha sonra çıxış edən jurnalın şöbə müdiri Böyükəğa Mikayılı jurnalların beynəlxalq indekslərə üzvlüyü yolları, əhəmiyyəti və perspektivi barədə danışmış. Böyü-

kağa Mikayılı bir mühüm məqamı da qeyd edib ki, “Azərbaycan məktəbi” jurnalı Türkiyənin dünyada tanınan SOBIAD istinad indeksinə üzv qəbul olunub. Bu isə jurnalın beynəlxalq nüfuzunun möhkəmlənməsi deməkdir.

Mobil və konkret məsələyə fokuslanmış

Müəllimlərin ixtisasartırma təlimlərinə qatılmaq həvəsi artır

← Əvvəli səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

İxtisas sahəsi üzrə modulda bütün proqramlar həmin ixtisasa fokuslamb: “İbtidai sinif müəllimlərinə uşağın erkən inkişafından, oxuyub-anlama bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi metodikasından danışa bilərik. Çünki bu, məhz ibtidai sinif müəllimlərinin işidir. Bunu kimya müəlliminə keçmək lazım deyil. Kimya müəllimlərinə “Kimya dərslərində laboratoriya işlərinin təşkili metodikasını” proqramı uygundur”.

Nəhayət, üçüncü istiqamət olan innovasiyalar üzrə modulda təhsildə olan yeni metodikalarn öyrədilməsi əksini tapıb. Bu istiqamət üzrə təlim keçən ali və ya əlavə təhsil müəssisələri “İKT savadlılığı”, “Veb-2” alətlərindən tədrisdə istifadə”, “Elektron dərslərinin hazırlanması” kimi bir neçə proqram təklif edirlər ki, bunlar da TİPİ-də dəyərləndirilib müsbət rəy aldıqdan sonra təlimlər aparılır. Bu modul üzrə hazırlanan proqramlar ümumi pedaqoji də ola bilər, sırf sahə üzrə də. Vəfa Yaqublunun fikrincə, innovasiyalar üzrə təlim modulunda əsas məsələ odur ki, yeniliklər və onların tətbiqi yolları müəllimlərə çatdırılsın: “Uzun zaman bizim üçün yenilik İKT-dən istifadə olub. Bu modul üzrə “İKT savadlılığı” proqramı, bu proqramı keçib mənimsəyənlər üçün daha yüksək səviyyəli “İKT-dən istifadə etməklə resursların hazırlanması” proqramı təklif edilir. Ondan daha yüksək səviyyəli proqram isə “Veb 2” alətlərindən tədrisdə istifadə”dir. Bu gün isə dünya artıq “Veb-3” alətlərindən danışır. “Dərslərdə layihə metodikasının tətbiqi” proqramı da bizim təhsil üçün “innovasiya” hesab oluna bilər”.

Beləliklə, ixtisasartırma təlimləri hər istiqamət üzrə müxtəlif proqramlar əsasında aparılır. Bu və ya digər proqramı müvəffəqiyyətlə başa vuran dinləyicilər təlimin sonunda müvafiq təhsil kreditləri əldə edirlər. Qaydaya uyğun olaraq bir ixtisasartırma təhsili krediti ixtisasartırma proqramının 6 təlim saatına bərabər tutulur. Rəhbər və pedaqoji kadrlar bir ixtisasartırma dövründə hər modul üzrə nəzərdə tutulmuş təhsil

kreditlərini öz seçiminə uyğun olaraq bir və ya bir neçə proqramda iştirak etməklə toplaya bilər. Lakin bölgünün proporsional olması tövsiyə edilir, yəni hər 3 modul üzrə proqramlarda iştirak müəllimin hərtərəfli inkişafına kömək edir. Vəfa Yaqublunun fikrincə, bu, həm də arzuolunan ən ideal variantdır: “Ancaq müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirilməsindən sonra aparılan təlimlərin nəticəsi olaraq bu qənaətə gəldik ki, ixtisas sahəsi üzrə müəllimlərin ciddi problemləri var. Ona görə də hazırda əsas diqqətimizi ikinci istiqamət üzrə təlimlərin keçirilməsinə yönəltmişik”.

Qiymətləndirmədə yeni mexanizm korrupsiyaya qarşı bir addımdır

Bəs, bu təlimlərin nəticəsi nə olur? Əgər müqayisə etsək, bu məsələdə də həlledici addımlar atılıb. Xüsusən, korrupsiyanın qarşısının alınması istiqamətində. Belə ki, əvvəllər müəllimlər təlimlərdə iştirak edir, nəticəsinin necə olmağında asılı olmayaraq, “məqbul” yazılmış sertifikat alırdılar.

Qeyd edək ki, müəllimləri yeni tədris proqramı ilə tanış etmək məqsədilə 2008-ci ildən etibarən 10 il ərzində ölkədə bütün ixtisasartırma təlimlərinin böyük hissəsini “kurikulum kursları” təşkil edirdi. Həmin təlimlərdə müəllimlər 3 səviyyə üzrə qiymətləndirilirdi. Müəllimin neçə bal yığdığını da xili qiymətləndirmə müəyyən edirdi, bu da bəzi hallarda qeyri-obyektiv olur, hətta korrupsiyaya yol açırdı.

Vəfa Yaqublu deyir ki, hazırda ixtisasartırma proqramından keçmiş bütün müəllimlər TİPİ tələfindən keçirilən yekun qiymətləndirmədə iştirak edir və müdavimləyə verilən sertifikatda müəllimin topladığı bal yazılır. Xarici qiymətləndirmə və sertifikatda balın göstərilməsi neqativ halların qarşısını almağa hesablanır.

Qapalı test imtahanı hər bir proqram üçün ayrıca hazırlanır. Əvvəlcədən müəyyən olunur ki, hər proqramın yekun qiymətləndirilməsində müəllim neçə suala cavab verməlidir. Fənnin məzmunu üzrə 120 saatlıq

kifayət qədər geniş proqramlar var ki, burada maksimal bal 60 müəyyən edilib. 36 saatlıq proqramın qiymətləndirilməsi isə 25 baldır. “Sertifikat”da hər bir proqram üzrə həm müəllimin toplaya biləcəyi maksimal bal,

Qapalı test imtahanı hər bir proqram üçün ayrıca hazırlanır. Əvvəlcədən müəyyən olunur ki, hər proqramın yekun qiymətləndirilməsində müəllim neçə suala cavab verməlidir. Fənnin məzmunu üzrə 120 saatlıq kifayət qədər geniş proqramlar var ki, burada maksimal bal 60 müəyyən edilib. 36 saatlıq proqramın qiymətləndirilməsi isə 25 baldır. “Sertifikat”da hər bir proqram üzrə həm müəllimin toplaya biləcəyi maksimal bal, həm də topladığı bal yazılır.

həm də topladığı bal yazılır. Məsələn, məktəb direktoru eyniadlı təlimdə iştirak etmiş 2 müəlliminin nəticələri ilə onların sertifikatına baxmaqda tanış ola, dərslərinin bölünməsinə qərar verə bilər. Yeri gəlmişkən, müəllimlərin ixtisasartırma təhsili haqqında sertifikatlarında əks edilmiş məlumatlar həmçinin ÜTİS-ə daxil edilir.

Müsbət tendensiya

Qeyd etmək lazımdır ki, ilböl müəllimlərin ixtisasartırma təlimlərinə qatılmaq həvəsi artır. Bunun səbəbləri müxtəlifdir: proqramların məzmunu və keçirilmə keyfiyyəti, müəllimlərin qazandıqları real sərəhşərə, eləcə də müəllimlər arasında sağlam rəqabət hissi bu səbəblərdəndir. Məsələn, “Sifnin idarə edilməsi”, “İbtidai siniflərdə oxuyub-anlama bacarığının inkişafı”, “Riyazi-mənəvi tərbiyənin inkişafı”, “Yazı işinin təşkili metodikası”, “Məktəbdaxili qiymətləndirmənin təşkili metodikası” kimi proqramlar son illər müəllimlər arasında rəğbət qazanıb.

Müəllimlərin marağ və həvəsinin artması təsdiq edən başqa bir fakt ödənişli təlimlərə gələnlərin sayındakı müsbət dinamika-dır. Məsələn, “Məktəbhazırlıq qruplarında işin təşkili metodikası” mövzusunda son 3 ildə ödənişsiz təlimlər təşkil edilsə də, bu proqram üzrə ödənişli təlimlərə qatılanların sayı kifayət qədərdir. Üstəlik, ödənişli proqramların dinləyiciləri yalnız müəllimlər deyil, həm də müəllim olmaq istəyənlərdir: “Düzdür, təhsil sistemində çalışmayanlara “İxtisasartırma təhsili haqqında Sertifikat” verilmir. Çünki bu “Sertifikat” sistemində hazırda işləyənlərə şamil olunur. İşləməyənlər iştirak barədə sertifikat, ən əsası isə bilik və bacarıq qazanırlar”.

Maraq doğuran proqramlardan biri də “Həyat bilgisi fənninin tədrisi metodikası”-dır. Yeni kurikulumla keçiddən sonra yaranan bu inteqrativ fənn üzrə universitetlərdə

müəllim hazırlığı aparılır. Təhsil Nazirliyinin tövsiyəsinə əsasən bu fənn tarix, coğrafiya, fizika, kimya, biologiya fənlərini tədris edən müəllimlərə verilə bilər. “Həyat bilgisi”nin tədrisindəki uyğunsuzluqları aradan qaldırmaq və fənnin şagirdlərə “yaşamağı öyrətməsinə” nail olmaq məqsədi ilə TİPİ “Həyat bilgisi fənninin tədrisi metodikası” adlı 36 akademik saatlıq proqram hazırlayıb. Burada sırf bu fənnin kurikulumunu əks etdirən standart əsaslı tədrisin texnologiyası öyrədilir. Müəllimlərə beynəlxalq mütəxəssislərin hazırladığı fəaliyyət əsaslı interaktiv dərslər modelləri təklif edilir. 63 dərslə icmal hazırda TİPİ-nin saytında yerləşdirilib.

“Məktəbdaxili qiymətləndirmənin təşkili metodikası” üzrə təlim proqramı da müəllimlər tərəfindən ən çox müaricət olunandır. Müəllimlərdə istər formativ, istərsə də summativ qiymətləndirmə bacarıqlarının inkişaf etdirmək lazımdır. Bu proqramda müəllimlər “öyrətdiyimi necə qiymətləndirir?”, “etibarlı və adekvat test hansı tələblərə cavab verməlidir”, “sualların çətinlik dərəcəsinə

necə müəyyənləşdirir”, “şagirdlərin hansı biliyini, hansı bacarığını ölçürəm” kimi suallara cavab tapırlar.

Təlimləri kim, necə keçirir?

Bir sözlə, TİPİ-nin qarşısına qoyulan məqsəd ondan ibarətdir ki, proqramlar keyfiyyətli hazırlansın, təlimlər müasir tələblərə cavab versin, qiymətləndirmə obyektiv aparılsın. Hər il TİPİ tələfindən prioritet proqramlar müəyyənləşdirilir. Nazirliyin təsdiqindən sonra tender elan olunur. Müəyyən olunmuş mövzuya uyğun proqram hazırlayan, həmçinin qiymət təklifi uyğun olan təşkilatları Təhsil Nazirliyinin tender komissiyası seçir. 2015-ci ildən bəri ixtisasartırma proqramları Təhsil Nazirliyinin elan etdiyi tenderin qalibi olan ali və ya özəl əlavə təhsil müəssisələri tərəfindən həyata keçirilir.

Vəfa Yaqublunun fikrincə, proqramın məzmunu müasir olmalı, təlimlərə cəlb edilən müəllimlərə sadəcə nəzəri biliklər deyil, praktik bacarıqlar da aşılmalıdır. Odur ki, TİPİ-nin təsdiq etdiyi proqram əsasında keçirilən təlimlərə mütəmadi nəzarət edilir. Keçirilən monitorinqlər keyfiyyətə nəzarət xarakteri daşıyır. Həmin proqram əsasında təlim keçən müdavimlərin qiymətləndirilməsini də TİPİ həyata keçirir. Məqsəd isə yuxarıda qeyd edildiyi kimi, obyektivliyi təmin etməkdir.

Vəfa Yaqublu qeyd edib ki, hazırda ixtisasartırma proqramları daha qısamüddətli (əsasən 36 akademik saatlıq), mobil, konkret məsələyə fokuslanıb. Müəllimlərdə müəyyən bir bacarığın formalaşdırılmasına və inkişafına yönəlib. Əsas məsələ isə biliyin keyfiyyətidir. Biz proqramı keçənlərdən tələb edirik ki, müəllim üçün oxu materialı hazırlansınlar. Müəllimin ölkədə konkret məzmununda müasir material olmalıdır.

Son 3 il ərzində TİPİ tələfindən 30 adda ixtisasartırma proqramı hazırlanıb. Bununla yanaşı, seminar, ustad dərslər və “dəyirmi masa”ların keçirilməsinə də xüsusi diqqət verilir. İnstitutun ən faydalı fəaliyyətlərindən biri “Refleksiv müəllim” seminarıdır ki, hər ay keçirilməklə eyni fənni tədris edən müəllimləri dərin pedaqoji refleksiya aparmağa alışdırır.

İnstitut Azərbaycan müəllimləri üçün öyrədici resurs bazasını genişləndirməyi öz işinin əsas hissəsi kimi qəbul edir. www.tipi.edu.az saytında və rəsmi FB səhifəsində davamlı olaraq müasir pedaqoji və metodik ədəbiyyat, öyrədici videoçarxlar və animasiya filmləri paylaşılır, qurumun üzünə düşən missiyaları həyata keçirməyə çalışırlar.

Təlim-tərbiyə prosesinin humanistləşməsi

Mələhət MÜRŞÜDLÜ, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Keçən dəfə “İctimai fəal məktəblər: imkanlar və perspektivlər” başlıqlı yazımızda məktəbin dövlət-ictimai idarəçiliyində dünyada geniş yayılmış modelin üç baza komponentinin ən mühümü olan məktəbin demokratikləşməsindən söhbət açmışdıq. Bu vacib prosesin həyata keçirilməsi humanistləşmə və humanitarlaşma ilə sıx bağlıdır. Çünki hər üç proses birlikdə cəmiyyətin müasir tələblərə baxımından inkişafında mühüm rol oynayan insan resurslarının yetişdirilməsində ən vacib amildir. Çünki demokratik prinsiplər əsasında mövqə, baxış, iş üslubu olmadan humanistləşməni, humanitarlaşdırmanı reallaşdırmaq mümkün deyil. Bu amil cəmiyyəti təşkil edən və formalaşdırən insanın təhsili, təlimi və tərbiyəsində xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Məhz buna görə də “demokratik baxış və ideyalar humanistləşməni doğurmuş-

III yazı

dur” fikrini söyləyənlərlə razılaşmamaq mümkün deyil. Bu fikir bir sistem halını alaraq inkişaf etmiş ölkələrin təhsil sistemlərində daha qabarıq şəkildə özünü göstərməkdədir. Məhz bu proses nəticəsində cəmiyyətin ali sərəvəti olan insan amili ön plana çəkilir, məktəb sosial təsisat kimi yalnız dövlət deyil, dövlət-ictimai sistemi olur. O, dövlətin və cəmiyyətin qarşılıqlı fəaliyyəti nəticəsində inkişaf edir. Müəllim inhisarçılıqdan çıxır, xalqın müvəkkili olur, təlim-tərbiyənin məzmununda, forma və metodlarda yeknəsəklilik aradan qalxır, onların rəngarəngliyi, çoxvariantlılığı təmin edilir. Məktəbin uşağa dönməsi, yaşından asılı olmayaraq, onun şəxsiyyətinə hörmət, etimad prosesi baş verir. Bir şəxsiyyət kimi şagirdin meyil və marağı, tələbatı nəzərə alınır. Bir sözlə, şagirdə bir “obyekt” kimi baxılmasına son qoyulur, məktəbdə sağlam təlim-tərbiyə mühiti yaradılır.

Əks halda cəmiyyətdə və düşüncə ictimai-siyasi mühitə adaptə oluna bilməyən, tənqidi tərffəkkürə, ünsiyyət qurmaq, müzakirə aparmaq və s. qabiliyyətlərinə malik olmayan insanlar yetişəcəkdir. ABŞ sosioloqu K.Feryer aşağıda gətirdiyim sitatda sovet məktəbi timsalında bu tip məktəbləri xarakterizə edərək yazır:

- Uşağ təbiəti sevir, ancaq onu dörd divar arasında qapadılar
- Uşağ düşüncəsində ki, onun işi hansısa məna kəsb edir, onda hər şeyi elə təşkil etdilər ki, onun fəallığı heç bir xeyir gətirməsin
- Uşağ hərəkətsiz qala bilmir, ancaq onu buna vadar etdilər

Məktəb humanizm emalatxanasıdır.

Yan Amos Komenski

- Uşağ əli ilə işləməyi sevir, lakin ona nəzəriyyəni və ideyanı öyrətdilər
  - Uşağ danışmağı sevir, amma ona susmağı ömr etdilər
  - Uşağ düşüncəyə can atır, ancaq ona əzbərləməyi öyrətdilər
  - Uşağ istəyir ki, bilik axtarsın, ancaq onu bunu hazır vəziyyətdə verdilər
- Ona uşaqlar başqa şərəitdə öyrənmədikləri şeyi - yalanı və riyakarlığı öyrəndilər. Ona görə də görün bir nələr baş verdi, insanlar solub-saraldı, ölüvay və passiv oldu, həyata qarşı həvəsi itirdilər. Onlar xoşbəxtlikdən və sağlamlıqdan məhrum oldular, sevgi və məhəbbəti itirdilər, fikirləri quru və boz oldu, qəlbləri sərinləşdi, ürəkləri daşlaşdı. Elə şeytan da bunu istəyirdi və şeytanın belə bacarıqla fikirləşib tapdığı məktəb “çiçəklənməyə” başladı”.

Fikrimcə, sosioloq sovetlər birliyi məktəbinə ən doğru qiyməti verib. Totalitar rejimdə siyasi bir alətə çevrilmiş, 70 ildən artıq yaradıcı, düşüncənə, mühakimə yürüdən, demokratik dünyagörüşünə malik şəxsiyyətin formalaşmasında böyük maneələr yaratmış bu məktəbdə təhsil almış yaşlı nəsil oxucuları yəqin ki, mənimlə razılaşsınlar.

Amma dövr dəyişib. Dəyişən dövr təhsil sistemi qarşısında XXI əsr vətəndaşını yetişdirmək kimi ali məqsəd və vəzifə qoyur. Bu vəzifəni isə problemə nəzəri və praktiki cəhətdən fundamental yanaşma ilə yerinə yetirmək olar.

BMU-nun tələbəsi Londonda 54 ölkənin nümayəndəsi ilə yarışacaq

Dünyanın ən böyük natiqlik yarışmasını həyata keçirən “The English-Speaking Union” təşkilatının tərəfdaşı olan “Azerbaijan Public Speaking Competition” öz fəaliyyətini uğurla davam etdirir. Bir çox natiqlik yarışması və öyrədici layihələr həyata keçirən Platformanın təşkilatçılığı ilə Gənc Natiqlər Konfransı keçirilib. Konfransın əsas məqsədi ölkənin ən yaxşı gənc natiqlərini bir araya toplamaq və onların öz fikirlərini ifadə etmələrinə şərait yaratmaqdır. Həmçinin, peşəkar, beynəlxalq natiqlərin iştirakı ilə həyata keçirilən panel sessiyası müzakirələri ilə gənclərə 21-ci əsrin tələbi - natiqliyin karyera, şəxsi brendinq, biznes kimi müxtəlif sahələrdəki imkanlarını çatdırmaq olub.

Konfransda 10 natiqin “Gələcəyi təxmin etməyin ən yaxşı yolu onu kəşf etməkdir!” mövzusu ətrafındakı çıxışları hər kəs tərəfindən maraqla qarşılanıb və münisflər heyəti tərəfindən qiymətləndirilib. Müsəbiqədə Azərbaycanın ən yaxşı 3 natiqi müəyyən olunub.

Birinci yerə Bakı Mühəndislik Universitetinin tələbəsi Adil Qafarlı layiq görülüb və final mərhələsində Azərbaycanı təmsil etmək hüququ qazanıb. Adil Qafarlı 13-17 may 2019-cu il tarixlərində Londonda 54 ölkənin nümayəndəsi ilə yarışaraq dünyanın ən yaxşı natiqi olmaq uğrunda mübarizə aparacaq.

Qeyd edək ki, eyni zamanda, APSC Amerika Birlişmiş Ştatlarının PSA “Public Speakers Association” təşkilatı ilə əməkdaşlıq edir. Hər il müxtəlif ölkələrdə baş tutan “Beynəlxalq Natiqlər Konfransı” dünyanın hər yerindən korporativ işçiləri, şirkət rəhbərlərini, natiqləri, biznes liderlərini bir araya gətirir. Konfransda Azərbaycandan seçilən şəxslər də iştirak edirlər.

Tamilla ZEYNALOVA,
132 nömrəli məktəbin təqəüdcü
dil-ədəbiyyat müəllimi

Məktəbdə işlədiyim uzun illər ərzində həmişə tədbirlərə xüsusi önəm vermişəm. Çoxillik pedaqoji təcrübəm göstərib ki, bu tədbirlərdə qoyulan mövzuları şagirdlər daha yaxşı mənimsəyir. Bir qocaman müəllim kimi tədbirlərlə bağlı təcrübəmi gənc müəllimlərlə bölüşmək istərdim.

Xəyallarım məni istər-istəməz müəllimlik illərimə apardı. Günlər keçir. İllər illərə calanır. Çox şey silinir. Lakin həyatımızda heç zaman unutmayacağımız öz sevgi və

qayğıları ilə dərin iz buraxan müəllimlərimizdir. Müəllim ömrü bir çırağa bənzəyir. Sönənə qədər bilik dolu hərərətini şagirdlərinin duyğularına, idrakına hopdurur. O, şagirdin mənəvi dünyasındakı qararıqları öz işi ilə nurlandırır.

Yaxşı yadımdadır, beşinci sinifdən dərs dediyim şagirdlərim onbirinci sinifdə oxuyurdular. Aprel ayının sonları idi. Get-gedə tədrisin ilinin sonlarına yaxınlaşdırdı. Uşaqların məktəblə vidalaşmağa çox az zamanları qalmışdı. Şagirdlərim məktəbdə iz qoymaq, yaddaşlarda qalacaq bir tədbir keçirməyi mənə təklif etdilər. Həmin ərəfədə ümummilli lider Heydər

Əliyevin anadan olmasının ildönümü ilə bağlı silsilə tədbirlər də planlaşdırmışdıq. Mən onların təklifini müsbət qiymətləndirdim və mövzu seçimi başlandı.

Şagirdlər "Dədə Qorqud əsrlər boyu yaşayıb və yaşayacaqdır" mövzusunda təklif etdilər. Şagirdlərimin düşüncə tərzini mənə çox sevincirdi və seçilmiş mövzunu dəstəklədim.

Şagirdlərimin belə bir mövzuya müraciətində məqsəd "Dədə Qorqud" eposunun təhlili deyildi. Məqsəd əsrlər boyu Dədə Qorqudun davamçısı olan dahi şəxsiyyətlərin şərəfli həyat yolunu gənclərə çatdırmaq istəyi idi. Bu yaradıcı

Şagirdlərin inkişafında tədbirlərin xüsusi rolu

tədbiri xatırlamaqla gənc müəllimlərə tövsiyəm budur ki, "Dədə Qorqud" eposunun yekun saatını tədbirlərlə tamamlasalar şagirdlər üçün daha maraqlı, yaddaqalan olar.

Nəhayət ki, biz gərgin əmək sərf etdikdən sonra tədbirimizi keçirdik. Tədbirimizdə ümummilli lider Heydər Əliyevin keçdiyi şərəfli həyat yolu və fəaliyyəti ilə bağlı videoları nümayiş etdirdik. "Dədə Qorqud" eposu ilə ulu öndərin siyasi görüşlərindəki tolerantlıq, vətənpərvərlik, müdrüklük keyfiyyətlərinin vəhdətini tədbir iştirakçılarına çatdırdıq.

İndi gəlin birgə bu fikir vəhdətinə nəzər salağ. Unutmayaq ki, Azərbaycan müstəqilliyini əldə edəndən sonra ümummilli lider Heydər Əliyev ölkəni qorumaq, onu böyük inkişaf yoluna çıxarmaq kimi tarixi missiyasını yerinə yetirən əvəzsiz şəxsiyyət idi. Multikultural və tolerant dəyərlərin Azərbaycan kimi kiçik, amma din

tarixə, milli-mənəvi ənənələrə malik qüdrətli bir ölkə üçün son dərəcə vacib həyatı şərtlər olduğunu ulu öndər yaxşı bilirdi.

Müqayisə edəndə də görürük ki, VII əsrdə Azərbaycanda formalaşmış Dədə Qorqudda multikultural və tolerant əhvalın təsvirinə rast gəlirik. Qəhrəmanların dindarlığı mühafizəkardan xeyli uzaq bir məzmunadır. Dədə Qorqud qəhrəmanlarının tapındığı din, sözün birbaşa mənasında Quranda ifadəsini tapan ilkin dindir, Tanrı dinidir. Məsələn, Qanturalı Trabzonun xristian təkürünün qızı Sarı donlu Selcan xatunu sevməsi;

"Bayburanın oğlu Bamsı Beyrək boyu"nda Beyrək xristian qızına evlənmək andına xilaf çıxır. Oğuz əxlaqı, Oğuz adəti ayrı-seçkilik salmadan onu cəzalandırır.

Xüsusi vurğulandı ki, Prezident İlham Əliyev də öz ulu siyasi sələ-rək bütünü dünyaya bəyan edir: "Azərbaycanda multikulturalizm

dövlət siyasətidir və onun alternativi yoxdur".

Azərbaycanın siyasi həyatında ölkə Prezidenti ilə çiyin-çiyinə çalışan, incəsənətin hər sahəsində, xüsusən, musiqinin, muğamın inkişafında misilsiz qayğısı, diqqəti olan Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın həm ölkə daxili, həm də xarici siyasətindəki fəaliyyəti ölçüyəgölməzdir. Mehriban xanım da "Dədə Qorqud" eposundakı müdrük qadın obrazını təcəssüm etdirir. Azərbaycan bütün dövrlərdə mərd, qəhrəman yazı-qadınlar-Hecərlər, Nigarlar yetirmişdir. Əsrlər boyu cəsarətli, vətənpərvər, elinə-obasına, ailəsinə sadıq olan, 1988-1990-cı illərdə tankların qarşısında dəyanətlə duran, kənd təsərrüfatının bütün sahələrində çalışan, elmin inkişafında fəaliyyət göstərən qadınlara Burla xatun bariz bir nümunədir.

Bütün bunlar tədbirin leytmotivi idi.

Təhlil, müqayisə və müstəqil qərar qəbul etmə

Ləman ABDULLAYEVA,
Şəki şəhər 5 nömrəli tam orta məktəbin
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi

Şagirdlərin öyrənmə fəaliyyəti zamanı bilik və bacarıq əldə etməklə yanaşı, düşünmə, təhlil etmə, müqayisələndirmə, müstəqil qərar qəbul etmə bacarıqları da formalaşır. Bu idrakı proseslər şagirdlərin yetişsəkə kamill insan olmasına təkan verir. Müstəqil fikir yürütmə "şagird şəxsiyyətinin" formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Ətraf mühit: təbiət və cəmiyyət şagird qarşısında sayısız-hesabsız suallar qoyur, baş verən hadisələr haqqında düşünməyə məcbur edir. Müəllim şagirdlərin həvəs və maraqlarının, müşahidəçilik qabiliyyətlərinin formalaşmasına şərait yaratmaqla yanaşı, həm də təhlil, müqayisəetmə qabiliyyətlərinin də formalaşmasına çalışmalıdır.

Bu baxımdan ədəbiyyat fənninin imkanları, deyərdim ki, daha çoxdur. Öyrənilən hər bir əsər, yeni, maraqlı bir cəhəti ilə fərqləndirilə bilər. Şagirdlər müstəqil olaraq, eyni zamanda müəllimin yönlətdiyi istiqamətdə fikir və mülahizələrini bildirir, yoldaşlarının fikirləri ilə müqayisə aparır və sonda müstəqil qərar qəbul etmə bacarığına yiyələnirlər.

Tədris prosesində yaradıcılığa geniş yer verilməlidir. Əsəri hissələyə ayırmaq, başlıq təyin etmək, hekayədə bəhs olunan qəhrəmanın yerinə özünü qoymaq, hadisələri dəyişmək, obrazlara münasibət bildirmək, esse yazmaq və s. kimi xüsusiyyətlər şagirdin yaradıcılıq keyfiyyətlərinə aiddir.

Şifahi xalq ədəbiyyatından başlayaraq, günümüzə qədər yaranan ədəbiyyat nümunələrini öyrənən şagirdlər pisi yaxşıdan, düzü əyridən ayırmağı bacarır. V sinifdə tədris olunan "Ana maral" əfsanəsi şagirdlərə təbiəti sevməyi, "Yetim İbrahim" nağılı isə fərasətin, ağılın qalib gəldiyini aşılayır. Kiçik yaşlı şagirdlərə "Vətən məhəbbəti", "Yurd sevgisi" aşılamaq hər bir müəllim üçün böyük məsuliyyət, borc və fəxrdir. Əhməd Cavadın "Azərbaycan, Azərbaycan", Əli Tudənin "Yaşayanlar görəcəkdir" əsərləri "Azərbaycançılıq" ideyasının aşılanmasında böyük rol oynayan əsərlərdəndir.

Bir yaranmış Azərbaycan.
Ayrısa da onu zaman,
Yaşayanlar görəcəkdir
Bu ölkəni bir can kimi!

Tarix dərslərindən öyrəndikləri "Vahid Azərbaycan" anlayışı bu şeirlərin təmsalında

Şagirdlərə bu bacarıqların aşılanmasında Ədəbiyyat fənninin imkanları

şagirdlərin təhlil etmə bacarığını şərtləndirir. Şagirdlərin müqayisə qabiliyyətlərinin formalaşması baxımından yaradıcı tapşırıq olaraq "Bütöv Azərbaycan" xəritəsi işləməyi tapşırıram. Nəticə çox maraqlı olur - şagirdlər həm Cənubi, həm də Şimali Azərbaycanı tərtib etdikləri xəritədə fikrən tam olaraq görürlər. Nəticədə, o taylı, bu taylı Azərbaycan şəhərlərinin adlarını öyrənirlər. Bu da onlara vətənə məhəbbət hissini aşılayır.

"Ana dili mövzusu" - ədəbiyyat dərslərində xüsusi olaraq "Vətən" mövzusu ilə yanaşı öyrənilir. İstər aşağı, istərsə də yuxarı siniflərdə şairlərimiz, nasirlərimiz tərəfindən "Ana dili" mövzusunda yazılan çoxsaylı əsərlər tədris olunur.

XI sinif Ədəbiyyat dərslərində Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Məhəmməd Hüseyn Şəhriyarın "Türkün dili" qəzəli şagirdlər tərəfindən sevilə-sevilə əzbərlənir. Şagirdlərin bu mövzuda daha hansı əsərləri öyrəndiklərini soruşduqda Bəxtiyar Vahabzadənin "Ana dili", Xəlil Rza Ulutürkün "Mənim dilim" şeirlərini xatırlayır, oxşar və fərqli cəhətlərini müqayisə, təhlil etməyi bacarırlar.

"Şəhidlik - ən yüksək zirvədir" anlamı Xəlil Rza Ulutürkün "Oğul həsrəti" şeirinin təhlilində şagirdlərə aşılanır. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Təbriz Xəlilbəylinin həyat yolu öyrənilir. Şagirdlər çox böyük həvəslə Azərbaycanın digər Milli Qəhrəmanları haqqında da təqdimat hazırlayırlar. Vətənpərvərlik hissini aşılamaq, onları keçmişimiz, bu günümüz və gələcəyimiz uğrunda canından keçən qəhrəmanların, şəhidlərin nümunəsində təbiəti etməq vacibdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin "Şəhidlər" poemasında azadlıq uğrunda mübarizə aparın bir xalqın şəhid verməsi, vətənin igid oğul və qızlarının şəhidlik zirvəsinə yüksəlməsi qürurverici tarixi hadisə kimi dəyərləndirilir. Şagirdlər əsərin təhlilində "Azadlıq verilmir, vətənin igid və mərd övladlarının qanı bəhasına alınır" - ifadəsini önə çəkirlər. Hər biri bir "Ösgərə" çevrilir - Vətənin müdafiəsinə qalxan "Ösgərə".

Müasir yazarların "Qarabağ" mövzusunda əsərləri şagirdlər tərəfindən maraqla

oxunur. Elçin Hüseynbəylinin "Firuzə qaşlı xəncər", Əli Səmədinin "Qanlı bənövşə" əsərləri kiçik oxucularını təsirləndirməklə bərabər düşünməyə, təhlil aparmağa təhrik edir. Onları döyüşə, torpaqları azad etməyə, "Vətənin əsgəri" olmağa səsləyir. VII sinifdə tədris edilən Fikrət Qocanın "Anamın sözləri" şeirində deyildiyi kimi:

Oxuyub müəllim, hakim olsam da,
Mənə "igid oğlum" - deyəcək anam.
Oxuyub müəllim, hər kim olsam da,
Ay ana, mən sənin əsgər oğlunam.

Müharibənin törətdiyi fəsadlar Maqsud İbrahimbəyovun "Püstə ağacı" hekayəsi vasitəsilə çatdırılır. Şagirdlər II Dünya müharibəsi ilə müasir Qarabağ savaşı arasında müqayisə aparır. Hər bir halda müharibə pislənilir. Şagirdlər bu məzmununda mövzuların öyrənilməsinə daha çox həssaslıq göstərirlər. Onlar bu mövzuda müstəqil fikir söyləməyi, tarixi hadisələrə bu günün reallıqları baxımından qiymət verməyi bacarırlar.

Xeyirlə şərin mübarizəsi ədəbiyyat dərslərinin əsas mövzularındandır. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatından üzü bəri Zərdüştin "Avesta"sı, Əfzələddin Xaqaninin əsərləri, "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu və digər nümunələrdə bu mövzuya toxunulur.

Şagird həqiqətlə yalan, tamahkarlıqla xeyirxahlıq, sevgi ilə nifrət təzadlarını bu əsərləri oxuduqca təhlil edə bilər, müqayisə aparır. O, insanın töhfəyi və müsbət keyfiyyətlərini fərqləndirməyi bacarır. Müstəqil olaraq obraza fərdi münasibət bildirir. Keçirilən debatlarla sanki obrazın vəkiliyə çevrilir. Obrazların xarakterik xüsusiyyətlərini qabardır, onu müdafiə edir. Bu da müəllimi qeyri-şəxsi sevindirir. Yəni mövzular, yeni problemlər ətrafında müzakirə aparmağa həvəsləndirir.

Ədəbiyyatımızın günüşi - Nizami Gəncəvinin əsərlərini aşağı siniflərdən başlayaraq tədris edərkən "Xeyrin şər üzərindəki qələbəsi" məsələsi önə çəkilmişdir. "Kərpikəsen kişinin dastanı" əmək mövzusunda işin aparılmasında mayak rolunu oynayır.

İlk anadilli ədəbiyyatın yaranmasını tədris edərkən şagirdlər İzzəddin Həsənoğlu,

Zülfüqar Şirvani, Qul Əlinin "Qisseyi-Yusif" əsərləri ilə tanış olur. Şagird-tədqiqatçılar qədim köklərə əsaslanan Azərbaycan ədəbiyyatında nə üçün məhz XIII əsrdən ana dilində əsərlərin yaranması problemi haqqında təhlil aparırlar? Bu barədə Azərbaycan tarixi dərslərindən topladıqları biliklər sayəsində müstəqil nəticəyə gələ bilərlər. Ancaq müəllimin düzgün istiqamətdə iş aparması şagirdləri "Azərbaycan dili mövzusu" barədə düşünməyə vadar edir.

XIV əsr Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq nümayəndəsi İmadəddin Nəsiminin yaradıcılığı və fəlsəfi dünyagörüşünün tədrisi məsələsi müəllimlərin tarixi biliklərin bolluğunu tələb edir. Hürufi dünyagörüşünün şagirdlər tərəfindən başa düşülməsi təhlil işinin düzgün istiqamətdə aparılmasından asılıdır.

XVI əsrin böyük hökmdar-şairi Şah İsmayıl Xətəinin mübarizələrə dolu zəngin həyatını, vahid Azərbaycan dövləti yaratmaq siyasətini, Azərbaycan dilinin dövlət dili səviyyəsinə qaldırmasını, ana dilində yaranan şeirin inkişafına böyük önəm verməsini, şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrini klassik ədəbiyyata gətirməsini öyrətmək, təhlil etməq məqsədəuyğundur.

Fənlərə inteqrasiya bu mövzuların tədrisində önəmli rol oynayır. Şagirdin müqayisə aparmaq qabiliyyətini formalaşdırır.

Üç dildə yazıb-yaradan Məhəmməd Füzulinin yaradıcılığını şagirdlərə tədris edərkən onun zəngin ədəbi irsinin - divanlarının, poemalarının, traktatının düzgün istiqamətdə təhlilinin aparılması vacib şərtləndir. Onun dünyaca məşhur "Leyli və Məcnun" poeması şagirdlərə təmiz, ulyi hislər aşılayır, onları düşünməyə sövq edir.

XI sinifdə tədris edilən Cəlil Məmməd-quluzadənin "Anamın kitabı" tragikomediya "Azərbaycançılıq" ideyasını özündə ehtiva edən əsərdir. Yazıcının "Milli birlik" nə deməkdir? - sualı əsərin başlıca ideyasının cavabını axtarır. "Milli-mənəvi dəyərlər" anlamı şagirdi düşündürür, təhlil etməyə təhrik edir, qardaşlar arasında müqayisə aparır. Bu əsərin tədrisi rollu oyunlarla daha maraqlı alınır. Rüstəm bəyin, Səməd Vahi-

din, Mirzə Məhəmmədəlinin obrazlarının yerində olan şagirdlər maraqlı vəziyyətlərə düşürlər. Şagirdlər oxucu olaraq əsərdə qaldırılmış problemin həlli yollarını aşırdırmağa çalışırlar. Bu problem aktual sayıla bilərmi? Bu problemləri aradan qaldıra bilərikmi? -hansı yollarla? Qardaşların böyük faciəsi nədir? və s.

M.Ə.Sabirin yaradıcılığını tədris edərkən onun fikir və düşüncələri ilə üz-üzə qalan şagirdlər haqsızlıq və ədalətsizliyə müəllif kimi barışmaz mövqelərini bildirirlər. *Höküm eyləyəcəkmiş bütün ələmdə cəhalət, Dildadəyi-irfanları neylərdin, ilahi?!*

İnsan həyatına laqeydlilik humanist şairi sarsıtdığı kimi şagirdləri də təəssüfləndirir, onların təhlil etməq qabiliyyətlərini formalaşdırır. Sanki məzlumların haqqını, hüququnun müdafiəçisi kimi çıxış edirlər.

İlyas Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" pyesi, İsmayıl Sıxlının "Dəli Kür" romanı, Səməd Vurğunun "Vaqif" əsəri tarixi mövzuların əvəz olunmaz inciləridir. Tarixi mövzuların ədəbiyyatda tədrisi şagirdlərdə Azərbaycan tarixini dərinləndirən öyrənmək məsələsini önə çəkir. Bu əsərlərin təhlilinin düzgün aparılması şəxsiyyətyönümlü vətəndaş yetişdirməyə xidmət edir.

Bacarıq inkişaf etdikdə şagirdlər qarşıya çıxan problemləri analiz edir, onların həlli yolları haqqında düşünür, bu problemləri uğurlu şəkildə necə həll etməyi öyrənirlər.

Şagirdlərdə milli-vətənpərvərlik tərbiyyəsinin qüvvətləndirmək indiki dövrün ən başlıca məsələlərindən biridir. Müasir dövrün indiki mərhələsində xalqımıza kamill, şüurca yetkin insanlar daha çox lazımdır. Belə gəncliyin yetişməsində ədəbiyyat fənninin misilsiz əhəmiyyəti vardır. Şagirdləri vətənpərvərlik, humanizmə, düşmə-nə nifrət, beynəlmilətçilik ruhunda təbiəti etməq üçün yüksək səviyyəli ədəbiyyat dərsləri yazılır.

Ümumtəhsil məktəblərində dərsləri müasir tələblərə uyğun qurmağa çalışan biz - ədəbiyyat müəllimləri şagirdlərdə təhlil, müqayisə və müstəqil qərar qəbul etmə bacarıqlarını formalaşdırmağı qarşımıza məqsəd qoymalıyıq.

Universitetlər cəsarətli təşəbbüslər sərgiləməlidir

Oruc MUSTAFAYEV

Qlobal dünyanın ali təhsil sistemləri qarşısında qoyduğu mühüm şərtlərdən biri universitetlərin çevik təşəbbüslərlə çıxış etməsi, beynəlxalq əməkdaşlıq və elmi tədqiqat sahəsində nəticələrə hesablanmış fəaliyyətləridir.

Bütün bunlar Böyük Britaniyanın təhsil xidmətləri sahəsində nüfuzlu şirkəti olan “The Times Higher Education” (THE) dərgisinin növbəti tədqiqatının mövzusu olub. Mayın 3-də THE 2019-cu il üzrə Asiyanın ən yaxşı ali məktəblərinin reyting cədvəlini (The Times Higher Education Asia University Rankings 2019) təqdim edib. Bu il reyting sıralamasına Çin Tsinxua Universiteti başçılıq edir. Universitet

Asiyanın ən yaxşı universitetlərinin növbəti reytingi bunu göstərir

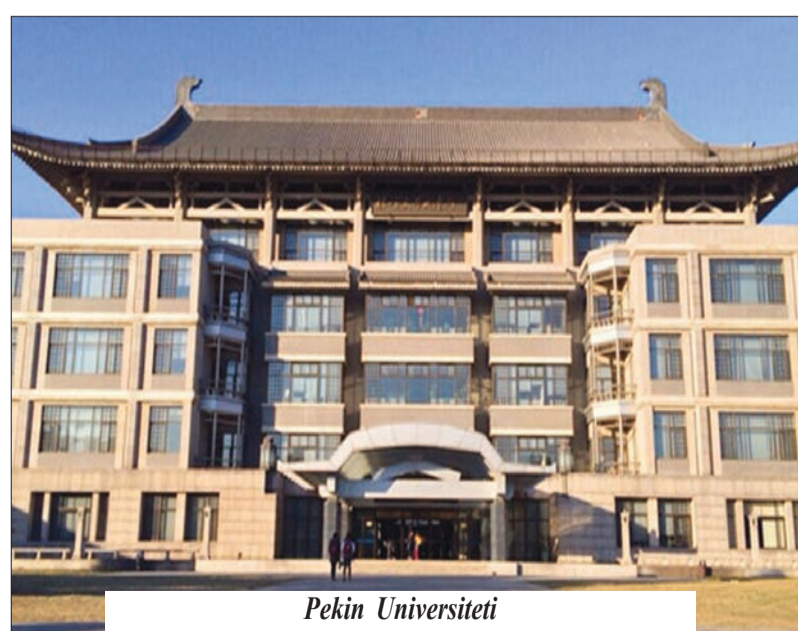
müəllimlərinin elmi məqalələrindən sitatgötürmənin sayının artması, təhsil mühiti, eləcə də beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində fəallığı Tsinxua Universitetinin Asiyada lider mövqeyini təmin edib.

2016-cı ildən bu reytingdə birinci olan Sinqapur Milli Universiteti (NSU) bu il ikinci sıraya keçib. Reytingin təqdimatı zamanı NSU-nun təhsil, tədqiqatlar və sahibkarlığın aparıcı sahələrində uğurlu nəticələrə gətirmiş “cəsarətli təşəbbüsləri” yüksək qiymətləndirilib. Reyting cədvəlinə əsasən 2-ci yerdə

Sinqapur Milli Universiteti, 3-cü yerdə Honkonq Elm və Texnologiyalar Universiteti qərarlaşıb. Bundan əlavə, ən yaxşı 10 universitet arasında Honkonq, Pekin, Tokio, Seul Milli, Nanyanq Texnologiya universitetləri daxil olublar. Beləliklə ilk 10-luğa Asiya regionunun elm və texnologiya sahəsində davamlı liderləri olan Çin, Cənubi Koreya, Honkonq, Yaponiya, Sinqapurun ali məktəbləri daxil olub. Reytingin əsasını da bu ölkələr təşkil edir. Bütövlükdə reyting Çindən 26 ali məktəb daxil

olub. Türkiyənin ən yaxşı universitetlərinə Sabancı Universiteti (36-cı yer) başçılıq edir. Builki reyting 27 ölkədən 400 ali məktəbi əhatə edir. Qeyd edək ki, Londonda qərarlaşan “Times Higher Education” həftəlik qəzeti 2004-cü ildən universitetlərin reytingini tərtib edir. Reyting tərtib olunarkən təhsilin keyfiyyəti, tədqiqat işlərinin səviyyəsi, elmi tədqiqatlardan əldə olunan gəlirlərin həcmi üzrə göstəricilərdən və beynəlxalq fəaliyyətdən istifadə olunub. Bundan əlavə, ali məktəbin akademik və tələbə mühitində, universitet rəhbərləri arasında, eləcə də hökumət səviyyəsində və real sektorda nüfuzu nəzərə alınıb. Tədqiqatla daha ətraflı www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-asia səhifəsindən tanış olmaq olar.

Reyting	Ali məktəbin adı	Ölkə	Tələbələr (ümumi say)	Tələbə-müəllim nisbəti	Beynəlmillət tələbə	Qadın-k kişi nisbəti
1	Tsinghua University	Çin	36912	11.9	11%	34 : 66
2	National University of Singapore	Sinqapur	30727	17.4	28%	50:50
3	Hong Kong University of Science and Technology	Honkonq	10394	23.6	31%	n/a
4	University of Hong Kong	Honkonq	18,122	18.1	43%	54 : 46
5	Peking University	Çin	42547	17%	17%	48 : 52
6	Nanyang Technological University, Singapore	Sinqapur	25738	16.7	28%	48 : 52
7	Chinese University of Hong Kong	Honkonq	17883	18.4	33%	n/a
8	The University of Tokyo	Yaponiya	25828	7.6	11%	n/a
9	Seoul National University	Cənubi Koreya	26066	12.3	12%	n/a
10	Sungkyunkwan University (SKKU)	Cənubi Koreya	23359	19.5	14%	42 : 58
11	Kyoto University	Yaponiya	22420	8.8	8%	24 : 76
12	University of Science and Technology of China	Çin	16152	8.4	4%	n/a
13	Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST)	Cənubi Koreya	9587	10.4	9%	20 : 80
14	Zhejiang University	Çin	36031	10.9	18%	21 : 79
15	City University of Hong Kong	Honkonq	9928	11.2	41%	57 : 43
16	Pohang University of Science and Technology	Cənubi Koreya	3238	10.7	4%	24 : 76
17	Fudan University	Çin	34393	12.2	11%	51 : 49
18	Nanjing University China	Çin	34580	15.6	9%	48 : 52
19	Korea University	Cənubi Koreya	22705	15.6	21%	n/a
20	Hong Kong Polytechnic University	Honkonq	21977	27.8	25%	52 : 48
21	Yonsei University (Seoul campus)	Yaponiya	17875	14.7	22%	46 : 54
22	Ulsan National Institute of Science and Technology	Cənubi Koreya	4255	13.5	8%	27 : 73
23	King Abdulaziz University	Saudiyyə Ərəbistanı	33111	8.0	21%	55 : 45
24	Shanghai Jiao Tong University	Çin	40711	11.0	9%	41 : 59
25	National Taiwan University	Tayvan	31783	11.5	8%	40 : 60
26	Tel Aviv University	İsrail	22878	22.9	5%	54 : 46
27	Hebrew University of Jerusalem	İsrail	16492	11.5	5%	56 : 44
28	Khalifa University	Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	3288	8.1	28%	51 : 49
29	Indian Institute of Science	Hindistan	4071	9.4	1%	21 : 79
30	Tokyo Institute of Technology	Yaponiya	9612	7.5	14%	14 : 86
=31	Kyung Hee University	Cənubi Koreya	22013	16.9	23%	45 : 55
=31	Tohoku University	Yaponiya	17687	5.5	11%	26 : 74
33	Hanyang University	Cənubi Koreya	20010	14.8	19%	n/a
34	Nagoya University	Yaponiya	15630	9.2	10%	29 : 71
35	Alfaisal University	Saudiyyə Ərəbistanı	2407	10.6	40%	58 : 42
36	Sabancı University	Türkiyə	3632	22.0	10%	38 : 62
37	Wuhan University	Çin	50015	14.2	8%	n/a
=38	University of Malaya	Malayziya	17095	8.9	23%	57 : 43
=38	Sun Yat-sen University	Çin	51061	16.2	9%	51 : 49
40	Osaka University	Yaponiya	23173	7.8	10%	31 : 69
41	Southern University of Science and Technology	Çin	2115	6.3	n/a	33 : 67
42	University of Macau	Makao	9893	15.2	36%	58 : 42
43	Babol Noshirvani University of Technology	İran	5353	30.9	n/a	33 : 67
44	Technion Israel Institute of Technology	İsrail	14703	21.8	5%	36 : 64
45	Nankai University	Çin	28336	13.7	6%	n/a
46	Gwangju Institute of Science and Technology	Cənubi Koreya	1964	11.6	6%	26 : 74
=47	Huazhong University of Science and Technology	Çin	56282	16.6	5%	35 : 65
=47	Koc University	Türkiyə	5378	15.7	8%	52 : 48
49	United Arab Emirates University	Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	7494	9.2	24%	81 : 19
=50	Indian Institute of Technology Indore	Hindistan	1118	8.6	n/a	15 : 85

=50	Tongji University	Çin	36511	13.5	10%	40 : 60
52	Qatar University	Qatar	14395	17.5	43%	75 : 25
53	Harbin Institute of Technology	Çin	30116	9.9	10%	31 : 69
=54	Indian Institute of Technology Bombay	Hindistan	10001	17.1	1%	18 : 82
=54	Indian Institute of Technology Roorkee	Hindistan	7925	17.4	2%	10 : 90
=54	Jordan University of Science and Technology	İordaniya	22318	12.1	19%	57 : 43
57	Bar-Ilan University	İsrail	16637	17.7	5%	59 : 41
58	Kyushu University	Yaponiya	18647	8.3	12%	28 : 72
59	National Tsing Hua University	Tayvan	16037	15.6	8%	41 : 59
60	China Medical University, Taiwan	Tayvan	7730	17.0	10%	54 : 46
61	National Taiwan University of Science and Technology	Tayvan	8087	18.9	13%	30 : 70
=62	American University of Beirut	Livan	8214	8.6	21%	51 : 49
=62	JSS Academy of Higher Education and Research	Hindistan	5421	8.6	8%	55 : 45
64	Taipei Medical University	Tayvan	5895	10.5	9%	57 : 43
65	South China University of Technology	Çin	42472	14.5	5%	36 : 64
66	Tokyo Medical and Dental University (TMDU)	Yaponiya	2986	3.2	8%	50 : 50
67	King Saud University	Saudiyyə Ərəbistanı	38917	11.0	10%	51 : 49
68	Hokkaido University	Yaponiya	18114	7.9	10%	30 : 70
69	National Chiao Tung University	Tayvan	12053	16.8	12%	28 : 72
=70	Chung-Ang University	Cənubi Koreya	13815	18.9	18%	n/a
=70	Hong Kong Baptist University	Honkonq	10872	10.5	31%	62 : 38
72	Soochow University	Çin	42684	15.2	7%	58 : 42
73	Southeast University	Çin	33063	11.8	5%	40 : 60
=74	Beihang University	Çin	29520	14.4	6%	n/a
=74	Fujita Health University	Yaponiya	2810	3.1	n/a	55 : 45
=76	Indian Institute of Technology Kharagpur	Hindistan	9397	13.9	n/a	14 : 86
=76	University of Tsukuba	Yaponiya	16717	13.3	20%	39:61
=78	National Cheng Kung University (NCKU)	Tayvan	20511	13.7	12%	36 : 64
=78	Teikyo University	Yaponiya	23711	18.1	2%	34 : 66
=80	Amirkabir University of Technology	İran	11918	21.7	2%	35 : 65
=80	Tokyo Metropolitan University	Yaponiya	9185	13.4	4%	36 : 64
=82	Bilkent University	Türkiyə	10659	15.0	7%	46 : 54
=82	Indian Institute of Technology Kanpur	Hindistan	6609	15.2	1%	14 : 86
=82	Tianjin University	Çin	33429	12.9	5%	n/a
85	Central South University	Çin	53069	17.3	2%	41 : 59
=86	Sharif University of Technology	İran	9435	19.0	n/a	26 : 74
=86	Xiamen University	Çin	40507	14.9	5%	49 : 51
88	Boğaziçi University	Türkiyə	12374	25.4	7%	49 : 51
89	Renmin University of China	Çin	25168	11.8	6%	n/a
90	Xi'an Jiaotong University	Çin	33973	10.8	5%	34 : 66
=91	Indian Institute of Technology Delhi	Hindistan	8130	14.9	1%	16 : 84
=91	Shandong University	Çin	46351	13.7	6%	n/a
=93	King Saud bin Abdulaziz University for Health Sciences	Saudiyyə Ərəbistanı	8122	4.4	1%	47 : 53
=93	National Taiwan Normal University	Tayvan	10621	12.6	26%	56 : 44
95	University of the Philippines	Filippin	45410	9.7	1%	53 : 47
96	University of Ulsan	Cənubi Koreya	13523	12.3	4%	46 : 54
97	Hunan University	Çin	42692	22.5	2%	45 : 55
98	Universiti Teknologi Petronas	Malayziya	6448	16.5	21%	33 : 67
=99	East China Normal University	Çin	25237	11.5	17%	66 : 34
=99	University of Kashan	İran	7844	25.7	4%	55 : 45

"Kimya-biologiya fənn ayığı"

Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin təşkilatçılığı ilə "Kimya-biologiya fənn ayığı"nın yekununa həsr olunmuş tədbir keçirilib. Tədbirdə təhsil şöbəsinin əməkdaşları, rayon məktəblərinin direktorları və təcrübəli müəllimlər iştirak ediblər.

Əvvəlcə tədbir iştirakçıları şagirdlərin əl işlərindən ibarət sərgi ilə tanış olublar. Daha sonra rayonun kimya və biologiya müəllimlərinin hazırladıkları nümunəvi dərslər dinlənilib.

"Deyirmi masa" formatında davam edən tədbirdə dinlənən dərslər müzakirə olunub. Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri Nazilə Məmmədova çıxış edərək fənn ayıqlarının əhəmiyyətindən söz açıb. Bildirib ki, ayıqların keçirilməsində əsas məqsəd rayonun ümumtəhsil məktəblərində təlimin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq, fənlə-

rin tədrisinin keyfiyyətini yüksəltmək, müəllim və şagirdlərin təlimə olan marağını artırmaq və qabaqcıl müəllimlərin iş təcrübəsini yaymaqdır.

Tədbirdə aylıq çərçivəsində görülmüş işlər barədə məlumat verilib. Qeyd olunub ki, aylıq müddətində fənn müəllimləri "açıq dərslər" təqdim edib, şagirdlər fənn bülletenləri və divar qəzetləri hazırlayıb, məktəblərdə sərgilər təşkil olunub, kimya-biologiya guşələri yaradılıb, bilik yarışları və viktorinalar keçirilib. Həmçinin şagirdlərin Zoologiya muzeyinə, Zooloji parka, Polietilen zavoduna, Nəbatət bağına, Neft Emalı Zavoduna ekskursiyaları təşkil olunub.

Aysel TAHİROVA,

Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Müasir Azərbaycan gəncliyini narkomaniyadan qoruyaq"

Cəlilabad rayonu Boyxanlı kənd tam orta məktəbində "Müasir Azərbaycan gəncliyini narkomaniyadan qoruyaq" və "Erkən nikah və onun fəsadları" mövzusunda tədbir keçirilib.

Təhsil şöbəsindən redaksiyamıza daxil olan məlumatlara görə, tədbirdə çıxış edən rayon polis şöbəsinin rəisi, polis polkovniki Mübariz Quliyev narkomaniyanın hazırda bəşəriyyəti düşündürən və narahat edən ən ağır problemlərdən biri olduğunu bildirib. Şöbə rəisi ağı ölümün səbəb olduğu dəh-

şətli nəticələrdən, ölkəmizdə bu ağır bəlaya qarşı aparılan mübarizədən danışaraq narkomaniyanın qarşısının alınması ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərə diqqətin artırılmasının vacibliyini vurğulayıb.

Sonra Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin Cəlilabad Rayon Şöbəsinin rəisi Mehman Qasimov, Polisə Dəstək İctimai Birliyinin sədri Şəmsəddin Əliyev və Cəlilabad Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının narkoloji şöbəsinin hakimi Hilal Quliyev bu cür görüşlərin əhəmiyyətindən danışdılar.

"Şagirdlərimin bilikli olması üçün əlimdən gələni edirəm".

Ailə-məktəb münasibətləri

Qax Rayon Təhsil Şöbəsinə ümumtəhsil məktəblərində sağlamlıq məsələsi psixoloji və təhlükəsiz mühitin yaradılması, təhsil alanlarda müsbət davranış modelinin formalaşdırılması, ailə-məktəb münasibətlərinin düzgün tənzimlənməsi ilə bağlı tədbir keçirilib.

Tədbirdə RTŞ-nin rəhbərliyi, ümumtəhsil məktəblərinin direktorları, praktik psixoloqlar və rayonda fəaliyyət göstərən "Eİ" məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin əməkdaşları, ailə-uşaq psixoloqu, psixoloq-pedaqoq, Rusiya Federasiyasında "Ana və Uşaq Mərkəzi"nin beynəlxalq şöbəsinin psixoloqu Ruhiyə Rüstəmovə iştirak edib.

Tədbiri giriş sözü ilə RTŞ-nin müdiri Əvəzi Babək Heydərov açaraq tədbirlər planına əsasən görülmüş işlər barəsində ətraflı məlumat verib. Həmçinin ailə-məktəb münasibətləri, valideynlərlə mütəmadi görüşlərin və maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi, məktəb rəhbərliyinin və müəllim kollektivinin məsuliyyətinin artırılması istiqamətində həyata keçirilməli olan zəruri tədbirlər, məktəblərdə psixoloji xidmətin təşkili vəziyyəti, təhsilalanların fərdi-psixoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinin vacibliyini qeyd edib.

Daha sonra Ruhiyə Rüstəmovə tədbir iştirakçıları ilə təlim-tərbiyəsində və sosiallaşmasında, psixoloji durumunda, təhsil mühitində və

kollektivə uyğunlaşmasında, əhatə olunduğu insanlara qarşı münasibətində çətinlikləri olan şagirdlərlə bağlı müzakirə aparıb. Məktəb rəhbərləri və psixoloqlar müzakirədə fəal iştirak edərək qarşılaşdıqları çətinliklər, müşahidə etdikləri hadisələrlə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar. Eyni zamanda risk qrupuna daxil olan uşaqların daim diqqətdə saxlanılması, onların valideynləri ilə mütəmadi olaraq əlaqə yaradılması, onlarla aparılan işin səmərəliliyinin artırılması üçün mütəxəssis tərəfindən tövsiyələr verilib.

Günay MAHMUDOVA,

Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Hər dərs müəllimin pedaqoji əsəridir"

Elnur Nəbiyev: "Müəllim olaraq şagirdlərə yalnız təhsil verməklə kifayətlənmək olmaz"

Elnur Nəbiyev 1988-ci ildə Şəki şəhərinin Aşağı Kümgüt kəndində anadan olub. 2009-cu ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kimya və biologiya fakültəsini bitirib. 2018-ci ildə Gəncə Dövlət Universitetində üzvi kimya üzrə magistr təhsili alıb. 2017-ci ildə müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsində iştirak edərək 59 balla Gəncə şəhər M.C.Paşayev adına 39 nömrəli tam orta məktəbdə kimya müəllimi kimi pedaqoji fəaliyyətə başlayıb.

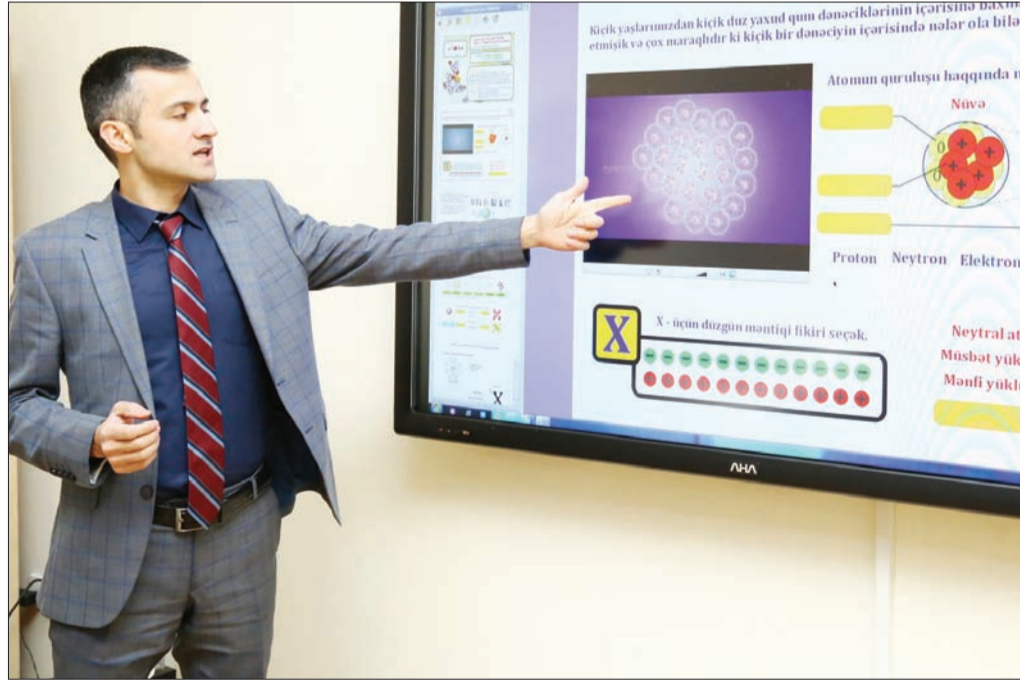
- Elnur müəllim, deyilənə görə "Kimya möcüzələr yaradır", bəs siz kimya müəllimi olaraq dərslər prosesində nəyi möcüzə hesab edirsiniz?

- Mənim fikrimcə, ən gözəl möcüzə müəllimin tədris etdiyi hər 45 dəqiqəlik dərslərdir. Çünki hər dərs müəllimin pedaqoji əsəridir. Hansı əsər ki, arzular, ümidləri, işıqlı gələcəyi formalaşdırır. Bundan başqa dərslərin içində həm öyrənmək var, həm də öyrətmə var və bunların birləşməsindən fəndən asılı olmayaraq sevgi dolu nəsil yetişir. O nəsil ki, təhsilli olub, dövlətə və millətə üçün çalışan, əsl vətənpərvər, hər zaman inkişafda olan gənclər olaraq formalaşacaq.

- Şagird-müəllim-valideyn üçlüyü tədrisin keyfiyyətində mühüm məsələdir. Bu məsələnin dinamik cəhətdən inkişaf etməsi üçün siz nə edirsiniz?

- Müəllim gəmini idarə edən kapitan, şagirdlər o gəminin səyahətçiləri, valideynlər isə o gəminin mühərriki rolundadır. Bunlardan biri düzgün işləməzsə, o gəmi batar. Məhz bu baxımdan dediyiniz üçlük vəhdət təşkil etməzsə, təhsilin inkişafından söhbət gəmə bilməz. Müəllim olaraq şagirdlərə yalnız təhsil verməklə kifayətlənmək olmaz. Onların problemlərini dinləmək, müəyyən situasiyalarda kömək etmək lazımdır. Belə olan halda tam formalaşmış şəxsiyyət yetişdirmək mümkündür.

- Tədrisin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması

üçün müəllim daim inkişaf etməlidir, yoxsa, əsas məsələ müəllimin bildiklərini düzgün şəkildə öyrətməkdir?

- Müəllim axar su kimi hər zaman təzələnilir, yenilənir və saflaşır. Əgər su durarsa, axmazsa, dərhal köhnələr, sağlığını itirir. Fikrimcə, bu məsələdə hər bir müəllim mərhum şairimiz B.Vahabzadənin "Mən də bu eşq dünyasının qırıq telli sazıyam, Bircə ondan razıyam ki, özümdən narazıyam" fikrinə sadiq qalmalıdır.

- 2017-ci ildən Gəncə şəhər M.C.Paşayev adına 39 nömrəli tam orta məktəbdə çalışırsınız. Məktəbə və kollektivə uyğunlaşmaqda problem yaşamıbmı?

- Əlbəttə ki, xeyr, mən yüksək balla bu məktəbə qəbul olduğdan sonra buradakı kollektivlə bir ailə kimi olmuşam. Xüsusilə direktorumuzun formalaşdırdığı səmimi şəraitdə, demək olar ki, hamı bir-birindən hər zaman öyrənir və təcrübə mübadiləsi edir. Bir müəllimin inkişafı onun təhsil səviyyəsinə nisbətən nə qədər asılıdırsa, eyni zamanda motivasiya olmaq, komanda şəklində çalışmaqdan da bir o qədər asılıdır. Bunun

üçün də çalışdığım ümumtəhsil müəssisəsi mənim inkişafım üçün stimullaşdırıcıdır.

Məktəbimiz Gəncə şəhərində cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın birbaşa açılışını etdiyi təhsil müəssisələrindən biridir. Bura, həqiqətən, paytaxtdan yüz kilometrə uzaq olmasına baxmayaraq, maddi-texniki bazası zəngin olan məktəblər sırasındadır.

- Müəllim olmaq istəyənlərə və həmkarlarınıza nə demək istərdiniz?

- Ümummilli liderimizin belə bir kəlamı var: "Mən dünyada müəllim adından yüksək, şərəfli bir ad tanımıram". Bu fikir bizləri həqiqətən daim ruhlandırır və stimullaşdırır. Mən müəllimlərlə və müəllimlik ixtisasını seçməyə istəyən gənclərə demək istəyirəm ki, bu peşə yaşatmaq arzusu ilə yaşamaq deməkdir. Sizlər də əbədi yaşamaq istəyirsinizsə, müəllimliyi seçin və sevin.

Raminə MƏMMƏDOVA,

Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Coğrafiya gecəsi"

Şəki şəhər Çeşməli kənd tam orta məktəbinin coğrafiya müəllimi Turanə Məmmədovanın təşkilatçılığı ilə "Coğrafiya gecəsi" keçirilib. Fənn gecəsində təhsil şöbəsinin nümayəndələri, fənn müəllimləri, şagirdlər və valideynlər iştirak ediblər.

Qeyd edilib ki, fənn gecələri tədris prosesinə maraq oyadır, şagirdlərin dünyagörüşünü, düşüncə qabiliyyətini, yaddaşını və diqqətini

ni artırır.

Şagirdlər tədbirdə maraqlı viktorinalarda, sual-cavablarla iştirak edib, coğrafiya fənni üzrə biliklərini də nümayiş etdiriblər.

Daha sonra şagirdlər tərəfindən rəqslər, ədəbi-bədii kompozisiyalar nümayiş olunub.

Mahal MƏMMƏDOVA,

Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Dilimiz varlığımızdır"

Ağstafa rayonu Dağ Kəsəmən kənd I nömrəli tam orta məktəbində "Dilimiz varlığımızdır" adlı tədbir keçirilib. Tədbirdə məktəbin müəllim və şagird kollektivi iştirak edib.

Tədbirin keçirilməsində məqsəd Azərbaycan dilinin tarixi inkişaf mərhələləri, rəngarəngliyi və doğma dilimizdəki əsərlər barədə şagirdləri daha çox məlumatlandırmaq, ana dilimizi gələcək nəsillərə ötürmək üçün onlarda dilimizə sevgi və hörmət hissini daha da artırmaqdan ibarətdir.

Tədbir Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb. Şagirdlərə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək,

onunla qürur duymaq, onu qorumaq, inkişaf etdirməklə bağlı tövsiyələr verilib. Qeyd edilib ki, Azərbaycan dilinin dövlət dili səviyyəsinə yüksəlməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin tarixi xidmətləri var. Bu gün də Azərbaycan dövləti milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına və dilimizin inkişafına böyük qayğı ilə yanaşır.

Bundan əlavə, şagirdlər ana dilimizə həsr edilən şeirlər, müdrik kəlamlar söyləyib, mahnılar ifa edib və ədəbi-bədii kompozisiyalar nümayiş etdiriblər.

Nəcibə VƏLİYEVA,

Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Məktəblər arasında mini-futbol

Daşkəsəndə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş ümumtəhsil məktəbləri arasında mini-futbol üzrə rayon birinciliyi keçirilib. Yarışın keçirilməsində məqsəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə əbədiləşdirmək, müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunda Heydər Əliyev irsinin təbliği, rayonda idmanın kütləviyyəsinin təmin olunması və bu idmanın inkişaf etdirilməsi olmuşdur.

Yarışda 9 komanda olmaqla

ümumilikdə 76 nəfər iştirak edib. Keçirilən yarışda Quşçu kənd Ə.İsmayılov adına tam orta məktəbin komandası I, A.Mürşəlov adına 2 nömrəli tam orta məktəbin komandası II, İ.Nəsimi adına 1 nömrəli tam orta məktəbin komandası isə III yerlərə layiq görüldü.

Qalib komandalar rayon gənclər və idman idarəsi tərəfindən kubok və diplomla təltif olunub.

Mikayıl MİKAYILLI,

Daşkəsən Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Səhifəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Şagirdlərin mənəvi tərbiyəsi

Riyaziyyat fənninin tədrisi prosesində vacib amil kimi

Rövşən VƏLİYEV,

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun

Təbiət və incəsənət fakültəsinin dekani, dosent

məyə borcludur. Belə bir baxışdan ümumtəhsil məktəbinin riyaziyyat müəllimlərinin pedaqoji-metodik məlumatlandırılması günümüzün reallığı kimi dəyərləndirilməlidir.

Aparığımız təhlil və müşahidələrimiz, ümumtəhsil məktəbində riyaziyyat fənninin tədrisi üzrə topladığımız uzunmüddətli təcrübələrimiz sübut edir ki, şagirdlər fənnin öyrənilməsi prosesində bir sıra çətinliklərlə qarşılaşırlar. Bütün bunları aradan qaldırmaqla yanaşı proqram materialının öyrədilməsi zamanı bu və ya digər anlayışı izah edərkən şagirdləri riyaziyyatın ayrı-ayrı yeni sahələri ilə tanış etməli, dünya və Azərbaycan riyaziyyat məktəblərinin nailiyyətləri və bu məktəblərin görkəmli şəxsiyyətləri haqqında məlumat verməyi bacarmaq lazımdır ki, bunun da şagirdlərin üzərində tərbiyəvi təsiri danılmazdır. Bu isə ona bağlıdır ki, müəllim öyrətdiyi materialı yalnız bilik vermək, şagirdlərin başını yalnız “biliklər yığını” ilə doldurmaqla yox, tərbiyə məqsədləri üçün də istifadə etməyi bacarmalıdır.

Riyaziyyat müəllimi praktik işdə pedaqogika elminin, riyaziyyat fənni üzrə pedaqoji texnologiyaların, psixologiyanın nailiyyətlərindən faydalanmalı, istifadə etməyi bacarmalıdır. Pedaqoq-müəllimlər öz qarşısında başlıca və mühüm bir məqsəd də qoyurlar: Riyaziyyat dərslərində şagirdlərin mənəvi keyfiyyətlərini formalaşdırmaq. Təcrübə və müşahidələrimizə əsasən, biz riyaziyyat dərslərində konkret olaraq aşağıdakı mənəvi keyfiyyətlərin aşılanmasını mümkün sayırıq:

- 1) Müəyyən bir işin icrasına səy və çalışqanlıq;
- 2) Səliqəlilik, diqqətlik, dürüstlük, müntəzamlılıq və davamlılıq;
- 3) Qənaətcillik, ehtiyatlılıq, üsulçuluq;
- 4) Özüni təşkil edə bilmək;
- 5) Prinsiplillik, ciddilik və qətiyyətçilik;
- 6) Məqsədəcanatma, yönəlliklik;
- 7) Əməksevərlik, dözümlülük, zəhmətə qatlaşma, səbrlilik;
- 8) İnanadlılıq, səbatlıq, mətanət və möhkəmlik;
- 9) İntizamlılıq, qayda-qanunlara dəqiq və vaxtında əməl etmək;
- 10) Jərdçillik, təkminlilik və qərarlılıq;
- 11) Həssashlıq, yoldaşlıq və dostluq;
- 12) Həqiqətpərəstlik, doğruluq və düzlük;
- 13) Çalışqanlıq, işgüzarlıq;
- 14) Ətrafdakı insanlara hörmətlə yanaşmaq;
- 15) Öz biliklərini həmişə müntəzəm şəkildə artırmaq söyləri və s.

V-XI siniflərdə riyaziyyat fənni üzrə proqram, dərslik və dərs vəsaitlərinin mənəvi tərbiyə imkanlarını üzə çıxarmaq məqsədilə apardığımız təhlillər göstərir ki, əksər nəzəri materialların məzmunu şagirdlərin mənəvi tərbiyəsinin formalaşdırılması üçün müəyyən imkanlara malikdir. Hər bir riyaziyyat müəllimi bu aydın həqiqəti bilməlidir ki, riyaziyyat elmlərin inkişafı, tərəqqisinə kömək etdiyi kimi, insanları da inkişafına xidmət edir. Ona görə də riyaziyyat dərslərində proqram materialları üzrə elm xadimlərindən, bəşəriyyətin istedadlı və əməksevər insanlarından da söhbət açmaq zəruridir. Uşaqları başa salmaq lazımdır ki, riyaziyyat elmi ömrünü elmə həsr edən, yüzlərlə elm fədalərlərinin söyləri, əməyi sayəsində inkişaf etmişdir. Riyaziyyatçı alimlərin həyatı və elmi fəaliyyəti ilə tanış etmək onların mənəvi tərbiyəsində mühüm əhəmiyyətə malikdir. Məsələn, ədədlər nəzəriyyəsinin öyrənməkə Pifaqor, Diofant, Eratosfen, Ferma, Eyler, Qauss, P.L.Çebışev kimi riyaziyyatçıların həyat və fəaliyyəti, iş xüsusiyyətləri haqqında ətraflı məlumat vermək şagirdlərin həm bilik səviyyəsini genişləndirir, həm də onlar bu riyaziyyatçı alimləmə məxsus mənəvi keyfiyyətlərin, necə deyirlər, “təsir selinə” düşürlər.

Bildiyimiz kimi, ədədlər nəzəriyyəsi riyaziyyatın bölmələrindən biri olub, tam ədədlərin xassələrini öyrənir. Hazırda bu nəzəriyyənin əsas problemləri kimi ədədlərin xassələrini öyrənir. Bu nəzəriyyənin əsas problemləri kimi ədədlərin xassələrini (düzülüşünü), qeyri-müəyyən tənliklərin həlli, verilən ədədlərin müəyyən sayda sadə ədədlərin qüvvələrinin cəmi şəklində göstərilməsi və s. məsələləri qeyd etmək olar. Bu məsələlərə dair aparılan tədqiqatlar nəticəsində ədədlər nəzəriyyəsi bir neçə səbəst bölməyə ayrılır ki, bunlar aşağıdakılardan ibarətdir: ədədlərin analitik və additiv nəzəriyyələri, cəbri və transsendent ədədlər nəzəriyyəsi və s. Bütün

bunlar haqqında məlumatlı və geniş biliyə malik olan müəllim uşaqlara milli iftixar hissi doğura biləcək bir cəhət də öyrətməlidir ki, dünya dahilərindən biri olan Nəsirəddin Tusinin verdiyi ədəd anlayışı müasir təsəvvürə uyğun gəlir və o, bu sahədə Avropa riyaziyyatçıların 400 il qabaqlamışdır. Nəsirəddin Tusi dünya riyaziyyat elminin tarixində ilk dəfə olaraq tam ədəddən ixtiyari dərsədən kökalma əməlini izah etmiş, binomial əmsalları və onlar arasındakı qanunauyğunluqları göstərmiş, Nyuton binomunu sözlə ifadə etmişdir.

Göründüyü kimi, şagirdlərin təqlidi üçün çoxlu layiqli nümunələr vardır.

Bu nümunələr yuxarı sinif şagirdlərinin mənəvi tərbiyəsi üçün olduqca vacib vasitələrdir. Riyaziyyat elminin tarixindəki maraqlı kəşflər, bir çox riyazi anlayışların inkişaf tarixinin uzun və mürekkəb yolu haqqında maraqlı elmi söhbətlər çox güclü tərbiyəvi təsire malik olur, öyrənmələrin intellektual səviyyəsinin inkişafına, onların emosional mədəniyyət tərbiyəsinə, mənəvi-iradi keyfiyyətlərin formalaşmasına imkan yaradır.

Təcrübə göstərir ki, riyaziyyat dərsləkləri üzrə müstəqil işlərin təşkili şagirdlərin mənəvi-iradi keyfiyyətlərinin tərbiyəsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bunun üçün şagirdlərdə güclü motivlər yaratmaq lazımdır. Məsələn, dərsdə şagirdlərin öyrənməyə, tanış olacağı mövzudan əvvəl, onlara kitabdan öyrənməyə yeni biliklərin müstəqil əldə etmək bacarıqlarının insanın həyatında necə bir əhəmiyyət daşıdığını aydınlaşdırmaq lazımdır. Uşaqların qarşısında yalnız bir riyazi faktları öyrənmək vəzifəsini qoymaqla kifayətlənmək olmaz, onları həmçinin riyaziyyat dərsləkləri üzrə müəyyən bacarıqlara yiyələnmək işinə cəlb etmək lazımdır. Toplanmış təcrübəyə və müşahidələrimizə əsasən tədris ili ərzində şagirdlərin dərsləklər üzrə müstəqil işlərinin aşağıdakı növlərinin təşkilini məqsədəuyğun bilirlik;

- * Mövzuya aid müəllimin izahından sonra şagirdlərin kollektiv şəkildə plan tərtib etməsi;
- * Müəllimin izahından sonra şagirdlərin fərdi qaydada plan tərtib etməsi;
- * Müəllimin izahı, dərslinin və əlavə materialların müstəqil şəkildə öyrənilməsi əsasında plan tərtib edilməsi;
- * Qarşıya qoyulmuş məsələlərin həlli, alınan nəticələrin təsdiqi üçün dərsləkdən faktik materialların seçilməsi və s.

Göründüyü kimi, riyaziyyat dərsliyi və əlavə materiallar üzrə müstəqil işlərin düzgün təşkili qaydalarını bilmək və ondan bacarıqla istifadə etmək yuxarı sinif şagirdlərinin bir çox iradi keyfiyyətlərini formalaşdırma, inkişafında əhəmiyyətli rol oynaya bilər. Beləliklə, şagirdlərin mənəvi tərbiyəsində riyaziyyat dərslərinin verdiyi imkanların aşağıdakı istiqamətlərini müəyyənləşdirmək olar:

1. Siniflər üzrə riyaziyyat dərslərinin proqram materiallarının daxili imkanlarından istifadə etməklə;
2. Görkəmli riyaziyyatçı alimlərin həyat və fəaliyyətinə aid əlavə fakt və hadisələrdən istifadə etməklə;
3. Riyazi anlayışların, termin və simvolların meydana gəlməsi və inkişaf tarixinə aid fakt və məlumatlarla;
4. Riyaziyyat elminin predmetinin spesifik xüsusiyyətləri ilə;
5. Biliklərin mənimlənilməsi prosesində müstəqil işlərin, ümumiyyətlə, idrak fəallığının yüksəldilməsi ilə;
6. Müəllimin şəxsi nümunəsinin şagirdlərin üzərində güclü mənəvi təsiri ilə.

Məlumdur ki, mənəvi tərbiyə anlayışının mahiyyətində yuxarıda sadalanan fəaliyyətlərlə yanaşı, millətsevərlik, öz soykökünə bağlılıq, milli ruh və psixologiyasını qoruyub saxlamaq, vətənpərvərlik və vətəndaşlıq key-

fiyyətləri də çox mühüm kateqoriyalardır. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununda göstəriləyi kimi, məktəblinin mənəvi simasının formalaşdırılmasında başlıca məqsəd “Azərbaycan xalqının dostluq və demokratiya ənənələrinə bağlı olan, xalqın milli, əxlaqi, humanist, mənəvi və mədəni dəyərlərinə dərinləndirən, onu qoruyan və daim inkişaf etdirən, ailəsini, Vətənin, millətini sevan və daim ucaltmağa çalışın, ümumbəşəri dəyərlərə yiyələnmək, onun hüquq və azadlıqlarına hörmət edən...” insan yetişdirməkdən ibarətdir.

Digər fənlərin tədrisi prosesində olduğu kimi, riyaziyyat fənninin öyrədilməsi prosesində də şagirdlərdə milli iftixar duyğusu, vətənpərvərlik hissləri aslamaq mümkündür. Az öyrənilmiş olsa da, elm tariximizin dünyə elminin şanlı səhifələrini təşkil etdiyini qürur hissi ilə qeyd etmək olar. Azərbaycanda elmin qədim tarixi var. Bəhmənyar, Fəridəddin Şirvani, Xaqani Şirvani riyaziyyatla məşğul olmuşlar. Nəsirəddin Tusinin elmimizin tarixi dühəsi kimi nəinki Şərqi, həmçinin Qərbi elmi fikrinin ən qüdrətli dühələrindən biri olmuşdur. Dünya elm tarixini öyrənmək məşhur ingilis alimi Corc Çarton “Elm tarixinə giriş” əsərində elm tarixini yarım əsrlik dövrlərə bölmüş. Bu dövrlərdən hər biri bu və ya digər görkəmli şəxsiyyətlərə bağlıdır. Məsələn, eramızdan əvvəl 450-400-cü il Platon yarım əsri (yüzlilliyi) hesab edilir. Sonralar Aristotel, Evklid, Arximed dövrləri oldu. Eramızın 600-700-cü illəri Çin alimləri Suan Tozan və U.Çinlə bağlıdır. Sonralar isə 800-cü ildən 1100-cü ilə qədər 350 illik müsəlman alimləri dövrü gəlir. Bu dövrlər milliyyətlərə ərəb, türk, əfqan, fars olan kimyaçı, təbib, coğrafiyaçı, riyaziyyatçı, fizik və astronomlar - Cabir, Xəzəmi, Razi, Məsudi, Vəfa, Biruni və Ömər Xəyyamın adı ilə dəyərləndirilir. Yalnız 1100-cü ildən etibarən elm tarixində ilk Avropa adlarına - Herard, Kremonlyua, Rocco Bekona və b. rast gəlmək olar. Lakin hələ 250 ildə avropalıların elmin dəfnə çələngini İbn Rəşid, Nəsirəddin Tusi, İbn Nəfis (bu sonuncu Harveydən çox öncə qan dövranı nəzəriyyəsinin yaratmışdır) kimi alimlərlə bölüşdürməli olmuşlar.

Şagirdlərə öyrədilməlidir ki, elmimizin tarixi - ümumi tariximizin, mədəniyyətimizin, sənətimizin çox parlaq və çox mühüm səhifəsidir. Elmimizin tarixi - xalqımızın tarixidir. İnsan tərəfindən təbiətin qanunauyğunluqlarını öyrənmək, onun sirlərini açmağa kömək edən nəhəng bir qüvvənin tarixidir. Elmin tarixi xalqın dünyagörüşünün inkişaf mərhələlərinin güzgüsüdür.

Hazırkı şəraitdə dünya elminin karifeylərindən biri, məşhur riyaziyyatçı Lütfi Zadənin həyat fəaliyyəti, mənəvi keyfiyyətləri gənclərimizə böyük örnək, nümunədir. Onun haqqında hər bir xoş xəbər qəlbimizdə iftixar hissi doğurur, vətənpərvərlik hisslərini gücləndirir. Lütfi Zadənin doğulduğu doğma Bakı şəhərinə bağlılığı, Azərbaycan alimləri ilə sıx dostluq əlaqələri və elmi əməkdaşlığı tədris prosesində şagirdlərə çatdırılmalı, elmi yaradıcılığı haqqında şagirdlərdə aydın təsəvvür yaradılmalı, elmi kəşfləri haqqında onlara elmi biliklər aşılanmalıdır.

Ümumiyyətlə, təcrübə və müşahidələrimiz göstərir ki, yuxarı sinif şagirdlərində milli iftixar və vətənpərvərlik duyğularının inkişaf etdirilməsində riyaziyyat fənninin tədrisi prosesində aşağıdakı mövcud imkan və yolları göstərmək olar.

1. Şagirdlərə elmin, konkret olaraq riyaziyyat elminin tarixi, müasir vəziyyəti, bu sahə üzrə ixtira və kəşflərdə ilkinlik, birincilik haqqında. Şagirdlərə öyrətmək lazımdır ki, Evklidin postulatlarının şəhri işində N.Tusinin xidmətləri əvəzsizdir. Müasirlərimiz olan görkəmli alimlərdən İ.İ.İbrahimov, Lütfi Zadə kimi alimlərin elmdə əldə etdikləri nailiyyətlər və Azərbaycan riyaziyyat elminin inkişaf perspektivləri, həmçinin məktəbdə riyaziyyat, hesab, həndəsə, fizika, astronomiya fənlərinin tədrisi ilə bağlı dərsləklərin meydana gəlməsi və hazırkı vəziyyəti haqqında məlumatlarla silahlandırılan şagirdlər milli iftixar hissi keçirir və beləliklə onlarda mənəvi əqidə formalaşmış olar.

2. Görkəmli alimlərin vətənpərvərlik duyğuları və əməlləri haqqında məlumatlar da şagirdlərin mənəvi aləminə təsir göstərməkdən ötrü təsirli vasitədir. Şagirdlər bilməlidirlər ki, L.Pasterin obrazlı şəkildə dediyi kimi “Elmin vətəni yoxdur, alimin vətəni var”.

3. Şagirdlərin ölkədə, yaşadığı şəhərdə və rayonda avtomatikən inkişafı, kompüterləşmə və s. ilə tanışlıq da onların mənəvi tərbiyəsinə təsir göstərir.

4. Görkəmli riyaziyyatçıların respublikanın və xarici ölkələrin yüksək dövlət mükafatlarına, orden və medallarına layiq görülməsi, xarici ölkə elmi cəmiyyətlərinə və akademiklərə üzv olmaları, beynəlxalq elmi kürsülərdə - konfrans, simpoziumlarda çıxışlarına da diqqət yetirmək lazımdır.

5. Xarici ölkə alimlərinin Vətən elminin görkəmli nümayəndələri haqqında maraqlı fikirləri də uşaqlarda vətənpərvərlik və milli iftixar hissi oyadır.

6. Görkəmli elm xadimlərimizin xarici ölkə alimləri ilə əməkdaşlığı və inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün kadr hazırlığına aid məlumatların da şagirdlərə çatdırılması vacibdir və s.

Beləliklə, riyaziyyat müəllimi ümumtəhsil məktəbinin başlıca vəzifələrindən birinə - şagirdlərin mənəvi tərbiyəsi işinə əhəmiyyətli töhfələr verməmiş olar. Ümumtəhsil məktəbinin riyaziyyat müəllimi şagirdlərin riyazi qabiliyyətlərini inkişaf etdirməyə borcludur. O, yeni təlim metodları vasitəsilə şagirdlərdə nəzəri məsələlərin dərinləşdirilməsinə, həlli yollarının tapılmasına bilavasitə məsuliyyət daşıyır. Lakin bir də belə bir müqəddəs vəzifənin daşıyıcısıdır ki, tədris etdiyi fənlə, şəxsi nümunəsi ilə gələcəyimiz olan yuxarı sinif şagirdlərinin mənəvi kamilliyinə və tərbiyəsi qayğısına qalmış olsun.

“Məktəb ailələr üçün müqəddəs ocaq olmalıdır”

Rəhilə Abbasova: “Valideynlərim bütün övladlarını təhsilli görmək arzusunda idilər”

Jalə MÜTƏLLİMOVA

Maraqlı həmsöhbət görəndə sevinir adam. Çünki qarşıdakı insan həm mütəxəssis, həm də insan olaraq zəngindir. Sözü o mənasında ki, yaşantıları, həyat yolu, bir sözlə, deməyə sözləri var. Bu gün sizə elə bir insanı təqdim edirik, 183 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Rəhilə Abbasovani.

Öncə qısaca onu bildirək ki, Rəhilə Abbasova 1960-cı ildə Füzuli şəhərində anadan olub. BDU-nun filologiya fakültəsini bitirib. 1995-ci ildə pedaqoji fəaliyyətə başlayıb. 2009-cu ilin fevralından isə 183 nömrəli məktəbə rəhbərlik edir.

Bizim AİLƏ...

Atam işləyib, anam evdar qadın olub. İkisi də sadə, zəhmətkeş adamlar olublar. Biz ailədə doqquz uşaq idik, yeddi bacı, iki qardaş. Düzdür, hər kəs üçün öz ailəsi daha üstündür. Amma bizim ailə gerçək-dən nümunə olub. Valideynlərimiz son dərəcə məsuliyyətli, tələbkar idilər. O zamankı uşaq ağımlıya yanaşdıqda bu durum bizi qane etmirdi. İllər ötdü, özümlə də valideyn olduq, onda anladım ki, bəli, onlar sonuna kimi haqlı idilər. Yoxsa biz başqa cür olacaqdıq.

Oktyabr müəllimin sinfi...

1967-ci ildə birinci sinfə getmişəm. Qonşumuzda bir müəllim var idi. Maraqlı adı vardı, Oktyabr müəllim. Onun sinfinə düşmək son dərəcə çətin mümkün olurdu. Özü isə tələbkar müəllim idi. Onun verdiyi tapşırıqları yerinə yetirmək olmazdı.

Atamın övlad SEVGİSİ...

Uşaqlıqda mənə qəribə gələn bir şey var idi. Atam öz atasını o qədr erəkən itirmişdi ki, onu həтта xatırlamırdı da. Yəni ata sevgisi görməmişdi. Ancaq ata olaraq övladlarına o qədər böyük sevgisi var idi. Elə bilirdin bunu haradasa xüsusi dərəcə olaraq keçiblər ona. Son dərəcə zəhmətkeş adam idi. Yaxşı meyvə bağı salmışdı bizim üçün. Onun bağına qış tədarüki bir başqa idi. İlin istənilən fəslində bizim fəslə uyğun olmayan meyvələrimiz olurdu. Atamın onları necə tədarük etmək kimi bir istedadı var idi. O, ehtiyatından hər kəsə eyni qaydada pay bölərdi. Lap tutaq ki, bir alma doğrayırdı, onun dilimini bir-bir özü hamımıza yedizdirirdi. Anamızdan daha çox, atamıza sığınırıq. Anamı sərt bilirdik. Sonra ana olanda anladım ki, əslində, yeddi qızı olan ana başqa cür ola bilməzdi. Mütədq sərt olmalı idi. Olmasaydı, biz belə, yəni indiki qızlar olmazdıq. Bizim şeir əzbərləmək üçün hazırlaşmağımızı sevirdi. Həmişə dərsi ucadan oxumağı tövsiyə edirdi. Deyirdi dərs ucadan oxunanda həm yadda qalır, həm də nitqiniz gözəl olur.

Doqquzun yeddiyə nisbəti...

Yenə də gördüyüm nümunə üzrə danışacağam sizə. Baxın, mən dedim ki, valideynlərimin hər ikisi sadə adam olublar, təhsil almayıblar. Ancaq bütün övladlarını təhsilli görmək arzusunda idilər. Bilmirəm niyə, o zaman demək olar ki, çoxluq belə idi. Hər kəs övladını təhsilli görmək arzusu ilə yaşayırdı. Üst-

lik, bizim ailənin uşaqları məktəbin hər işinə yarayırdı. Divar qəzeti buraxılırdı, biz Muradovlar ailəsi orada var idik. Hansısa tədbir keçirilirdi, biz orda olmalı idik. Həm təşkilatı işlərdə kömək edirdik, həm də tədbirdə iştirakçı olurduq. Şəklimiz şə-rəf lövhəsində olub. Doqquz uşaqdan yeddininin şəkli bir dəfə də olsun şərəf lövhəsindən düşmədi. Hərdən deyirdilər bu uşaqlar kimə oxşayıb? Yaxın-uzaq qohumlarda, düzdür, təhsili olmasa da, sayılıb-seçilən adamlar sırasında atam, anam, xalam, bibim var idi, amma niyə bizim uşaqlar başqa idi. Bir sözlə, soyadımızı deyən kimi “Əvəz kişinin Muradovundansan?” - deyə soruşurdular. Biz də fəxrəli hə, deyirdik.

O vaxt bir keyfiyyəti var idi uşaqların, söz deyəndə toxunurdu. İndikilərə sərt söz deyəndə toxunmur. Düşünür ki, insanların qarşısında ona söz deyildi. Məktəb ailələr üçün müqəddəs ocaq olmalıdır. Qəribədir, bizim birimizin üzü danlananda günlərlə özümüzə gələ bilmirdik. İndi bu, tamamilə yoxdur.

Suğra ANAM...

Bu gün anandan səndə nə qalıb soruşan olsa, dinmədən deyəcəyim sözlər sevgisi, məsuliyyəti, diqqəti. Mənim Suğra anam belə xanım idi. Hər şeyə ağılla, soyuqqanlı, amma sevgi ilə yanaşa bilirdi. Ən xırda səhvimi də düzəldir, başa salırdı. Elə bildirdik bizdən həmişə narazıdır. İndi övladlarım hərdən mənə deyirlər ki, ana, nə ediriksə, səni razı salmaq olmur. Əslində, razı oluram, sadəcə, daha yaxşı etməyini yollarını da bilmələrinə istəyirəm.

Yeddinci...

Anam yeməyimizi hazırlayır, süfrəmizi salır, üst-başımızın səli-qəsi ilə məşğul olurdu. Bizim iş bölgümüz belə idi: süfrədə yerini bilirdin, o yer dəyişməz idi. Süfrədə oturanda bütün gigiyenik qaydalara əməl olunurdu. Sonda süfrə yığışdırılarda anaya kömək etməliydim. Kimin həddi nə idi qızlardan, övladlardan qayda poza. Biz süfrədə boy sırası oturmalı idik. Mənim yerim yeddinci idi.

Qorxurdum...

O vaxt bir keyfiyyəti var idi uşaqların, söz deyəndə toxunurdu. İndikilərə sərt söz deyəndə toxunmur. Düşünür ki, insanların qarşısında ona söz deyildi.

Məktəb ailələr üçün müqəddəs ocaq olmalıdır. Qəribədir, bizim birimizin üzü danlananda günlərlə özümüzə gələ bilmirdik. İndi bu, tamamilə yoxdur.

Hələlik məktəb!

1977-ci ildə orta məktəbi bitirdim. Ondan sonra həyatın tam fərqli tərəfi başlayır insan üçün. Ali təhsil almaq üçün getməli idim. Atamın məsləhəti ilə Pedaqoji İnstitutun regional şöbəsinə sənəd verdim. İki dörd, iki üç aldım, müsabiqəni keçə bilmədim. O an üçün çox pis olmuşdum. Sonra həyatımda elə şeylər baş verdi ki, nə yaxşı ki, müsabiqəni keçə bilmədim dedim. Səhhətimdə müəyyən problem yaranmışdı. Bakıya gəlməli oldum. Çünki mənəndə böyük bacım səkkizinci sinifdən, fərqlənmə ilə Yüngül Sənaye Texnikumuna daxil olmuşdu. Mən iki il səhhətimlə məşğul oldum. Sonra sə-nədlərimi BDU-nun filologiya fakültəsinə verdim, axşam şöbəsinə qəbul oldum. Bacımsa BDU-nun hüquq fakültəsinə sənəd verirdi. İsrarlı idi Bahar, amma zamanı da uzatmağa dəyməzdi. Bunu düşünüb filologiyaya sənəd verdi o da. Qəbul oldu. Sonra isə ikinci dəfə hüquq təhsili aldı. Sonra o biri bacılar da oxumaq üçün Bakıya gəldi. O mə-qamda mən ailə qurdum. Deyim ki, ailədə yeniliklərin əksəriyyətini elə mən etmişəm.

VƏTƏN nisgəlinin qarşısında söz tapılmırdı. Gözəl avazı var idi, hərdən oxuyurdu. Peşəkar səviyyədə bildirdi muğamlarımızı, amma heç zaman oxumadı. Füzulidən sonra, ümumiyyətlə, zümzümə etmədi... bacım oğlunun toyuna qədər. Tək orda oxudu. İndi mənəm üçün o səs də çatırmır. Biz uşaq olanda oxudu-ğu muğamları, mahınları eşitmək kimi bir arzum yaranır hərdən...

Atamdan ən çox yadımda qalan onun səsidir. Gözəl ifaçı idi mənəm atam. “Segah”, “Rast” oxuyardı. Həzindən, sakit və çox ürəyə yatı-mılı. Məzar daşında da bu misralar yazılmışdı:

Burda hər gül, hər çiçək, cənnət kimi qoxuyur, Təbiətin qoynunda, Əvəz segah oxuyur...

Böyük bacımın oğlunun toyunda da oxuyub. Toyun video yazısında hələ də qalır o ifa. Bizim üçün əvəzsiz kadrlardır. Darıxanda dinlə-yə bilirik. Sevinirəm, deyirəm nə yaxşı ki, oxuyub, nə yaxşı ki, çəkilib o video. Hansı yaşda olursaq olaq, atamızın ifasını dinləmək imkanımız olacaq.

Müəllim kimi ilk pedaqoji fəaliyyətə başladığım yer...

Xəzər rayonu 92 nömrəli məktəb olub. Ancaq pedaqoji fəaliyyətə başlayana qədər başqa işlərlə də məşğul idim. Son kursda oxuyanda “Elm və həyat” jurnalında korrek-tura işi ilə məşğul olmuşam. Yəni sizin peşəyə də yaxın adamam, jurnalistikaya. Bu işdə çalışanda ailə həyatı qurdum, övladlarım dünyaya gəldi. İkinci qızım on aylıq idi, işlə-mək barədə düşündüm. Çünki evdə şərait var idi, uşağa baxılması proble-m deyildi. O üzəndə düşündüm ki,

...işləmək lazımdır!

Evdə də işləmək istədiyimi bildirdim. Etiraz edilmədi. Mən Xə-zər rayon icra başçısının qəbuluna yazıldım. İndiyə kimi yadımdadır, həftənin ikinci günü idi, başçı məni qəbul edib göndərdi o vaxtkı rayon təhsil şöbəsinin müdiri İlham müəllimin yanına. Yeri gəlmişkən deyim ki, İlham müəllim çox də-yərli təhsil adamı idi. O zaman adamlar onu öz aralarında Xəzər rayonu təhsil işçilərinin mənəvi atası bilirdilər. Dedi ilin ortasıdır, sənə başqa iş təklif edə bilmirəm, Qala qəsəbəsində 92 nömrəli məktəbə göndərə bilərəm ancaq. Üçüncü rüb başlamışdı. Mən səkkiz dərəcə saatı aldım və Qala məktəbin-də müəllim fəaliyyətimə başladım. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsəri olub ilk dərəcə. İki ay işlədim, sonra eşitdim ki, Mərdəkandakı 183 nömrəli məktəbdə yer boşalıb. Rəhbərlik də gördü ki, məktəbdə ehtiyac var, məni burda işə götür-dülər. O zamandan elə bu məktəb-dəyəm.

Qala məktəbində “hay-küy”...

Qalının yolu çox uzaq idi. Uc-qar məktəb sayılırdı, çox adam əziyyətə görə gəlmək istəmirdi. Düzdür, mənə orada yaxşı dərəcə

“Məktəb illəri”

ti verildi. Sınıf rəhbəri, baş müəllim oldum. Yeni çox uğurla fəaliyyətə başladım. İndi haqqın rəhmətində-dir direktorumuz İlyas müəllim, iş-ləməyimi üçün nə lazımdırsa edirdi.

Təkcə mənəm üçün yox, məktəbdə çalışan hər kəs üçün. Eşidəndə ki, mən evimə daha yaxın məktəbə tə-yinat almışam, xoşuna gəlmədi. Dedi bu işlərin hamısını, yeddinci sinif uşaqlarını yarıda qoyub hara gedirsən. Gedişimlə bağlı məktəb-də mənəm gözləmədiyim ajiotaj ya-ranmışdı. Neyləyəcəyimi bilmirdim. Uşaqları sinfə yığdım, izah et-məyə çalışdım vəziyyəti, baxdım ki, anlamaq istəmirlər. İnanmazsı-nız, mənəm o məktəbdə işdən ayrıl-mağım əməlli-başlı drama idi. Məktəbin binasından ayrılıb daya-nacağa çatanda gördüm uşaqlar mənəndə qabaq ordadırlar, bu dəfə oğlanlı-qızlı ağlayırdılar. Düzü, bu dəfə mən də kövrəldim. Nəşə bir-təhər edib uşaqlarla anlaşırdıq. Am-ma İlyas müəllim sonra bir xeyli mənəmlə danışmadı. Uşaqlara da dedi ki, elə müəllimin arxasında ağ-lamayın, o bizi atıb getdi. Ancaq

tədbirlərin birində çıxış edib, mək-təbdən danışana qədər.

Niyə qalmadım?

O illər həm də Füzulinin işğalı ili idi. Bizim evdə ailə üzvlərimiz-dən başqa, on iki məcburi köçkün var idi, iki də azyaşlı övladımız. Üstəgəl, iş yerinin yoluna görə ev-dən azı iki saat qabaq çıxmalı idim. Yəni vəziyyət dözülməz və çıxıl-maz idi. İş yerimi dəyişməyə ger-çəkdən məcbur qaldım.

Müəllim-jurnalist...

Həyatımın maraqlı mərhələləri olub. Mən müəllim kimi fəaliyyət göstərsəm də, keçmişdən bir ənənə qalmışdı. Həm də qəzetçilikdən başlamışdım axı müəllim kimi fəa-liyyətə. Müəllim kimi işləyə-işləyə “İki sahil” qəzetinin bölgə müxbiri kimi fəaliyyət göstərdim. Bu da məktəbdə xeyrimə olan iş idi. Məktəbə jurnalist gələn kimi məni çağırırdı direktorumuz ki, gəl, sənin sahəndir, mənəm yazı-pozu ilə işim yoxdur.

SON: *Hər insan bir kitabdır. Rəhilə müəllimin məktəb, peşə, ailə, vətən, insan sevgisi haqda dediklərini eşitmək qədər, qələmə almaq da maraqlı idi. Bir az populist arzudur, amma diləyirəm ki, günlərin birində Füzuli geri alınsın, Əvəz kişinin səs yazısını ordakı evlərində səsləndirib, “biz gəlmişik, evimizdəyik, burda hər şeyi sən tikmişdin ATA, rahat uyu” demək kimi imkanları olsun.*

Bu məqaləni yazmaq fikrində deyildim o baxımdan böyük şairimiz, mərhum Məmməd Araz haqqında monoqrafiyanı oxumasaydım. Kafedrada idim, bəzi kitabları vərəqləyirdim. Qapı açıldı, gələn mənim köhnə dostum, məndən həmişə xəbər tutan, tanınmış pedaqoq – alim, analitik qələm sahibi Allahverdi Eminov içəri girməseydi və “Məmməd Arazın poeziyası” (Bakı, “Elm və Təhsil” nəşriyyatı, 2018. 366 səhifə) kitabını avtoqrafı ilə bağışlamasaydı... Oxuyur, uzaq illərə qayıdıram. Xüsusilə, atalı vaxtlarıma. Atam Manaf müəllimin lirik şairimiz Məmməd Arazla və onunun böyük qardaşı İbrahimlə – onlar institutda bir yerdə oxumuşdular – səmimi dostluğu vardı. Məmməd Arazın dərin fəlsəfi şeirlərini, lirikasını çox bəyəndirdi, onunun şeirləri dilinin əzbəri di.

*Azərbaycan, qayalarda bitən bir çiçək,
Azərbaycan, çiçəklərin içində qaya.
Mənim könlüm bu torpağı vəsf eyləyərkək,
Azərbaycan dünyasından baxar dünyaya.*

*Azərbaycan, mayası nur, qayası nur ki
Hər daşından alov dilli ox ola bilər.
Azərbaycan deyiləndə ayağa dur ki,
Füzulinin ürəyinə toxuna bilər.*

Atam böyük fəxrlə dostunun poetik şeirini əzbərdən söyləyir, sonra da üzünü mənə tutub deyirdi:

– Nizami, Məmməd Arazın şeirləri mənə ona görə doğmadır ki, onun gözib dolaşdığı yerləri mən də qarış-qarış gəzmişəm, onun sonsuz məhəbbətlə vəsf etdiyi bulaqları, meşələri, dağları, dərələri, qayaları, yamacları mən də duyuncu seyr etmişəm. Mənim şair dostum Vətən sevgisini oxucusuna hər kəsin deyə bilmədiyi tərzdə çatdırır. Onun Vətən sevgisi, onun bu sevgini oxucuya aşılamaq qabiliyyəti bənzərsizdir. Görünür, Məmməd Araz kimi şair olmaq üçün xalqın bütün maddi, mənəvi sərvətlərini təkcə bilmək yox, həm də incədən-incəyə duymaq, sevmək lazımdır.

*Səndən ötən mənə deydi,
Məndən ötən sənə deydi.
Səndən, məndən ötən zərbə,
Vətən, Vətən, sənə deydi...*

Vətən sevgisini hər bir insan öz taleyi ölçüsündə: sənətində, peşəsində, əməlində, bir sözlə, duyğularında, hissiyatında yaşayır və yaşadır. Belə düşünürəm ki, orijinal qələmə, tematikasına malik ədəbiyyatşünas, pedaqoq S.Vurğun, Musa Yaqub, Adil Cəmil haqqında sanballı monoqrafiyalar müəllifi Allahverdi Eminovu nədənsə lazımınca tanımırıq, qiymətləndirmirik. Çünki o, son dərəcə təvazökar insandır, onu yaxından tanıdığım üçün ısrarında qalırəm. Xüsusən, Məmməd Arazın poeziyasının poetikasına dərinliyi ilə, estetik meyarı ilə yanaşan müəllif tamam fərqli üslubda mövzunu araşdırmışdır. Bunu məhz kitabına yazdığı ön sözümdən hiss etmək çətin olmadı mənim üçün. M.Arazın şeir dünyasının mühüm çarətlərini: gözənilməz məqamları, sətiraltı nüansları, poetik “kodu”nu və sairə açıqlayır, sanki deyəcəyinin fabulası hesab edir: “Məmməd Arazın poeziyasında zamanın nəbzi döyünür, onunla dövr arasında adekvatlıqla qeyri – adekvatlıq arasında bir harmoniya qurulur, öz yaradıcılığını subyektiv illüziyalardan kənar saxlayır. Əlbəttə, belə hallarda şeir janrına xas rəmzləşdirmə daha qabarıq üzə çıxır...”

Mən mərhum şairimiz Əli Kərimin “Vəsiyyət” şeirini dəfələrlə oxumuşam, bir insan itkisinin ağırlığını dadmışam. Şairin uşaqlarına öyüdüdür. Atam ağır xəstə olanda, son daqiqələrində bizə vəsiyyət elədi. Müəllim – pedaqoq vəsiyyəti idi. Məmməd Arazın “Vəsiyyət”ində fəlsəfi motiv qara rəngi işıqlandırır, kədər bu rəngə boyanır və elə bil şairin ömründən keçmişdir. Allahverdi Eminov sual verir: – Bəs nə üçün qara rəng? Bəlkə rəmzləşdirmişdir bu rəngi? Bəlkə qara torpağa haçansa qovuşacağı üçündür? Həqiqətən, bu sualların mənə yükkü vardır.

*...Mən o rəngi sevərdim,
Boynu bükülü dərdim,
Pardaxlı sevincim
O rəngdə geyinirdi.
Mən o rəngi sevərdim.*

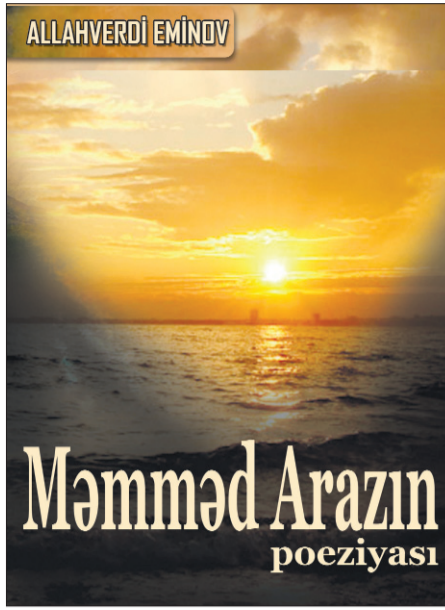
Rəngdən danışan A.Eminov şairdə “gəcə” məfhumuna öz münasibətini bildirir və yazır ki, Məmməd Araz poeziyasında “gəcə” nə sirdir qırmızı xətlə keçir? Gündüzlər daim hərəkətdə, insanlar qaşınmada, beynlər düşüncədə – bu “üçlük”dən sonra gəcə həyatı başlayır. Gəcə növbəsində çalışınlar üçün nə fərqi: qaranlıqdakı ulduzlar, bədirlənmiş Ay, haralardasa uçan quşların mürgüsü hey təkrarları, şairin gecəsi isə romantik ovqat gətirir, qələm vərəqləri görüshə çağırır...

Allahverdi müəllimin fikirləri oxucunun

beynində sərt ovqat yaratmır, əksinə, ədəbiyyatçı əhvalı səni də həzinləşdirir. Oxuyuruq: “Daha bir gecə şairin qonağıdır, bəli, şairin qonağıdır. Bu xəyali – romantik gecədə oxucusunun düşüncələrini dinləyir. İlahi, nə söyləmir, özünəməxsus obrazlıqla”.

*Bu gecə, gecənin son qatarındayam,
Bu gecə, bir qəndil qanadındayam.
Sağımda bir dərə – qara höriükdür,
Solumda bir dərə – qara höriükdür.
Dövrəmdə buludlar bölük-böliükdür,
Dünyanın damına çıxmışam nədir?*

“Məmməd Arazın poeziyası”nda birinci fəslə müəllif “Məmməd Araz: şeirdən poeziyaya yol” adlandırmışdır. Belə təxmin elədim ki, şeir ayrılıqda, ümumi kontekstdə

əhvalatlarla qarşılaşdırılır, müqayisələr aparılır”. Və şairin “Mən tələsmirəm”, “Undulmuş tək məzar”, “Şair, nə tez qocaldın sən” kimi – unikal Səməd Vurğun poeziyasından təsirlənmiş, gözəl şeirlər qələmə almışdır. “Sən tələsmədin”, “Müqəddəs məzar” şeirləri bu gün də poetikliyi saxlamışdır.

Məmməd Araz təbiəti sevirdi, onun qoynunda özünü rahat və sərbəst hiss edirdi, bu baxımdan o, gözəl şairimiz Musa Yaqub

*Mən öz keçmişimə heykəl yonmağı
Alma yazdıran oğullardanam...*

Şeiri oxudum A.Eminovun təhlilindən sonra. Mən onu da sezdim ki, Məmməd Arazı ən çox narahət edən tariximizə qara yaxan tarixçilərdir və quraşdırılan “tarixçə”dir ki, məsələ beynəlxalq səviyyəyə qaldırılmışdır. 1983-cü il, daşnak xülyaları hələ ortaya atılmamışdı, amma iş qeyri-leqal formalaşdı, “sapı özümüzədən olanlar” da yox deyildi. Şair Məmməd Araz elmi və poetik proqnozla duymuşdu ki, dırnaqarası ziyalıları, istedadsız bəstəkarları, tarixi olmayan tarixçiləri altından altından iş görürlər. Şeir çapdan çıxdı, ciddi reaksiya olmadı, çünki titullu professorlarımız, şöbə rəislərimiz, “kafedra” müdirlərimiz və b. yalmanrdılar, “yuxarılara” saxta məlumatları ötürürdülər. Xatirələrimizi “yeniləşdirirdilər”. Al-ban kilsələrimizi uçurdular, ulu abidələrimizi yerlə-yeksan edirdilər. Şair işe ayıqlığa səsləyir:

*... Dünəki tarixi bugünkü daşa,
Yamayıb basdıran əməllərdən qorun.*

Allahverdi Eminov kütləviləşən bigənəliyin Məmməd Arazın poeziyasında tənqi-

ğünü fikrən təsdiq edəsən. Məsələn, tənqidçi – müəllif Məmməd Arazda insan konsepsiyasına şairin fəlsəfi yanaşması baxış ilə yanaşır və yazır: “Məmməd Arazın poeziyasında insan konsepsiyasını yaratmaq (elmi aspektdə yox) arzusu (məqsədi) ilk yaradıcılığından özünü göstərmişdi və çalışmışdı insan davranışının məntiqini daha yaxşı dərk etsin, amma o da bəllidir – bu, başdan-ayağa sirdir, xislətdən doğulur. Şair insanı dünyəvi dəyərlərdə: xeyirxahlıq, səmimiyyət, nəfisi tox... kontekstində görürdü”. Və şairin poeziyasının bəzi nüanslarını açıqlayır: “Mən səni taparam”, “Professor Gilə məktub”, “Nobel mükafatı”, “Qarabağ düzü”, “Araz üstə Çinar gördüm”, “Azərbaycan dünyam mənim” və sair şeirlərin nümunələrində Babaların uzaq əsrlərdən gələn hayqurtısını eşidirik:

*Qoy bu günün düşməni də
At çapmasın harın-harın.
Torpaq altında gizləmişik,
Gur səssini babaların.*

Monoqrafiyada Allahverdi Eminovun Məmməd Arazla bağlı bir ədəbi təzislə qarşılaşdım: “Məmməd Arazın poeziyası polifonik olduğu qədər də “modern”dir, əgər sənət və ədəbiyyat ölməzdirsə, onun bir qolu – budəyi olan poeziyaya da həmin səlahiyyət verilmişdir... Şair onun üçün gərək, gözəl və ölməzlik pəncərəsindən görünmüşdür. Belə baxış heç zaman “modern” naminə əsər üçün darıxmamışdır. Şeirdirsə insan adına, cəmiyyət adına, inkişaf adına yazılmalıdır. Başqa necə olardı, əgər poeziya sənət üçündürsə cəmiyyətdən, insan fenomenindən bəhs etməməlidir, realıqdan uzaq olmamalıdır. Belə əsərlər dövrlər üçün moderndir” – tamamilə haqlıdır.

Müəllif hər iki anlayışla əlaqədar ədəbi mübahisə açmır, lakin şairin yaradıcılıq mizanlarını təhlil edə bilər. “Şeirəm”, “Şeirə gətir”, “Şair vüqar”, “Poeziya, poeziya”, “Mən bir zaman şair idim” və s. şeirləri gəniş, poetik aspektdə təhlil edir. Mən bu şeirlərdə onu da hiss etdim ki, poeziyanın poetik obrazı şairdir, şairin “Məni”dir. Və Allahverdi Eminov bu şeirlərin poetikasını belə ümumiləşdirmişdir: “Hadisələrin və əhvalatların poetik faktada inikas, mənəvi varlığın duyulması və məftunluğu, ideya və bədii obraza müəllifin münasibəti, habelə bədii obrazın mahiyyətindən doğan təzahürlər: dünyanı və insanı əks etdirən ifadə üslubu, inkişafın əsas meyli və istiqamətliyi, xalqın və dövrün ideallarının təcəssümü”.

*Poeziya, poeziya!
Ey qələm qardaşım!
Mənimlə düz-düzə,
Üz-üza oturan
Sirdaş bacım,
Həmdəm qardaşım!
Bu dünya yolunda
Sən ömür karvanım!
Haradasa büdrəyib
Əbədi yuxlasın
Saribanım,
Tufanlar səhrası
Boranlar gədiyi allayan,
Böhtanlar atəyi qatlayan
Cürətlin olarmı?
Qüvvətin olarmı?*

Ədəbiyyatşünaslıqda bu cür yanaşmalar, həqiqi poeziya ilə şeir xətrinə yazılan poeziyanın fərqi oxucular üçün bir “seçim” vəsiyyəti olur, poeziyanın fəal estetik və intellektual qüvvəsinə bürüzə verir: “Poeziyanın hər bir şairə verilmiş ünvanı var, bunun köməyi ilə oxucu arasında vasitəçilik var” – yazır.

Allahverdi Eminov Məmməd Arazın poeziyasının dili və üslubu haqqında, mövzu dairəsi barədə geniş danışmışdır, orijinallığını xüsusi vurğulamışdır. Plastiklik, proporsiyalıqlı xüsusi səslənir. İlk dəfə olaraq şairdə “patetiklik” anlayışının mahiyyətini müsbətə əsaslandırır: “Patetiklik estetik kateqoriyadır və həyəcanlı, ehtiraslı mənəni verir, həyatın dönüş anında mühüm qərar etməsilə bağlı yaranan güclü hissələrin təsir bağışlaması kimi də səciyyəvlənir”. Bu qənaətlə bir dilçi olaraq razılıq edirəm, alimin ədəbi-bədii dünyagörüşünün üstünlüyü ilə əlaqələndirmək istərdim.

“Məmməd Arazın poeziyası” monoqrafiyası şairin yaradıcılığı haqqında ilk geniş tədqiqat əsəridir, ümumiyyətlə, şairin poeziyası kontekstində atılan layiqli addımdır. İntəhasız və gərgin zəhmətin nəticəsidir. Etiraf edirəm ki, son illərdə belə səpgili monoqrafiya oxumamışam, yazılanlar da seyr-çi, qeyri-estetik, biçimsiz əsərlərdir.

İndi, həqiqəti deyən yaşımız və zövqümüzüzdür.

“Məmməd Arazın poeziyası”

Nizami XUDİYEV,
professor, Əməkdar elm xadimi

götürəndə hələ poeziya deyil. Poeziya öləri hissələrin misralarda inikası deyil – bu, şeir nümunələridir. Poeziya bütöv ədəbiyyatın tərkib hissəsidir, ən kübar sənətdir. Allahverdi Eminov Məmməd Araz poeziyasında bu nüansı axtarmışdır, yazmışdır: “Məmməd Araz üçün həqiqəti poetik təfəkkürlə əks etdirən, insan hissələrinə hörmətlə yanaşan, habelə axtarılanı irəlidi. Effemer, imperativ və vizioner olmamalıdır, dəcəl, mürtəd, məzhəbsiz təsiri oymamalıdır. Belə vəziyyət dünya poeziyasında da yaxşı qarşılanmamışdır”. Bu analitik fikrin fonunda

Kafedrada idim, bəzi kitabları vərəqləyirdim. Qapı açıldı, gələn mənim köhnə dostum, məndən həmişə xəbər tutan, tanınmış pedaqoq – alim, analitik qələm sahibi Allahverdi Eminov içəri girməseydi və “Məmməd Arazın poeziyası” (Bakı, “Elm və Təhsil” nəşriyyatı, 2018. 366 səhifə) kitabını avtoqrafı ilə bağışlamasaydı... Oxuyur, uzaq illərə qayıdıram. Xüsusilə, atalı vaxtlarıma. Atam Manaf müəllimin lirik şairimiz Məmməd Arazla və onunun böyük qardaşı İbrahimlə – onlar institutda bir yerdə oxumuşdular – səmimi dostluğu vardı.

“Ömür” şeirini xatırladı. İnsanın ən yaralı yeridir, xəyali mübhem uzaqlara çəkmək hissələri oyadır. Və onu da xatırladım ki, Məmməd Araz az yaşadı, bu ömürdə çox poeziya nümunələri yaradardı. Digər tərəfdən ədəbiyyatçı – müəllif oxucunu kövrək bir ovqata da aparmaq istəyir.

*Bir gün həyatımda yellər qopacaq,
Ömür öz tağından salacaq məni.
Neçə il üstündə gəzdiyim torpaq
Bir gün qoymuna alacaq məni.*

*Qəbrimdə güyərən otları külək,
Yayıb güyərdəcəm dərədə, düzədə.
Bəlkə sənəm üstə bitən bir çiçək,
Gəzəcəm nə qədər sənələr üstə.*

*Ömür də bir borcudur əlli il, yüz il,
Bədbəxtidir az yazıb, çox yaşayanlar.
Şair dost, ömrünü yaşandı deyil,
Yazdığı nəğmənin özündə axtar.*

Məmməd Araz poeziyasını öz tənqidi – analitik üslubunda təhlil edən müəllif şeirdə assosiasiyasının əsas psixoloji faktor olduğunu nümunələrlə oxucuya çatdırır: bu cəhətə hər ədəbiyyatşünas diqqət yetirmir, ona görə ki, poetik qavrayışın tələbindən ə məlumatlıdır, yaxud xəbərsizdir. Allahverdi Eminovun qeydi: “Bu amil keçmiş xatırladır, qavrayış zamanı qonşuluq, oxşarlıq, əksilik bağlılıqların formalaşması təşkil edir. Şübhəsiz, poetik qavrama aparıcıdır. Belə ki, poetik qavrayışın məzmunundan asılı olaraq faktlar, hadisələr başqa bir cisimlərlə,

Bir monoqrafiyanın təəssüratı

bun vurğunu idi. O, Məmməd Araz şeirlərində həsr etmişdir. Belə bir misraları vardır:

*Bir eşqimə hicran möhrü basılmış,
Heç bilmirəm necə yazmış yazanım?
Söhbət var ki, bəxtimə də yazılmış
Daha onu poza bilməz pozanım.*

Hər iki şairin münasibətlərinə (M.Yaqub bir müddət Bakıda yaşamış, Yazıçılar İttifaqında işləmişdir, M.Araz isə “Ulduz”

dini qabarıq verib, şairin “Bigənələr iqlimində”, “Məndən ötdü, qardaşıma deydi”, “Ərim gəldi qalası”, “Ağ səhərlər qapılar” və s. şeirlərinin poetikasına varır.

Monoqrafiya müəllifinin Məmməd Araz yaradıcılığına verdiyi qiymət obyektivdir, bəzi ədəbiyyatşünaslar kimi tərəfkarlıq yoxdur: “Məmməd Araz üçün poeziya bir taleydi, ürəyinə sirləri açmasıdır, ənənəvi mənada istiladır! Poeziya insanla dünya, kainat və təbiəti oyadan möcüzədir. Poeziya insanları insanlığa çağırır” – yazır və şairdən “Bir axtaram balladasi” şeirindən son misraları nümunə gətirir:

*Ey ilham pərisi, varsansa əgər,
Bu axtaram üstümə qanadını gər.
Mənə məhəbbətli bir nəğmə gətir,
Məhəbbət imzalı bir namə gətir.
Oxuyum, oxuyum, o yarım üçün,
Onu cəhiz verim qızlarım üçün.
İlahi, qəlbimə bir sevgi göndər,
İlahi, yazıqdır məni sevnələr...*

“Bu hissi necə verər adı bir şair? Mümkünsüzdür! Bu şeirin “xasiyyəti” elə səslənir – o, oxucuları ilə sərt davranmağı bacarmaz, hakimiyyətinə diqqət etməz. Şeir bitmir axı, son nöqtə formaldır, keçmişini dartıb gətirir və gələcəyə aparır” – A.Eminovun poeziyaya həssas münasibəti. Xatırlayıram ki, yalnız bu şeirin poetikası haqqında bir neçə il əvvəl o, “Ədalət” qəzetində silsilə məqaləsini çap etmişdi. Bu, o deməkdir ki, Allahverdi müəllim böyük şairimizin poeziyası ilə çox-çox əvvəllər də maraqlanmış, nəhayət, “Məmməd Arazın poeziyası” fundamental monoqrafiyasını hasilə gətirmişdir.

Allahverdi Eminovun elmi təhkiyəsi orijinal üslubu ilə seçilir, bir şeirin fəlsəfəsinin incəliyinə qədər gedir, hər halda oxuyuruq. Eləsi də olur ki, gücü çatmayan şairdən kiçik məqalədə 80-100 və daha çox misralar verir, bəs tənqidçi sözü? Məncə, birinci olaraq şairin xarakterini, mövzusunun, üslubunu “tutasan” ki, obyektiv fikir deyəsən. Sonra paralellər aparasan. Yeri gəlməşkən A.Eminovun S.Vurğun, Musa Yaqub, Adil Cəmil kimi istedadlı şairlərin poeziyası haqqında monoqrafiyalarını oxuyanda bu məziyyəti duymuşam. Mənim tədqiqat səhəmə dilimiz tarixindən müasir dövrümüzə qədər poeziya nümunələrilə tutuşdurmalar zəminində aldığım nəticələrdir. Şairlərin poetikasını fərqləndirirəm. Belə yanaşma imkan verir ki, poeziyanın ilahi vəh oldu-

*Tarixə dəyməsin yalan barməği,
Haqqım yox quşun da haqqımı danam.*

Smartfonların tez sıradan çıxmasına səbəb olan 8 istifadəçi səhvi

Samirə KƏRİMOVA

www.ferra.ru saytının məlumatında qeyd olunur ki, smartfonun heç vaxt söndürülməməsi onun vəziyyəti üçün çox təhlükəlidir. Gecə-gündüz rejimində işləmək akkumulyatorun işinə mənfi təsir göstərir, buna görə həftədə ən azı bir dəfə telefonu söndürmək lazımdır.

"Bluetooth" və "Wi-Fi" modulunu həmişə işlək vəziyyətdə saxlamaq batareya üçün zərərli deyil.

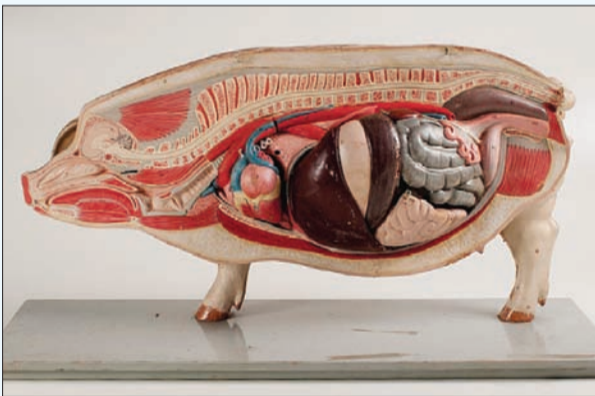
Telefonun enerjisi tam bitdikdən sonra onu 100 faizədək enerji ilə doldurmaq zərərli deyil. Qeyd edilir ki, belə olan akkumulyator tez bir şəkildə sıradan çıxacaq. Bu səbəbdən telefonu gecə vaxtı enerji ilə doldurmaq məsləhət görülür və onu 95-97 faizədək enerji ilə doldurmaq yaxşıdır.

Həmçinin telefonun yaxşı vəziyyətdə saxlanılması üçün saxtali havada və ya istidə ondan istifadə etmək tövsiyə edilmir. Telefon su keçirməyən deyilsə, yağışlı havada onu cibdə saxlamaq lazımdır.

Telefonun uzun müddət işləməsi üçün onu müntəzəm olaraq toz və çirkəndən təmizləmək vacibdir, eyni zamanda kənar enerjiləndirici qurğusundan istifadə etmək lazım deyil.

Bundan əlavə, bütün mobil təbii və "push" bildirişlər üçün geoməkan funksiyasının deaktiv edilməsi haqqında məsləhət verilir, çünki əks halda daimi məlumat mübadiləsi tələb olunur.

Robot-cərrah müstəqil ürək əməliyyatı həyata keçirir

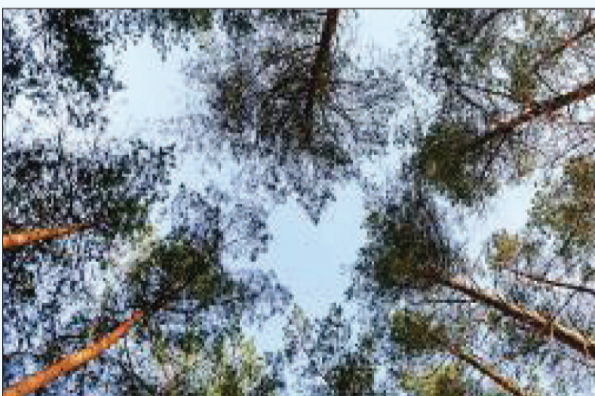
Boston Uşaq Xəstəxanasının əməkdaşları bədəndə müstəqil yerləşən tibbi və texniki səhvlərin ehtimalını azaldan avtonom kateter sistemini təqdim ediblər.

www.ferra.ru saytının məlumatına görə, artıq naviqasiya sistemini heyvanlar üzərində müvəffəqiyyətlə yoxlayıblar.

Gələcəkdə bu sistem sayəsində insan müdaxiləsi olmadan əməliyyatların əksəriyyətini həyata keçirmək mümkün olacaq. Yüksək dəqiqliyi ilə fərqlənən robot-cərrah kamera və sensorlar sayəsində işi görür.

Ətraf mühit haqqında sensor informasiya real zaman rejimi ilə yığılır və təsvirlərin bəzisi ilə müqayisə edilir. Bu da robota öz yerini düzgün müəyyən etməyə kömək edir.

ABŞ-da havanın təmizlənməsi üçün süni ağaclar yaradılıb

ABŞ-da yaradılmış süni ağaclar havanın çirklənməsinin qarşısını ala bilər. Yeni texnologiya havanın mexaniki sorulması prosesi olmadan atmosferdən karbonu çəkməyə imkan verir.

www.belta.by saytının məlumatına əsasən, küləyin axınlarını filtrləndirən texnologiya karbonun molekullarını özünə çəkir və onu yenidən istifadə etməyə imkan verir. Texnologiya CO₂-nin atmosferdən çəkilməsinin ən ucuz üsulunu təklif edir: 1 ton üçün 100 dollardan az vəsait tələb olunur.

Sistem eksperimental fərmada sınaqdan keçiriləcək. Alimlər əmindirlər ki, karbonun atmosferdən çəkilib saxlanması qlobal istiləşmə və ətraf mühitin çirklənməsi ilə mübarizədə kömək edəcək.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Lənkəran Dövlət Universiteti

vakant yerlər üzrə aşağıdakı qeyd olunan vəzifəni tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

"Humanitar fənlər" kafedrası üzrə:
professor - 0,25 ştat - 1 yer

Ərizələrin qəbulu bu elan dərc edildikdən sonra 1 ay müddətindədir. Əsasnaməyə uyğun olaraq sənədlər (kadrın şəxsi qeydiyyat vərəqəsi, tərcümeyi-hal, ali təhsil, elmi dərəcə və elmi ad haqqında sənədlərin surəti, dərc olunmuş elmi əsərlərin, kəşf və ixtiraların təsdiq edilmiş siyahısı) rektorun adına yazılmış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvana göndərməli və ya şəxsən təqdim edilməlidir.

Ünvan: Lənkəran şəhəri, H.Aslanov xiyabarı - 50.
www.lsu.edu.az, E-mail: office@lsu.edu.az

Telefon: (02525) 5-25-88 (daxili - 105)

REKTORLUQ

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor	Nurəddin Heydərov	538-21-66
Mühasibathiq		539-67-74
Reklam və elanlar		539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılır və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı "Mətbuat şöbəsi"
Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881
M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944
S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

"Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyası
Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350
VÖEN: 1300397831

Lisensiya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 7079, Sifariş 1583

Məsul nəvbətçi: Ş.Cəfərov

Etibarsız sayılır

Bakı şəhər 261 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş Əhmədov Vüqar Kərim oğluna verilmiş A-224265 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Mədəni-Maarif Məktəbi tərəfindən 1986-cı ildə Bağrova Kamilə Məhərrəm qızına verilmiş 022423 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası tərəfindən 2010-cu ildə Ağayeva Aysel Elxan qızına verilmiş B-171442 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksini 2005-ci ildə bitirmiş Bayramova Lalə Şahin qızına verilmiş B-179703 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 54 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1992-ci ildə bitirmiş Qasımova (Səfərova) Arifə Hədis qızına verilmiş A-852313 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Odlar Yurdu Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Əlizadə Əkbər Ədalət oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Sənaye Pedaqoji Texnikumu tərəfindən 2004-cü ildə Əlibalayeva Cəmilə Cəlal qızına verilmiş BB-II-007102 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Dillər İnstitutu tərəfindən 1994-cü ildə Hacıyeva Dilşad İnqilab qızına verilmiş İQB-851519 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 163 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Abdullayev Emin Vaqif oğluna verilmiş BN-302620 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Kamilova Nigar Fəqani qızına verilmiş A-057915 nömrəli fərqlənmə diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Slavyan Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Məmmədli Tural Zahir oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti nəzdində Maliyyə İqtisad Kolleci tərəfindən 2017-ci ildə Hüseynzadə Fidan Elxan qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 93 nömrəli tam orta məktəbi 2015-ci ildə bitirmiş Bağirov Nurlan Hamlet oğluna verilmiş A-402344 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş İbrahimova Türkanə Rəsim qızına verilmiş A-244570 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbi 1995-ci ildə bitirmiş Rzayeva Könül İltifat qızına verilmiş 104425 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 286 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Hüseynbəyli Pərviz Təbriz oğluna verilmiş A-115815 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Beyləqan Peşə Məktəbi tərəfindən 1998-ci ildə Quluyeva Hüsniyyə Ağamirzə qızına verilmiş AB-008916 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Heydəröv Rəhim İlham oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti tərəfindən 1996-cı ildə Məmmədova Sona Əliməmməd qızına verilmiş AB-I-053394 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Süleymanov Sabir Rəsim oğluna verilmiş B-249378 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 244 nömrəli tam orta məktəbi 2017-ci ildə bitirmiş Mahmudov Sabir Xəyyam oğluna verilmiş E-018257 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu tərəfindən 1985-ci ildə Məmmədov Abdulla

Qəzənfər oğluna verilmiş AB-023703 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası tərəfindən 2004-cü ildə İsmayilov Mikayıl İsmayıl oğluna verilmiş AB-I-083538 nömrəli fərqlənmə diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 265 nömrəli tam orta məktəbi 1994-cü ildə bitirmiş Mehdiyev Asif Mehdi oğluna verilmiş 2145 nömrəli attestat əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 322 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Bayramlı Badam (Selcan) Məmmədali qızına verilmiş BN-493692 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Texniki Universiteti nəzdində Bakı Texniki Kolleci tərəfindən 2016-cı ildə Cavadzadə Hafiz Rafiq oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Zamanov Elvin Samir oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 299 nömrəli məktəb-liseyi 2005-ci ildə bitirmiş Quliyev Babək Zakir oğluna verilmiş B-185593 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən 1999-cu ildə Quliyev İsmayıl Əhliman oğluna verilmiş EJ N-0442 nömrəli baş elmi işçi attestatı itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Nadirzadə Nicat Tofiq oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

C.Naxçıvanski adına Hərbi Liseyi 1995-ci ildə bitirmiş Vəzirov Mincə Seyidgül oğluna verilmiş AN-017274 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 33 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Məmmədov Rəhim Rzaxan oğluna verilmiş 446711 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kolleci (keçmiş Bakı Sənaye Pedaqoji Kolleci) tərəfindən 2016-cı ildə Məmmədova Çinara Bəylər qızına verilmiş AA-087218 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağstafa rayon Sadiqlı kənd tam orta məktəbini 2004-cü ildə bitirmiş Rəhimov Rəhman Kərim oğluna verilmiş B-054130 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağstafa rayon Qırılı kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 2006-cı ildə bitirmiş Süleymanov Süleyman Razim oğluna verilmiş A-308426 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 23 nömrəli tam orta məktəbi 2005-ci ildə bitirmiş Əliyeva Şəbnəm Əlsad qızına verilmiş B-137699 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 15 nömrəli tam orta məktəbi 2002-ci ildə bitirmiş Səfərova (Sadıxova) Samirə Renbrant qızına verilmiş A-521694 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 19 nömrəli tam orta məktəbi 2011-ci ildə bitirmiş Əliyeva Şəbnəm Əlsad qızına verilmiş A-028259 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 10 nömrəli tam orta məktəbi 2016-cı ildə bitirmiş Mehdiyev Əlsad Ramazan oğluna verilmiş A-540213 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 40 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Məmmədova (Abbaszadə) Sevinc Azər qızına verilmiş B-116954 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

14 nömrəli Bakı Peşə Liseyi (keçmiş 80 nömrəli peşə məktəbi) tərəfindən 1988-ci ildə Məmmədova Tərgül İslam qızına verilmiş 096056 nömrəli attestat və diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Respublika Olimpiya İdman Liseyini 2013-cü ildə bitirmiş Məlikov Cavidan Salman oğluna verilmiş A-210583 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Laçın rayon Quşçu kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitirmiş İsxanov Turan Ələsgər oğluna verilmiş B-719024 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universiteti tərəfindən 1984-cü ildə Abdullayeva Yaquət İmran qızına verilmiş İB-047293 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayon Köhnə Xaçmaz kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitirmiş Məmmədova Albina İsmayil qızına verilmiş B-740047 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADNSU-nun nəzdində Bakı Neft-Energetika Kolleci tərəfindən 2018-ci ildə Həsənova Lamiyə Zülfüqar qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Masallı rayon Kəlbəhüseynli kənd tam orta məktəbini 2002-ci ildə bitirmiş Əliyev Məzahir Əli oğluna verilmiş A-637593 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Masallı şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbi 2010-cu ildə bitirmiş Əliyeva Güllən Telman qızına verilmiş B-721717 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dəmir Yolu Texnikumu tərəfindən 1990-cı ildə Nəzərov Şamil Babas oğluna verilmiş HT-I-562582 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şamaxı rayon Mədrəsə qəsəbə tam orta məktəbini 1993-cü ildə bitirmiş Dusalıyev Zeynalı Kurşumoviçə verilmiş A-065047 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şamaxı rayon M.Hadi adına 9 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1996-cı ildə bitirmiş Dursunoviçə Pərvin Dursunəli oğluna verilmiş B-131927 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz rayon Y.Sadiqov adına Bozalqanlı kənd tam orta məktəbini 2008-ci ildə bitirmiş Hacızadə Cavid Azər oğluna verilmiş B-558600 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz şəhər A.Qasımov adına tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Abbasova Bahar Əli qızına verilmiş 224218 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 53 nömrəli tam orta məktəbi 1997-ci ildə bitirmiş Mahmudova Rövşanə Novruz qızına verilmiş A-169790 nömrəli attestat itirmiş, 2015-ci ildə verilmiş A-352427 nömrəli dublikat attestatı itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyası nəzdində İncəsənət Kolleci tərəfindən 2009-cu ildə Qəniyev Ərəstun Vidadi oğluna verilmiş BB-II-089022 nömrəli diplom və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbi 1985-ci ildə bitirmiş Rüstəmov Məryam Şahqasım qızına verilmiş AK-022448 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 26 nömrəli tam orta məktəbi 1997-ci ildə bitirmiş Əsgərova Sima Əsgər qızına verilmiş A-216729 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Beyləqan rayonu şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2009-cu ildə bitirmiş Həsənova Xəyalə Vilayəddin qızına verilmiş B-644454 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Odlar Yurdu Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Kazımlı Sadiq Kazım oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Türkmən Ali Han Halil oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Balakən rayon Tülü kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1993-cü ildə bitirmiş Telliyyə (Nəbiyyə) Gülnarə Kamaldin qızına verilmiş A-122058 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Kərimli Ləman Rəsim qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Respublika İncəsənət Gimnaziyasını 2005-ci ildə bitirmiş Quliyeva Elnarə Ramiz qızına verilmiş B-122495 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sifai SƏFƏROVA

Beynəlxalq müsabiqələr qalibləri olan yeniyetmə rəssamlar Surə Dadaşzadənin və Abdurəhim Bağırının sevincləri yerə-göyə sığmırdı. Onlar bir az da qayğılı və həyəcanlı görünürdülər. Əlbəttə, bu da səbəbsiz deyildi, çünki artıq yarım saatdan sonra Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin gənş zalında bu gün onların ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr etdikləri sərgiyə müəllimləri, şagird dostları, qohumları, ümumiyyətlə, rəsm sənətinə həvəs və maraqla baxan müxtəlif peşə sahibləri baxıb qiymət verəcəkdilər. Tədbirə təşrif buyuranlar səlhiyə ilə düzülüb və divardan asılmış rəsmləri seyr edərək rəsm müəlliflərinə yaxınlaşıb, onların yaradıcılıq nümunələrindən aldıqları təəssüratları bölüşməklə bərabər arzu və istəklərini, fikir və mülahizələrini də söyləyirdilər. Rəsmləri seyr edənlərin üzrlərindən razılıq əlaməti olan xoş təbəssümlər yağdı. Mövzular rəngarəng, rəsmlər bir-birindən məzmunlu və mənə çalardı idi. Rənglərdən o qədər məharətlə istifadə olunmuşdu ki, artıq-əskik heç nə nəzərə çarpmırdı. Rəsm seyrçilərini də valeh edən elə bu idi. Sərginin sanbalı bir də ona görə fərqli idi ki, əvvəlcə söylədiyim kimi Azərbaycanın xilaskar oğlu, müasir Azərbaycanın yaradıcısı və qurucusu olan ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuşdu. Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, sərgiyə dəvətli olan qonaqlar da Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin kollektivi və üzvləri ilə bərabər öncə Fəxri Xiyabanda ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etmiş, sonra isə bu əlamətdar günə həsr olunan yeniyetmələrin yaradıcılıq sərgisinə toplaşmışdılar. Tədbir bir də onunla əlamətdar idi ki, görkəmli elm xadimləri, Xalq artistləri, Xalq şairləri, böyük bir jurnalist ordu da Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad etdikdən sonra hədsiz həvəs və maraqla bu sərgiyə qatılmışdı. Münaşib bir məqam yaranantək mən də fürsəti əldən verməyərək yeniyetmə dostlarımla görüşüb həm sərgi haqqında, həm də ölkədəxili və beynəlxalq rəsm yarışmalarında qazandıqları uğurlar barədə təəssüratlarını dinləyə bildim. İlk həmsöhbətim də elə Sura Dadaşzadə oldu.

Sərgidə 20 rəsmi nümayiş olunur

İnsan bütün çətinlikləri adlaya bilər, bütün arzularını gerçəkləşdirə bilər, əgər onda əzmkarlıq, zəhmətsevərlik varsa. Bu gün fərdi sərgim keçirilir. Çox həyəcanlıyam. Tamaşaçılar və sərgiyə dəvət olunan qonaqlar tərəfindən necə qarşılanacağımı bilmirəm, ona görə də nə qədər özümə güvənci olsam da, həyəcanımı da gizlədə bilmirəm. Zövqlər müxtəlif, baxışlar fərqli olduğundan rəsmlərimi kimə bəyənəməyə də bilər. Amma düşünürəm ki, bu sıxıntı sadəcə ötürü bir hissdır və sonda sevinc göz yaşları ilə əvəzlənər. Bu gün burada 20 rəsmi nümayiş olunur. Məktə-

Yeniyetmə rəssamların ilk yaradıcılıq hesabatı

bimizin direktoru Aytən Əhmədova öz çıxışında rəsmlərim haqqında xoş sözlər söylədi və mənə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzuladı. Bu sözlər mənə hədsiz ruh yüksəkliyi bəxş elədi.

Məktəbimizin “ulduz”u

2006-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşam. Milli Konservatoriyanın tərkibində Respublika İncəsənət Gimnaziyasının 6-cı sinfində təhsil alıram. Dərslərimi yaxşı oxuyuram. Məktəbimizdə keçirilən bütün tədbirlərdə iştirak edirəm. Müəllimlərimin sevimlisiyəm. Əbəs yerə mənə məktəbin “ulduzu” adlandırmırlar ki! İki il ərzində kətan və kağız üzərində 30 rəsm çəkib 20 diploma layiq görülmüşəm. Milli və müasir üslubda işlədiyim kompozisiyalar, təbiət tabloları həmişə tamaşaçılarda xoş ovqat yaradıb. Əlbəttə, rəsm müəllimim Qənirə Əsgərovanın əməyi sayəsində bu uğurlara nail olmuşam. Sevimli müəllimimin haqqı boynumda böyükdür. Nə mən, nə də həmkarım olan məktəbimizin şagirdi Abdurəhim Bağır bərdən-birə əllərimizə firca alıb tablolar, peyzajlar yaratmamışıq. Qazandıığımız bütün uğurlar sevimli müəllimimiz Qənirə xanımın üzərindəki zəhmətinin bəhrəsidir.

Hər kəs bacardığı peşəyə yiyələnməlidir

2013-cü ildə mədəni-kültüvi tədbirlərdə fəal iştirakıma görə, 2014-cü ildə isə Respublika üzrə məktəb şagirdləri arasında aparılan istedad və bilik sorğusuna görə fəxri formalar layiq görülmüşəm. Hər gün mənə belə bir sual düşürdür. Hansı peşənin ardınca getməli? Bu, çox məsuliyyətli bir seçimdir. İnsan elə sənət, elə peşə seçməlidir ki, həm özünün bu peşəyə sevgisi, məhəbbəti olsun, həm də bu sənət və peşə ilə xalqına, cəmiyyəyə xeyir verə bilsin. Hər kəs bacardığı işdən yapışmalı, gücü çata biləcəyi sənətə, peşəyə yiyələnməlidir. Bütün arzulara qovuşmaq üçün əziyyət çəkmək, ağır zəhmətə qatlaşmaq, ən əsası isə yaxşı oxumaq lazımdır.

Göz yaşlarını rənglərə qarışdır

“Ana fəryadı”, “Müharibə qorxusu”, “Ana beşik başında”, “Sülh səhifəsi” rəsmlərimi işləyərkən meşələrdə, dağlarda donan uşaqların harayını eşidirdi qulaqlarım, sanki onlar dil açıb mənə danışmışdılar, fəryad qoparırdılar. Şəhidlərimizə həsr olunan rəsmlərimə hələ

Bankalarda da rənglər, 4-5 dənə politra, fırçalar, flomasterlər və s. var. Bəzən saatlarla işləyirəm. Çünki başladığım bir əsəri bitirməmiş rahat ola bilmirəm. Qənirə müəllim, sən artıq püxtələşmişən, fərdi sərgini keçirmək olar, söyləyəndə qanad açıb uçmaq istəyirdim. Bu, sevimli müəllimim tərəfindən yaradıcılığımıza verilən ən vacib qiymət idi mənə üçün.

Parisdə I yeri tutdum

Təsviri incəsənət kursunda fəal iştirakıma görə, “Fövqəladə hallar uşaqların gözü ilə” VII Respublika uşaq yaradıcılıq müsabiqəsində “Bahar çiçəkləri” adlı rəsm müsabiqəsində, Caspi ART uşaqların sənət yarışmasında, Uşaq və gənclər arasında rəsm müsabiqəsində fəal iştirakıma görə, “Qış nağılı” mövzusunda ən gözəl rəsm nümayiş etdirdi-

tələyirdi. Bu da çox gözəl idi və yeniyetmə rəssamın özünəgüvəncliyini birə-beş artırır. Abdurəhim də sərgiyə təqdim olunan əsərlərinin bir-birindən məzmunlu yaradıcılıq nümunələrinin ərsəyə gəlmə tarixləri, necə deyərək, təvəllüd günləri barədə ətraflı məlumat verdi. Öyrəndik ki, yeniyetmə rəssamın bir-birindən maraqlı rəsm nümunələri ölkəmizin hüduqlarından kənar - Türkiyədə, Çexiyada, Yaponiyada, Bolqarıstanda və Sloveniyada keçirilən rəsm müsabiqələrində də yüksək qiymətləndirilərək diplom və fəxri formalara layiq görülüb. Demək olar ki, eyni yaradıcılıq yarışmalarının istər ölkədəxili formatlarında, istərsə də beynəlxalq səviyyəli müsabiqələrdə gimnaziyanı və ölkəmizi beynəlxalq müsabiqələrdə cəsarətlə təmsil edən və qazandıqları uğurlarla kollektivə hədsiz sevinc hissələri yaşadan Abdurəhimin də parlaq gələcəyinə böyük ümidlər var. Bu fikirləri təhsil ocağının rəhbəri Aytən Əhmədovanın və hər iki yeniyetmə istedad sahiblərinin rəsm müəllimi olan Qənirə Əsgərovanın dilindən eşitmək nə qədər xoş idi!

Gimnaziyanın direktoru Aytən Əhmədovanın söylədikləri

Surə qızımız da, Abdurəhim oğlumuz da çox istedadlı, çox çalışqan yetimlərimizdir. Bir çox respublika və beynəlxalq müsabiqələr laureatları olan şagirdlərimizdə yaradıcılıq potensialı çox güclüdür, gələcəklərinə də çox inanıram, məşallah yorulmaq bilmirlər. Hər ikisi xüsusi bacarığı, qabiliyyəti və istedadı ilə seçilir. Bir də ki, mən kabinetdə oturmuram. Müəllimlərimizin peşəkarcılığına zərəcə şübhəm olmasa da, xarakterimə uyğun olaraq bütün dərnəklərə baş çəkib, yetimlərimizin dərs zamanı fəallıqlarını, məşğələlərin gedişini izləyirəm. Bu, həm uşaqların məsuliyyətini artırır, həm də müəllimlərimizin. Biz, necə deyərək, öz işimizi vahid aile şəraitində nizamla salırıq. Əgər belə olmasaydı, hər bir istedadlı yetimimiz bir kitab sığmayan uğurlara necə imza ata bilərdi? Bu gün də məktəbimizin fəxri olan yaradıcı şagirdlərimizin sərgisində müəllimlərimizin əməyi sayəsində qazınan uğurları şahidi olduq. Bu, mənə üçün də, kollektivimizin hər bir üzvü üçün də, bütövlükdə təhsil ocağımız üçün də qürurverici, fəxrədir haldır. Bu gün bu hissələri mən böyük məmnuniyyətlə yaşayıram. Bir məqamı da xüsusilə vurğulamaq istəyirəm ki, keçirdiyimiz sərgini seyr edənlərin hamısını hər iki yeniyetmə rəssamımızın ulu öndər Heydər Əliyevin uşaqlara hədsiz məhəbbətini əks etdirən rəsmləri hədsiz kövrəldi və bu məhəbbət hissəsinin əbədliliyini bir daha təsdiqlədi.

Hər iki şagirdimlə fəxr edirəm

Qənirə Əsgərova, AMK tərkibində İncəsənət Gimnaziyasının təsviri və təbiiqi şöbəsinin müəllimi: - Sərgisi keçirilən hər iki şagirdimlə fəxr edirəm. Hər ikisi ilə də ilk dəfə tanış oldum, onlarla söhbət edərkən, istedadlı şagird olduqlarını kəşf etdim. Sakit, mülayim, məntiqi, fantaziyası güclü, təbiət mənzərələrindən zövq alan istedadlı uşaq təəssüratı yaratdıqlar mənə və sonralar öz qonağımda yanılmadığımdan da şahidi oldum. Onların hər biri ilə məşğul olarkən öz uşaq-illərini xatırlayıram. Tez-tez müxtəlif mövzularda rəsm sərgilərimin keçirdiyi yadıma düşür. Müəllimlərim mənə də əl işlərimə baxıb sevinirdilər, neçə ki, mən indi onların uğurlarına sevinirəm. Mən özüm də gimnaziyada təhsil almışam. Xoşbəxtəm ki, mənə dərs deyən müəllimlərlə çiyin-çiyinə çalışsın, onlardan bəhrələndiklərimi şagirdlərimə ötürürəm.

Tədbirin sonunda Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin 1-ci vitse-prezidenti Rasim Məmmədov sərgi müəlliflərinə diplom və fəxri formanı təqdim etdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş şagirdlərin rəsm sərgisi keçirilib

də qanı qurumayan yaralarımızın sızdıları ilə doludur. Xocalı fəryadını əks etdirən rəsmlərimdə ağ vərəqlərin üstündə hələ dünyanın acısını-şirini daddımayan bir yeniyetmələrin kövrək, həssas qəlblərinin sızdılarını eşidirdim. Bu əsərlər həyəcənsiz yaranmadığı kimi onlara həyəcənsiz də baxmaq mümkün deyildi. İnənəm ki, göz yaşlarını rənglərə qarışdırırlar onları çəkəndə. Əsərlərim ilk qiymət verənlər isə valideynlərim olub. Bu cür əsərlərimlə onları da çox kövrəltmişəm.

Mövzu üzərində düşünürəm

Əlimə firca alıb nəşə bir rəsm çəkəndə onu əvvəlcə öz fantaziyamın süzəgəcindən keçirirəm, mövzu üzərində kifayət qədər düşünürəm. Bu gün sərgilənən müxtəlif boyalarla işlədiyim rəsmlərim “Təbiət mənzərəsi”, “Payız mənzərəsi”, “Köhnə Bakıdan müasir Bakıya keçid”, “Qış nağılı”, “Azərbaycanda çay süfrəsi”, “İçəri şəhər”, “Rəngli natürmort”, “Gün batımı”, “Balıqlar”, “Yanğın zamanı”, “Bahar qızı”, “Qış”, “Çiçək tarlası”, “Akademik rəsm” və digər rəsmlərim beynəlxalq miqyaslı müsabiqələrdə yüksək qiymətlərə layiq görülmüblər. Müxtəlif illərdə beynəlxalq rəsm müsabiqələrinə qatılaraq birincilik qazanıb diplomlara layiq görülmüşəm.

“Sən artıq püxtələşmişən”

Qeyd edim ki, evdəki otağım lap emalatxanaya bənzəyir. Böyük bir rəsm stolum var.

ymə görə, Tahir Salahovun ev-muzeyində Beynəlxalq Qadınlar Gününə həsr edilmiş “Güllər” sərgisində, “Ən gözəl gül rəsmi” nominasiyasında və sair yarışmalarda iştirak edərək birincilik qazanmışam. 2018-ci ildə isə Parisdə keçirilən gənclər rəssamların sərgisinə qatıldım və I yeri tutdum. Elə sevinirdim ki!

Nənəmin ilk nəvəsiyəm

Uğurlarım artıqca məsuliyyətim də artır. Hər dəfə diplom alanda nənəm Lumuxanın hamından çox sevinir. Məni bağrıma basır, kövrəlir. Hər gün dərsdən qayıdanda mənə ilk qarşılayan nənəm olur və ilk sualı da bu olur: Nəçə qiymət aldın? Mən nənəmin sevimlisi, ilk nəvəsiyəm. Nənəmin portretini yaratmışam. Elə bil adamla danışıq. Evimizə kim qonaq gəlsə nənəm rəsmlərimi göstərib deyir: bu rəsmləri nəvəm çəkib. Hiss edirəm ki, mənimlə qürurlanırlar... Sərgimdə nənəm mənə tər çiçək dəstələri təqdim edəndə sevincindən kövrəlmişdi...

Abdurəhim Bağır da öz uğurlarından danışdı

...Bu yeniyetmə rəssam Surədən iki yaş böyükdür və həmin gimnaziyanın 8-ci sinfində təhsil alır. Onu dinləməkdə bir başqa əlamət idi, çünki qız həmkarından fərqli olaraq Abdurəhim də gizlədə bilmədiyi kişi inadi və təkəbbürü keçirdiyi həyəcan hissələrini üs-

Musiqi Kollecinin tələbələrini konserti

Niyazi RƏHİMOV

Mayın 6-da Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahni Teatrında Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdində Musiqi Kollecinin tələbələrini ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş konserti olub. Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyəti və Musiqi Kollecinin birgə təşkil etdiyi konsertdə kollecin professor-müəllim heyəti, tələbələr, Azərbaycan Milli Konservatoriyasının rektoru, Xalq Artisti, professor Siyavuş Kərimli, Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Asif Əsgərov da iştirak edib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Musiqi Kollecinin direktoru Nazim Kazımov ümummilli lider Heydər Əliyevin təhsil və müəllim

haqqında səsləndirdiyi fikirlərdən sitat gətirib. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin təhsil, təhsil işçilərinə göstərdiyi diqqət və qayğıdan söhbət açan Nazim Kazımov ümummilli liderin anadan olması ilə bağlı kollecdə hər il olduğu kimi bu il də silsilə tədbirlər keçirildiyini diqqətə çatdırıb. Bildirilib ki, Heydər Əliyev siyasi hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşdırılması və daha da möhkəmləndirilməsində misilsiz xidmətlər göstərib. Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Asif Əsgərov da tədbirdə çıxış edərək ulu öndər Heydər Əliyevin xalqımız qarşısındakı misilsiz xidmətlərindən danışdı. Qeyd edib ki, Heydər Əliyev dövlət müstəqilliyimizin itirilməsi və ölkəmizin parçalanması təhlükəsi yarandıqı bir dövrdə xarici və

daxili qüvvələrin məkrli cinayətkar hərəkətlərinin qarşısını almaqla sabitlik və əmin-amanlıq şəraiti yaratmışdır. A.Əsgərov ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının tarix boyu yetişdirdiyi nadir və bənzərsiz şəxsiyyətlərdən olduğunu və qədrilən xalqımızın qəlbində daim yaşayacağını bildirib.

Çıxışının sonunda A.Əsgərov kollecin aprel ayında müxtəlif beynəlxalq müsabiqələrdə qalib olmuş tələbələrini təbrik, qaliblərə diplom təqdim olunub.

Konsert proqramına kollecin tələbələrindən ibarət, bədii rəhbəri və dirijoru, Əməkdar incəsənət xadimi Əlibala Rzayev olan Estrada simfonik orkestrinin ifasında Fikrət Əmirovun “Aşıqsayağı” kompozisiyası ilə başlanmış. Sonra tələbələrini ifasında

Azərbaycan və dünya bəstəkarlarının bir-birindən maraqlı əsərləri səsləndirilib. III kurs tələbəsi Rəqsanə Ağayevanın ifasında səsləndirilən Şahnaz təsnifi, tələbələrini müxtəlif alətlərdə solo ifaları iştirakçılarda

xoş ovqat yaradıb. Konsert proqramının sonunda kollecin xor kollektivinin ifasında Qara Qarayevin “Xoşbəxtlik mahını”, Üzeyir Hacıbəylinin “Ey Vətən” əsərləri səsləndirilib.